

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pražský hudební místopis ve výuce hudební výchovy na 2. a 3. stupni

**Prague Music Topography in Music Education
at the 2nd and 3rd Educational Levels**

Bc. Helena Žáryová

Vedoucí práce: PhDr. Gabriela Kubátová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: N HV-AJ 20

Odevzdáním této diplomové práce na téma Pražský hudební místopis ve výuce hudební výchovy na 2. a 3. stupni potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužila nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2025

Velké poděkování patří PhDr. Gabriele Kubátové, Ph.D., za odborné vedení obou mých závěrečných prací, užitečné a potřebné rady, veškerou pomoc a podporu, otevřenost vůči mým nápadům a za opravdu laskavý přístup za všech okolností. Má vděčnost dále směřuje k mé rodině, hlavně rodičům a bratrovi, za bezpečné a láskyplné zázemí, rady, pomoc a podporu, kterou jsem cítila i přes to, že tu všichni již nemohli osobně být. Dále děkuji mým blízkým a přátelům za rady a milá slova podpory, kdykoliv bylo potřeba. Ze srdce děkuji také mému příteli, nejen za pomoc po technické stránce, ale především za to, že při mně navzdory veškerým těžkostem stál, motivoval mě a byl mi neochvějnou oporou, bez které bych se během svých vysokoškolských studií neobešla.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zaměřuje na využití pražského hudebního místopisu jako inovativního přístupu ve výuce hudební výchovy na druhém a třetím stupni vzdělávání. Hlavním cílem je propojit teoretické znalosti s praktickou zkušeností prostřednictvím projektu představeného v této práci. Projekt umožňuje studentům porozumět hudební historii Prahy a aktivně se zapojit do vzdělávacího procesu.

Projekt zahrnuje tři výukové bloky a exkurze zaměřené na období klasicismu, romantismu a období od 20. století po současnost v širším hudebně-historickém kontextu. Každé téma je realizováno prostřednictvím přípravných hodin, exkurzí do významných historických lokalit a uzavíracích hodin, které reflektují získané poznatky. Během exkurzí studenti pracují s brožurou, kterou práce předkládá v českém i anglickém jazyce. Při exkurzích studenti navštěvují pražská místa spojená s tvorbou vybraných umělců jednotlivých období, plní úkoly, odpovídají na otázky a aktivně tvoří své vlastní digitální mapy s významnými hudebními lokalitami v Praze. Důraz je kladen na propojení teorie s praxí a aktivní učení. Projektová výuka je podpořena moderními technologiemi ve formě online map.

Práce přináší návrh uceleného vzdělávacího konceptu a poskytuje prostor pro rozšíření o moderní technologie a mezioborové propojení.

KLÍČOVÁ SLOVA

pražský hudební místopis, hudební výchova, klasicismus, romantismus, hudba 20. století, hudební historie Prahy

ABSTRACT

This thesis focuses on the use of Prague musical topography as an innovative approach to music education at the secondary and tertiary levels. The primary objective is to connect theoretical knowledge with practical experience through the project presented in this study. The project enables students to understand the musical history of Prague and actively engage in the learning process.

The project includes thematic teaching blocks and excursions focused on three key historical periods – Classicism, Romanticism, and Music from the 20th Century to the Present – and their musical contexts. Each topic is implemented through preparatory lessons, excursions to significant historical sites and concluding lessons that reflect on the acquired knowledge. During the excursions, students visit Prague locations associated with the selected artists from each period and actively create digital maps highlighting significant musical landmarks in Prague. Emphasis is placed on linking theory with practice and fostering active learning. The project-based teaching approach is further supported by modern technologies, including online maps.

This thesis presents a comprehensive educational concept that can be applied in school curricula and expanded through modern technologies and interdisciplinary connections.

KEYWORDS

Prague musical topography, Music education, Classicism, Romanticism, Music of the 20th century, Musical history of Prague

Obsah

Úvod	11
1 Projektová výuka, tematické vyučování a význam v rámci RVP.....	13
1.1 Projektová výuka	13
1.2 Výhody a nevýhody projektové výuky.....	14
1.2.1 Výhody	15
1.2.2 Nevýhody	16
1.2.3 Prvky projektové výuky v hodinách a exkurzích	16
1.3 Tematické vyučování.....	17
2 Vybraní skladatelé z období klasicismu a Praha	18
2.1 Klasicismus.....	18
2.1.1 Historicko-spoločenský kontext a klasicistní Praha	19
2.2 Josef Mysliveček	20
2.3 Wolfgang Amadeus Mozart.....	21
2.4 Ludwig van Beethoven.....	24
3 Vybraní skladatelé z období romantismu a Praha	27
3.1 Romantismus	27
3.1.1 Historicko-spoločenský kontext	29
3.1.2 Praha v období romantismu.....	30
3.2 Čeští romantičtí skladatelé.....	30
3.2.1 Bedřich Smetana.....	30
3.2.2 Antonín Dvořák	33
3.3 Zahraniční romantičtí skladatelé	35
3.3.1 Carl Maria von Weber	35
3.3.2 Franz Liszt	36

3.3.3	Gustav Mahler	36
3.3.4	Richard Wagner	37
3.3.5	Camille Saint-Saëns.....	38
3.3.6	Hector Berlioz.....	38
4	Vybraní skladatelé a hudebníci od 20. století po současnost a Praha	39
4.1	Konec 19. století a Česká hudební moderna.....	39
4.1.1	Vítězslav Novák	40
4.1.2	Josef Suk.....	40
4.1.3	Leoš Janáček.....	41
4.1.4	Josef Bohuslav Foerster.....	41
4.2	Počátek 20. století a předválečná doba.....	42
4.2.1	Historicko-společenský kontext a Praha.....	42
4.3	Meziválečné období, aneb po roce 1918 a vzniku samostatného státu (dvacátá léta) 44	
4.3.1	Historicko-společenský kontext a Praha.....	44
4.3.2	Bohuslav Martinů	45
4.4	Tvorba do druhé světové války, Osvobozené divadlo, V+W+J.....	46
4.4.1	Historicko-společenský kontext	46
4.4.2	Emil František Burian.....	46
4.4.3	Jaroslav Ježek	47
4.4.4	Jiří Voskovec a Jan Werich	48
4.4.5	Osvobozené divadlo	49
4.5	Proměny v hudebním a společenském životě po druhé světové válce	50
4.5.1	50. léta	51
4.5.2	60. léta	54

4.5.3	Karel Kryl.....	56
4.5.4	70. léta	56
4.5.5	The Plastic People of the Universe.....	59
4.5.6	Ivan Martin „Magor“ Jirous	61
4.5.7	80. léta	62
4.5.8	90. léta a současnost	65
4.6	Divadla a koncertní sítě	66
4.6.1	Semafor.....	66
4.6.2	Jiří Suchý	67
4.6.3	Jiří Šlitr	68
4.6.4	Reduta.....	69
4.6.5	Rokoko	70
4.6.6	Divadlo Na zábradlí.....	70
4.6.7	Lucerna	71
4.6.8	Divadlo ABC	72
4.6.9	Obecní dům	72
4.7	Zahraniční umělci.....	73
5	Popis schématu hodin a pražských exkurzí	75
5.1	Přípravné hodiny	75
5.1.1	Úvodní část – evokace.....	76
5.1.2	Hlavní část	76
5.1.3	Závěr.....	77
5.2	Exkurze.....	77
5.3	Uzavírací hodiny.....	78
6	Plán hodin a exkurze na téma „Klasicismus“	80

6.1	Přípravná hodina.....	80
6.1.1	Úvodní část.....	80
6.1.2	Hlavní část.....	81
6.1.3	Závěr.....	82
6.2	Exkurze.....	82
6.3	Uzavírací hodina.....	92
6.3.1	Úvod – Zpětná vazba studentů	92
6.3.2	Hlavní část – Kontrola úkolů a map	93
6.3.3	Závěr.....	93
7	Plán hodin a exkurze na téma „Romantismus“	94
7.1	Přípravná hodina.....	94
7.1.1	Úvodní část.....	94
7.1.2	Hlavní část.....	95
7.1.3	Závěr.....	97
7.2	Exkurze.....	97
7.3	Uzavírací hodina.....	106
7.3.1	Úvod – Rekapitulace a zpětná vazba.....	106
7.3.2	Hlavní část – Kontrola úkolů a map	106
7.3.3	Závěr.....	107
8	Plán hodin a exkurze na téma „Od 20. století po současnost“	108
8.1	Přípravná hodina.....	108
8.1.1	Úvod.....	108
8.1.2	Hlavní část.....	109
8.1.3	Závěr.....	110
8.2	Exkurze.....	110

8.3	Uzavírací hodina.....	121
8.3.1	Úvod – Shrnutí a zpětná vazba	122
8.3.2	Hlavní část – Kontrola úkolů a map	122
8.3.3	Závěr.....	123
9	Cíle a výstupy projektu.....	124
9.1.1	Konkrétní cíle projektu.....	124
9.1.2	Kompetence rozvíjené v rámci projektu.....	125
9.1.3	Popis výstupu projektu	126
10	Ukázky brožur v českém a anglickém jazyce.....	130
	Závěr.....	137
	Seznam použitých informačních zdrojů	139
	Seznam příloh.....	150

Úvod

Hudba a její historie jsou nedílnou součástí kulturní identity každého národa. Praha, jako jedno z historických a kulturních center Evropy, byla svědkem bohatého hudebního dědictví, jež významně ovlivnilo hudební vývoj nejen v českém, ale i v evropském kontextu. Ulicemi hlavního města projdou denně tisíce lidí a v dávných dobách, v dobách slavných skladatelů a hudebníků, tomu nebylo jinak. Praha stále je významným kulturním centrem a srdcem naší země. Na ulicích a domech v centru Prahy je znatelná jejich historie a to, že skrývají nějaký příběh. Při brouzdání uličkami člověk přemýšlí, zda v domě, kolem kterého zrovna prochází, nepobýval například slavný skladatel, či zda za zdmi zase jiného domu nezněly tóny klavíru při koncertech. Mnoho významných skladatelů, jako byli Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Josef Mysliveček, Bedřich Smetana či Antonín Dvořák, mělo s Prahou úzké vazby, ať už zde tvořili, koncertovali, nebo se jinak podíleli na hudebním životě města.

Prostřednictvím této práce a projektu, který představuje, bych ráda studenty seznámila s příběhy těchto míst, kolem kterých lidé každodenně, někdy i bez povšimnutí, prochází. K volbě tématu hudebního místopisu a zahrnutí exkurzí mě inspirovaly procházky Prahou, které jsem v minulosti na střední škole absolvovala v jiných předmětech. Aktivní podílení na výuce ve mně zanechalo hluboký zážitek. Možnost zažít něco podobného se prostřednictvím této diplomové práce pokouším přenést také do oblasti výuky hudební výchovy. Kromě hudební výchovy je mou specializací anglický jazyk. Rozhodla jsem se tedy do této diplomové práce zahrnout také možnost propojení těchto dvou specializací – hudební výchovy a anglického jazyka – ve formě přiložených brožur v českém, ale i anglickém jazyce.

Diplomová práce se zaměřuje na využití pražského hudebního místopisu jako prostředku inovativní hudební výuky na druhém a třetím stupni vzdělávání. Projektová výuka a tematické vyučování představují klíčové metodologické aspekty, které umožňují žákům lépe porozumět hudební historii v kontextu města, ve kterém žijí nebo které navštěvují. Práce si klade za cíl vytvořit strukturovaný vzdělávací projekt zahrnující exkurze, přípravné a uzavírací hodiny, jež propojují teoretické znalosti s praktickými zkušenostmi žáků.

První část práce se věnuje teoretickému zakotvení pojmů projektové výuky a tematického vyučování a jejich využití v rámci hudební výchovy. Další kapitoly se zaměřují na historický kontext a vybrané skladatele různých období, od klasicismu až po současnost, jejichž působení v Praze je klíčové pro pochopení hudebního dědictví města. Informace uvedené v kapitolách jsou v práci záměrně psány v podobě přístupné pro žáky.

V druhé části práce je představen praktický návrh výuky, který zahrnuje detailní plány hodin a exkurzí zaměřených na jednotlivé historické etapy hudebního vývoje Prahy. Zahrnuty jsou také brožury, které žáky provedou jednotlivými exkurzemi. V rámci popisu exkurzí jsou představeny jednotlivé zastávky a popsány úkoly, aktivity a případně hudební ukázky, které se k místům v brožurě vztahují. Všechny ilustrativní fotografie v popisech exkurzí byly pořízeny autorkou této práce. V této části práce jsou také představeny cíle a výstup projektu.

Projekt je primárně určen pro studenty středních škol, víceletých gymnázií a 8. a 9. tříd základních škol, ale jistě je možné jeho využití v modifikované podobě i v nižších ročnících základních škol. Umožňuje studentům rozvíjet znalosti v oblasti hudební historie a aktivně se zapojit do procesu učení. Dělí se na tři tematické okruhy – „Klasicismus“, „Romantismus“ a „Od 20. století po současnost“ – a každý z nich může být proveden zvlášť bez vazby na ostatní. Cílem projektu je nejen rozvoj znalostí o hudební historii Prahy, ale také aktivní podíl studentů na výukovém procesu nebo rozvoj klíčových kompetencí zakotvených v RVP. Výstupem projektu, který vytváří sami žáci, je vlastní digitální mapa a vyplněná brožura s informacemi o místech a skladatelích pro každé z témat.

Cílem této práce je vytvoření uceleného vzdělávacího konceptu, který umožňuje studentům nejen získat teoretické znalosti o hudební historii Prahy, ale především je aktivně prožít skrze vlastní badatelskou činnost a osobní zkušenost. Věřím, že tímto způsobem lze efektivně podpořit jejich zájem nejen o hudební historii, ale o kulturu vůbec.

1 Projektová výuka, tematické vyučování a význam v rámci RVP

Snaha aplikovat projektovou výuku a tematické vyučování či jejich rysy do výuky představuje jeden z trendů současného školství. Jelikož rysy těchto typů vyučování nesou i hodiny a aktivity zahrnuté v projektu představeném v této práci, tato kapitola oba pojmy přiblíží. Pro objasnění pojmů a souvislostí s projektovou výukou budou jako dva hlavní zdroje využity publikace *Teorie a praxe projektové výuky* od Jany Kratochvílové,¹ a *Projektová výuka* od Ivony Dömischové.²

1.1 Projektová výuka

Současné školství se soustředí na co nejkompaktnější rozvoj žáků a užití projektu může být jednou z možností, jak k tomuto cíli směřovat. Podle Kratochvílové „projektové vyučování působí velmi silně na rovinu možností duševního rozvoje, zejména na oblast emocionální, motivační a volní, ale rovněž i rozvoje kognitivního, dále pak na rovinu rozvoje sociálního a částečně i seberozvoje dětského JÁ a rozvoje duchovního, což působí na žáka i v oblasti somatické“.³ Ivona Dömischová také tvrdí, že využití projektové výuky je významné „nejen z hlediska učitele a žáka, ale také z důvodu dalšího rozvoje a směřování školy jako vzdělávací instituce“.⁴ Z těchto zdrojů je tedy zřejmé, že zařazování projektového vyučování či jeho prvků do výuky má své opodstatnění a význam.

V souvislosti s debatou o projektech je třeba definovat některé pojmy. Projekt jako takový definují autoři různě, ale shodují se na tom, že se jedná o dlouhodobější aktivitu žáků (individuální či skupinovou), při níž si osvojují nové poznatky a zároveň směřují k dosažení předem daného cíle. Jak píše Kratochvílová, „projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti“.⁵ V rámci

¹ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, 2006. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4142-4.

² DÖMISCHOVÁ, Ivona, 2011. *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2915-1.

³ KRATOCHVÍLOVÁ, *Teorie a praxe projektové výuky*, 2006, s. 18

⁴ DÖMISCHOVÁ, *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*, 2011, s. 19

⁵ KRATOCHVÍLOVÁ, *Teorie a praxe projektové výuky*, 2006, s. 36

této práce bude slovo „projekt“ používáno nikoliv jako termín pro tuto definici, ale jako souhrnný název pro hodiny a exkurze představené níže. Další pojem, který je třeba vymežit, je projektová výuka. Projektovou výuku definuje mnoho autorů a neshodují se na tom, zda se jedná o metodu, formu, či strategii. Zatímco dle Kratochvílové se jedná o „výuku založenou na projektové metodě”,⁶ tak Dömischová projektovou výuku vymezuje jako „výchovnou a vzdělávací strategii”.⁷ Obě autorky citují mnoho dalších autorů, jejichž definice zmiňují. Zcela zřejmě ale většina autorů klade v těchto definicích důraz na žáka a jeho aktivitu. Kratochvílová v tomto kontextu definuje ještě třetí pojem – projektovou metodu. Dle autorky knihy „Teorie a praxe projektové výuky” na projektovou metodu „nahlížíme jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce”.⁸ Dalším pojmem, který je v souvislosti s projektovou výukou používán, je „produkt”. Je to jeden z nejdůležitějších motivačních činitelů pro projektovou výuku. Tento výsledek, či cíl „dává práci smysl, motivuje žáka k činnosti a řídí její průběh”.⁹

1.2 Výhody a nevýhody projektové výuky

Obě již zmíněné autorky staví výhody i nevýhody projektové výuky do kontextu s (v době vydání publikací platným) Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a shodují se na tom, že projektová výuka má v praxi jednoznačně své místo. Dömischová tyto aspekty rozebírá s ohledem na principy a záměry Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a zdůrazňuje, že projektová výuka může být prostředkem pro rozvoj kompetencí a ke každé z nich uvádí konkrétní příklady, jak aktivity v publikaci danou kompetenci rozvíjí. Dále autorka zdůrazňuje, že projektová výuka nám může poskytnout prostor jak pro zařazení průřezových témat do výuky, tak pro integraci učiva z různých

⁶ KRATOCHVÍLOVÁ, *Teorie a praxe projektové výuky*, 2006, s. 40

⁷ DÖMISCHOVÁ, *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*, 2011, s. 28

⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, *Teorie a praxe projektové výuky*, 2006, s. 37

⁹ TOMKOVÁ, Anna; KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta, 2009. *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-807-3675-271. s. 14

oblastí a školy s okolním prostředím. Je důležité zmínit, že obě autorky toto téma zpracovávají velmi detailně a práce níže cituje pouze některá pozitiva a negativa, které autorky zmiňují. Níže zmíněné výhody a nevýhody jsou z obou publikací vybrány s ohledem na projekt představený v této práci.

1.2.1 Výhody

Kratochvílová výhody rozděluje do dimenzí. Co se týče Dimenze žáka, je zde pět rovin možností rozvoje a v nich poměrně detailně popsány pozitivní vlivy projektové výuky. Je záhodno zmínit ty roviny a vlivy, které jsou v souladu s projektem představeným v této práci. V rámci roviny možností duševního rozvoje – v oblasti kognitivního, emocionálního, volního, motivačního vývoje, žák – při exkurzi – například získává zkušenosti praktickou činností, rozvíjí se jeho samostatnost a také využívá již nabytých znalostí a dovedností a získává znalosti a dovednosti nové. V rovině možností sociálního rozvoje se žáci učí spolupracovat a v rovině duchovního rozvoje v oblasti axiologické, estetické, etické a kreativizační zažívají estetický prožitek a rozvíjí svou tvořivost, aktivitu a fantazii. V rámci Dimenze učitele autorka například zmiňuje, že učitel rozšiřuje svůj repertoár vyučovacích strategií a reflexi myšlení a rozhodování o výuce, či se učí nové roli – roli poradce. Další z dimenzí je Dimenze procesu učení se. Kratochvílová zmiňuje jako výhody projektové výuky například fakt, že učení má nejen teoretickou, ale i činnostní podobu, že jde o přirozený nenásilný proces podpořený zájmem žáka, cestou autonomní zkušenosti konstruuje žákovo poznání a také že učení zaměstnává a rozvíjí celou osobnost dítěte. Čtvrtou dimenzí je Dimenze okolního prostředí, v rámci níž je například zmíněno, že projektová výuka propojuje život školy s okolím a že obě tato prostředí se vzájemně obohacují.¹⁰

Dömischová výhody projektové výuky rozděluje na hlediska, která následně velice podrobně rozpracovává na jednotlivé aspekty, a tak tato práce zmíní pouze některé z nich. Z hlediska procesu učení prostřednictvím projektové výuky lze, dle autorky, dosáhnout cílů základního vzdělávání, například podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů, či rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě. Dále v rámci tohoto hlediska lze prostřednictvím projektové výuky rozvíjet klíčové

¹⁰ KRATOCHVÍLOVÁ, *Teorie a praxe projektové výuky*, 2006, s. 52-54

kompetence. Projektová výuka dále vytváří prostor k zařazování průřezových témat do výuky a také nabízí možnost propojení učiva a zkoumá mezipředmětové souvislosti. Z Hlediska žáka projektová výuka podněcuje vnější motivovanost žáků a respektuje individuální vzdělávací potřeby žáka. Z Hlediska učitele Dömischová zmiňuje hlavně změnu role učitele a z Hlediska školy jako instituce zdůrazňuje, že projektová výuka otevírá školu okolnímu prostředí.¹¹

1.2.2 Nevýhody

Stejně jako pozitiva rozdělila Kratochvílová do dimenzí i nevýhody projektové výuky. Z pohledu Dimenze žáka může například nastat, že si žák nebude schopen opatřit adekvátní zdroje informací či nebude schopen splnit cíle projektu. V rámci Dimenze učitele je zmíněna časová náročnost při přípravě projektu a nároky projektové výuky na teoretickou vybavenost učitele či jeho praktické zkušenosti s ní. Co se týče Dimenze procesu učení se tak nevýhodou může být, že není respektován princip posloupnosti a systematičnosti, nebo že proces učení je rušnější a vyžaduje úpravu organizace vyučování.¹²

Dle Dömischové je z Hlediska žáka riziko vzniku nekázně. Dále stejně jako Kratochvílová z Hlediska učitele zmiňuje časovou náročnost či možnou nedostatečnou předchozí zkušenost s projektovou výukou. Z Hlediska školy jako instituce je poté řeč o organizační náročnosti.¹³

Co se týče celkového shrnutí, tak z obou publikací vyplývá, že výhody projektové výuky převažují nad negativy. Nicméně je třeba mít některé potenciální negativní aspekty na paměti a pokud je to možné, tak jim cíleně předcházet, či je, pokud nastanou, patřičně kompenzovat.

1.2.3 Prvky projektové výuky v hodinách a exkurzích

Jelikož Dömischová upozorňuje, že „za projektovou výuku nelze považovat např. tematickou procházku, výlet, exkurzi, výtvarnou práci nebo pěstitelské práce bez spoluzodpovědnosti žáka”,¹⁴ je třeba zdůraznit, že exkurze, které studenti v rámci projektu absolvují, jsou interaktivní a jejich průběh, výsledky a celkový výsledek projektu jsou

¹¹ DÖMISCHOVÁ, *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*, 2011, s. 42-50

¹² KRATOCHVÍLOVÁ, *Teorie a praxe projektové výuky*, 2006, s. 54-55

¹³ DÖMISCHOVÁ, *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*, 2011, s. 50-53

¹⁴ Tamtéž, s. 28

závislé na aktivitě žáků. Dalo by se tedy říci, že projekt představený v této práci obsahuje spíše prvky projektové výuky, a je tedy jakousi variací na projektové vyučování.

1.3 Tematické vyučování

Při tematickém vyučování je předmětem zájmu jedno vybrané téma, ze kterého mohou vycházet různá podtémata. Počet podtémat či například množství informací je limitováno pouze individuálními možnostmi konkrétních činitelů. Hlavní vybrané téma, na něž je výuka cílena, poté může být buď integrováno do různých předmětů či oborů, nebo může být vytvořen jeden tematický blok, ve kterém se jednotlivé předměty setkají a rozebírají zvolené téma ze svého pohledu. Jeden z hlavních aspektů je zprostředkovat žákům možnost spatřit a uchopit téma v různých souvislostech a úhlech pohledů.¹⁵

Hlavním rozdílem mezi tematickou výukou a projektem tkví tedy v tom, že „tematická výuka rozpracovává téma do šíře, zatímco projekt cíleně spěje k výslednému produktu”.¹⁶ Tyto dvě strategie se mohou také doplňovat – tematické vyučování může posloužit jako zprostředkování informací pro následný projekt. V rámci tematické výuky také téma rozvrhl pedagog, který také stanovil cíl. V rámci projektové výuky se soustředíme hlavně na vlastní aktivitu žáka a systematický sled činností, které vedou k nějakému cíli. V rámci této práce můžeme uvést příklad: žáci při exkurzi navštíví různá místa. Nejenže zjistí, jak se vztahují ke konkrétním tématům, ale také zde plní úkoly a místa si zanáší do své vlastní mapy. Tyto dvě strategie se mohou také doplňovat – tematické vyučování může posloužit jako zprostředkování informací pro následný projekt.

¹⁵ KAŠOVÁ, Jitka. *Tematicky, nebo projektově*. Metodický portál: Články [online]. 15. 10. 2013, [cit. 2025-02-16]. Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/17857/TEMATICKY-NEBO-PROJEKTOVE.html>. ISSN 1802-4785.

¹⁶ TOMKOVÁ et al., *Učíme v projektech*, 2009, s. 21

2 Vybraní skladatelé z období klasicismu a Praha

V rámci hodin, které se obecně věnují období klasicismu, mají žáci možnost se seznámit s životy mnoha skladatelů. Pro účely této diplomové práce a projektu byli vybráni tři skladatelé, kteří v Praze pobývali nebo ji navštívili. Tato kapitola představí období klasicismu, historicko-společenský kontext doby a přiblíží okolnosti zmíněných návštěv, čímž poskytne teoretický základ pro plán hodin a exkurzí věnovaných klasicismu. Práce uvádí informace ve formě dostupné pro žáky. Kapitola bude odkazovat na několik zdrojů, převážně ale na následující publikace: *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení* od Jana Weniga,¹⁷ *Mozart a Praha* od Tomislava Volka,¹⁸ *Mozart a jeho Praha* od Pavla Běliny a Aleny Valšubové¹⁹ a *Beethoven a Praha* od Bohumila Plevky.²⁰

2.1 Klasicismus

Klasicismus je umělecký směr, který datujeme mezi lety 1750 až 1820. Vznikl a vyvrcholil na dvoře Ludvíka XIV. (1643–1715) a odtud se šířil do ostatní Evropy. Koncept klasicismu je ovlivněn návratem k antice, humanismem a osvícenstvím, velký vliv měl racionalismus. Pro tuto dobu byl příznačný vzestup měšťanských vrstev. V předrevoluční Francii se kolem Denise Diderota (1713–1784) soustředila duchovní elita k vydávání Encyklopedie věd, umění a řemesel, z jejíhož okruhu vzešly i nové ideové podněty pro vývoj hudby. Umělecké ideály prostoty, spontánnosti a srozumitelnosti tak rezonovaly hudební Evropou 2. poloviny 18. století. Na vznik slohu měla velký vliv tzv. Mannheimská škola, která přinesla do hudby množství inovací – například zrušení dynamiky terasovité a přidání plynulých přechodů, časté používání melodických ozdob či důraz na zpěvnou melodii. Při jejím zrodu stál hudebník českého původu Jan Václav Stamic (1717–1757). Orchester Mannheimské školy, který se těšil velkému úspěchu, byl inspirací k založení dalších orchestrů. Rysy klasicismu můžeme najít nejen v hudbě, ale také například v umění či literatuře.

¹⁷ WENIG, Jan, 1974. *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*. 2. vyd. Pragensia (Orbis). Praha: Orbis.

¹⁸ VOLEK, Tomislav, 1973. *Mozart a Praha*. Praha: Supraphon.

¹⁹ BĚLINA, Pavel a VALŠUBOVÁ, Alena, 1991. *Mozart a jeho Praha*. Slovo k historii. Praha: Melantrich.

²⁰ PLEVKA, Bohumil, 1975. *Beethoven a Praha*. Praha: Supraphon.

V hudbě se projevila snaha o jednoduchost, pravidelnost a přehlednost hudebního díla, rovnováhu protikladů a celkové zdokonalení, ať už forem či díla. Hudební obsah se zjednodušoval a důraz byl kladen na vyváženost a jasnou strukturu děl. To napomohlo ke srozumitelnosti a hudební díla se tak stávala snáze pochopitelná pro větší okruh posluchačů. Hudba se stávala přístupnější posluchačům tím, že se z kostelů a dvorů začala dostávat na veřejnost do sálů ve šlechtických sídlech. Šlechta si také začala zřizovat vlastní orchestry a soubory, ve kterých hráli poddaní. Tak se hudba mistrů dostávala také k amatérským umělcům.²¹

Žánry, pro které byl klasicismus obdobím rozkvětu, jsou hlavně balet a opera. Kromě vážné opery (opera seria) nachází současně uplatnění také opera komická (opera buffa). Kromě italštiny začaly být opery skládány také například v němčině.²² Rozmach zaznamenala i nástrojová hudba, ve které dominovaly smyčcové nástroje. V souvislosti se snahou o přehledná hudební díla se dostaly do popředí formy s jasně danou strukturou a pravidly. Hlavní formou klasicismu je sonáta, složená ze tří částí – expozice, provedení a repríza. K tomuto třídílnému konceptu byla v polovině 18. století přidána čtvrtá věta, a to dalo za vznik nové hudební formě – symfonii. Další populární hudební formy byly například koncert či kvartet.²³ Skladatelé, kteří ve své tvorbě obsáhli většinu forem typických pro klasicistní období, jsou Wolfgang Amadeus Mozart a Ludwig van Beethoven.

2.1.1 Historicko-společenský kontext a klasicistní Praha

V polovině 18. století proměnil kulturu Evropy nový směr. Osvícenství „smetlo staré pověry a prosazovalo myšlenku, že vzdělání založené na rozumu, pravdě a logice může zušlechtit lidstvo“.²⁴ Vliv církve slábl a pozornost se obracela k vědě a objevům.

České země byly v té době pod vládou Marie Terezie (1717–1780) a spadaly pod Rakousko-Uherské království. Zažily založení povinné školní docházky v roce 1774, Sedmiletou válku či, právě v důsledku hospodářského oslabení země po této válce, hladomor, který trval od

²¹ CMÍRAL, Adolf a PILKA, Jiří, 1974. *Základní pojmy hudební 4. část. Dějiny hudby*. 9. vydání. Praha: Supraphon. ISBN 02-001-74. s. 206-208

²² PILKA, Jiří, 1962. *Svět hudby*. 2. vydání. Praha: Státní hudební vydavatelství. ISBN 02-020-62. s. 154

²³ VYSLOUŽIL, Jiří, 1995. *Hudební slovník pro každého, I. Věcná část*. Vizovice: Lípa. ISBN 80-901-1990-5. s. 142

²⁴ *Hudba: kompletní obrazové dějiny*, 2014. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-4652-9. s. 132

roku 1770 do roku 1772. Později byl pod vládou Josefa II. (1741–1790) vydán patent o zrušení nevolnictví a toleranční patent. Dochází také ke germanizaci a čeština se tak čím dál více stávala jazykem venkova. Další panovníci, kteří českým zemím vládli během období klasicismu, byli Leopold II. (1747–1792) a František I. (1768–1835).²⁵

Praha se v průběhu druhé poloviny 18. století začala stávat velkoměstem. Společnost měla tendence ve městě zlepšovat životní podmínky, a tak vznikaly například první veřejné parky a v roce 1789 byla uvedena do provozu první forma veřejné dopravy – kočáry. V souvislosti s racionalismem, který v klasicismu vstupoval do popředí, probíhaly také stavební úpravy ve formě rušení a demolice církevních staveb. Zajímavostí může být, že, pravděpodobně pro lepší orientaci, proběhla v roce 1805 změna popisných čísel domů na taková, která v Praze platí dodnes. Navzdory snaze povýšit Prahu na úroveň velkoměsta zde ale ještě na počátku 19. století můžeme na ulicích potkat například vozy s obilím či stáda domácích zvířat.²⁶

V období klasicismu byla Praha, společně s Paříží a Vídní, jedním z hlavních kulturních center. I přesto, že Praha byla hudbě velice otevřená, někteří hudebníci z ní odcházeli ať už za studiem či natrvalo. Díky tomu bylo možné v této době potkat české hudebníky ve většině zemí Evropy. Jedním z hudebníků, kteří z českých zemí odešli, byl Josef Mysliveček.

2.2 Josef Mysliveček

Josef Mysliveček se narodil do mlynářské rodiny 9. března 1737 v Praze. Jeho tvorbu lemují přelom mezi pozdním barokem a klasicismem. Vyrůstal právě v Praze, ale v roce 1763 se vydal do Itálie za účelem rozvoje svého hudebního vzdělání. Tam pak skládal hlavně opery a později oratoria. V Itálii se těšil velké popularitě, a tak mu přicházely objednávky z různých italských měst. Kromě jiného se těšil úspěchům v Bologni, kde se v roce 1770 poprvé setkal s Mozartem a jeho otcem Leopoldem. Dle Pečmana se o počátku jejich styků „dovídáme z dopisu Mozartova otce ženě, datovaného v Boloni 4. srpna 1770”.²⁷ Dále také zdůrazňuje

²⁵ *Dějiny Česka*, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_%C4%8Ceska#V_habsbursk%C3%A9_%C5%99%C3%AD%C5%A1i. [cit. 2024-07-31].

²⁶ *Stará Praha – Klasicismus a Empír v 18. a 19. století, historie města*. Online. Stará Praha – historie Prahy. Dostupné z: <http://praha.avalon24.eu/3d.php>. [cit. 2024-07-31].

²⁷ PEČMAN, Rudolf, 1981. *Josef Mysliveček*. Hudební profily (Supraphon). Praha: Supraphon. s. 133

Mozartův pozitivní vztah k Myslivečkově tvorbě, vřelé přátelství mezi oběma muži a cituje pasáže z Mozartových dopisů otci Leopoldovi, z nichž některé zmiňují několik osobních setkání. Josef Mysliveček po dlouhé nemoci zemřel 4. února roku 1781.

Jelikož Mysliveček v Praze žil, zcela určitě zde navštívil mnoho míst. Pro účel této práce a exkurze na toto téma bylo vybráno několik nejvýznamnějších. Mysliveček trávil dětství a mládí v rodinném domě U Modré lodi či U Modrého šifu (Melantrichova 464/13).²⁸ Zcela určitě je třeba zmínit rodný dům Josefa Myslivečka, kterým jsou Sovovy mlýny na Kampě (U Sovových mlýnů 503/2)²⁹ či Staroměstskou mlýnici,³⁰ kterou vedl jeho otec. Ta se nacházela v místech dnešního novorenesančního Muzea Bedřicha Smetany (Novotného lávka 201/1).³¹

2.3 Wolfgang Amadeus Mozart

Wolfgang Amadeus Mozart se narodil 27. ledna 1756 v Salcburku. V dětství za doprovodu své rodiny podnikal koncertní cesty po Evropě. Později působil právě v Salcburku a následně ve Vídni. Kvůli častému cestování a přání být svobodným umělcem neměl dostatek finančních prostředků a byl velice zadlužen. Zemřel 5. prosince 1791 v chudobě.

Za vazby, které Mozart k Čechám měl, kromě jiného vdčíme také osobnostem, jejichž životy protkaly právě ten Mozartův. Z českých rodáků, jenž měli k Mozartovi blízko, je záhodno jmenovitě zmínit Josefa Myslivečka a manžele Duškovy. Josefa Myslivečka znal již Mozartův otec Leopold – jednalo se tedy o rodinného přítele. Mozart se od Myslivečka inspiroval a učil. Dle Weniga navíc „...v Myslivečkovi získal svůj pozdější dobrý vztah k Čechám a k lidu. To byl také Mozartův klíč k srdci Pražanů; chápali jeho hudbu tak jako on je.“³² František Xaver Dušek³³ a jeho manželka Josefína³⁴ byli Mozartovi velice blízcí přátelé. Potkal se s nimi poprvé v Salcburku a získal od nich několik pozvání do Prahy.

²⁸ *Toulky hudební Prahou*, 1949. Praha: Orbis, n.p. s.38

²⁹ *Sovovy mlýny*. Online. Památkový katalog. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/sovovy-mlyny-15525621>. [cit. 2024-07-16].

³⁰ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 72

³¹ *Muzeum Bedřicha Smetany*. Online. Národní muzeum. Dostupné z: <https://www.nm.cz/ceske-muzeum-hudby/muzeum-bedricha-smetany#o-nas>. [cit. 2025-03-08].

³² WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s.73

³³ **František Xaver Dušek** (1731–1799) byl český hudební skladatel a pedagog, přítel W. A. Mozarta.

³⁴ **Josefína Dušková** (1754–1824) byla česká sopránová operní pěvkyně, blízká přítelkyně W. A. Mozarta.

Manželé Duškovi, před oddáním zvláště a poté společně, přebývali v Praze na několika místech – v domě U Černého orla (Nerudova 205/2),³⁵ v domě U Kamenného beránka (Staroměstské náměstí 551/17)³⁶ a v klasicistním sídle Bertramka na Smíchově (U Mrázovky 169/2),³⁷ pro naše potřeby nejvýznamnějším. Na těchto místech je Mozart při svých pražských cestách navštěvoval.

Před tím, než Mozartovy cesty zavítaly do Prahy, navštívil Čechy již jako dítě – například na podzim roku 1767 spolu se svým otcem navštívil Brno a Olomouc.³⁸

Konkrétně Prahu navštívil Wolfgang Amadeus Mozart několikrát. Svou první návštěvu realizoval 11. ledna v roce 1787, tedy ve svých jednatřiceti letech, po velice úspěšném uvedení *Figarovy svatby* v Nosticově divadle. Do Prahy Mozart přijel se svou ženou Constanzí. Různé zdroje se shodují, že manželé Mozartovi byli přijati velice vlídně a byli v centru tehdejšího společenského života. Knihy „*Mozart a Praha*”³⁹ a „*Hudební Praha I.*”⁴⁰ také citují Mozartův dopis jeho příteli, kde zmiňuje svou účast na plese u barona Bretfelda, kde hrála hudba právě z *Figarovy svatby*. V rámci této návštěvy byli přijati Mozartovým příznivcem hrabětem Janem Josefem Františkem Thunem (1711–1788) a pobývali na Malé Straně v Thunovském paláci (Thunovská 180/4)⁴¹ kombinujícím prvky barokní a klasicistní architektury. Dalším příznivcem hudby, jež hostil Mozartovi během jejich první návštěvy Prahy, byl hrabě Jan Josef Pacht (1756–1834), který manžele přivítal na nádvoří svého paláce (Anenské náměstí 208/4). Během svých návštěv Mozart také zavítal do domu U Zlatého anděla (Celetná 588/29),⁴² kde byl tehdy hostinec.

Během první i druhé návštěvy Mozart v Praze koncertoval. Druhá návštěva proběhla ještě téhož roku 1787. Ohledně data návštěvy zdroje rozporují mezi dvěma měsíci – srpnem⁴³ a

³⁵ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 48

³⁶ Tamtéž s. 139

³⁷ Tamtéž s. 189

³⁸ VOLEK, *Mozart a Praha*, 1973, s. 15

³⁹ Tamtéž s. 27

⁴⁰ MUSIL, Jiří František, 2005. *Hudební Praha I.* Lidové noviny. ISBN 80-7106-699-0. s. 75

⁴¹ Tamtéž s. 74

⁴² *Toulky hudební Prahou*, 1949, s. 36

⁴³ BĚLINA a VALŠUBOVÁ, *Mozart a jeho Praha*, 1991, s. 3

říjnem⁴⁴. Na čem se ale zdroje shodují je fakt, že Mozart do Prahy přijel se skoro napsanou objednanou operou *Don Giovanni*, kterou zde dokončil. Opera pak měla mít 14. října premiéru v tehdejší Nosticově, dnes Stavovském, divadle (Železná 110), postaveném v klasicistním slohu. I přes veškerou snahu ovšem muselo být datum premiéry této opery odloženo, a tak v tento den byla uvedena *Figarova svatba* pod taktovkou samotného Mozarta.⁴⁵ Kniha „*Mozart a Praha*“⁴⁶ cituje Mozartův dopis jeho příteli, kde autor popisuje strasti související s nastudováním *Dona Giovanniho*. Díky porovnání odlišností vídeňského a pražského papíru té doby lze soudit, že Mozart svou operu během zkoušek upravoval.⁴⁷ Premiéra této opery se nakonec konala 27. října roku 1787 pod Mozartovým vedením. Divadlo bylo vyprodané a opera se těšila mimořádně pozitivním ohlasům. Proběhlo také několik repríz, u kterých byl do svého odjezdu Mozart přítomen. Během této druhé pražské návštěvy bydlel v domě U Tří zlatých lvů (Uhelný trh č.p. 420/1),⁴⁸ kde se dnes nachází pamětní deska. Manželé Mozartovi sice byli ubytováni v již zmíněném domě v blízkosti divadla, ale Mozart svůj volný čas trávil na Smíchově ve vile Bertramka, která toho času patřila manželům Duškovým. Dle Pražáka tu Mozart „našel neobyčejně příznivé prostředí pro svou práci“ a „vřelé pohostinství Duškových, kteří vzácného hosta obklopili vším pohodlím. Byly mu zde k dispozici dva pěkné pokoje i rozlehlá zahrada, a živý společenský styk Duškových vnášel do domu stálý ruch, na němž se Mozart rád podílel...“⁴⁹ Dnes se na Bertramce nachází muzeum věnované Mozartovi a jeho zdejšímu pobytu. Od roku 2019 je usedlost Bertramka považována za národní kulturní památku.⁵⁰

V roce 1789 proběhla v dubnu třetí návštěva, během níž se Mozart ubytoval v domě U Zlatého a bílého jednorožce (Lázeňská 11)⁵¹ a posléze v květnu proběhlo ještě kratší, čtvrté, pražské zastavení.

⁴⁴ VOLEK, *Mozart a Praha*, 1973, s. 34

⁴⁵ BĚLINA a VALŠUBOVÁ, *Mozart a jeho Praha*, 1991, s. 3

⁴⁶ VOLEK, *Mozart a Praha*, 1973, s. 35

⁴⁷ BĚLINA a VALŠUBOVÁ, *Mozart a jeho Praha*, 1991, s. 4

⁴⁸ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 162

⁴⁹ PRAŽÁK, *Světoví mistři hudby v naší vlasti*, 1958, s. 17

⁵⁰ *Usedlost Bertramka*. Online. Památkový katalog. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/usedlost-bertramka-14820991>. [cit. 2025-03-08].

⁵¹ PRAŽÁK, *Světoví mistři hudby v naší vlasti*, 1958, s. 22

Poslední Mozartova návštěva Prahy se uskutečnila od 28. srpna 1791 a je spjata s operou *Titus* či *Velkorysost Titova*, kterou skládal pro příležitost korunovace Leopolda II. českým králem. Zdroje se zde shodují, že Mozart objednávku na tuto operu přijal z finanční nouze a že do Prahy dorazil znaven a nemocen. Opera měla premiéru 6. září 1791. Zapadla ovšem „ve strojené okázalosti korunovace bez úspěchu”.⁵²

Wolfgang Amadeus Mozart zemřel ve Vídni 5. prosince roku 1791. Pražák líčí reakci pražské veřejnosti takto: „Praha byla zprávou o jeho skonu hluboce dojata a vzdala milovanému mistru poctu, kterou daleko předčila Vídeň, a dala základ hlubokému a věky přetrvávajícímu kultu Mozartovy osobnosti a díla, který je podnes jedním z významných rysů českého hudebního života.”⁵³ Důkaz této úcty může představovat mše na Mozartovu počest, která se konala 14. prosince v Chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně. Zaznělo, mimo jiné, Rosettiho *Requiem* a sólo zpívala Mozartova přítelkyně Josefína Dušková.⁵⁴ Pražských návštěv bylo tedy celkem pět.

2.4 Ludwig van Beethoven

I když tvorba Ludwiga van Beethovena překrývá přechod mezi romantismem a klasicismem, v rámci tohoto projektu je zařazena právě do klasicismu. Toto rozvržení je hlavně z důvodu vyššího počtu skladatelů v období romantismu a snahy vyvážit obsahovou a časovou náročnost exkurzí týkajících se právě těchto dvou témat.

Dodnes sice neznáme přesný den narození Ludwiga van Beethovena, ale je známo, že pokřtěn byl 17. prosince 1770 ve městě Bonn. Rysy hudebního nadání vykazoval již od útlého dětství. V průběhu života se přestěhoval do Vídně, kde žil a tvořil. Navzdory tomu, že se Beethovenovi od roku 1800 začal zhoršovat sluch, i nadále skládal a dirigoval svá díla do té doby, než ohluchl téměř úplně a vzdal se veřejných vystoupení a společenských událostí. Během doby, kdy se čím dál více stranil společnosti, napsal Heiligenstadtskou závěť, nadeslaný dopis jeho dvěma bratrům, ve které „zmiňuje své zoufalství nad narůstající hluchotou, dokonce i úvahy o sebevraždě, neutuchající touhu překonat své

⁵² BĚLINA a VALŠUBOVÁ, *Mozart a jeho Praha*, 1991, s. 7

⁵³ PRAŽÁK, *Světoví mistři hudby v naší vlasti*, 1958, s. 25

⁵⁴ *Toulky hudební Prahou*, 1949, s. 61

fyzické a citové neduhy a dokončit svůj umělecký osud”.⁵⁵ Zemřel 26. března roku 1827 ve Vídni.

Co se týče Beethovenových návštěv českých zemí, nejednalo se jen o Prahu. Skladatel zavítal také do „proslulých českých lázní a na zámky na Moravě i na Slovensku, kde býval Beethoven hostem šlechtických rodin a svých oddaných ctitelů”.⁵⁶ Beethoven se setkával s množstvím českých umělců. Podnět pro návštěvu Prahy mu dala šlechta žijící ve Vídni, hlavně tedy Karel Lichnovský z Voštic (1819–1901).⁵⁷ České šlechtické rody Beethovenovi také umožnily vydání některých skladeb a jejich vřelé vztahy se skladatelem jsou doloženy například věnováními u různých Beethovenových děl.⁵⁸ Příkladem je koncertní árie *Ah, perfido, spergiuo* z roku 1796, kterou věnoval Josefíně Claryové, později Clam-Gallasové.⁵⁹ Beethoven během svých pražských návštěv navštěvoval barokní Clam-Gallasův palác (Husova 158/20),⁶⁰ kde koncertoval a kde později byly také nalezeny rukopisy jeho skladeb. Ačkoli Beethoven navštívil Prahu několikrát, o jeho návštěvách se nedochovalo zdaleka tolik informací jako například o těch Mozartových. Ohledně údajně první návštěvy Prahy v roce 1795 se údaje shodují v tom, že ji nelze naprosto přesvědčivě dokázat, jelikož je k dispozici pouze jediné svědectví od hudebního kronikáře Jana Bohumíra Dlabáče.⁶¹ Druhá (nebo první) návštěva, která proběhla v únoru roku 1796 ve společnosti právě Karla Lichnovského, již však doložena je. Beethoven se v Praze zdržel poměrně dlouho – několik týdnů – a různé zdroje citují skladatelův dopis, kde popisuje pozitivní dojmy z návštěvy. Beethoven se ubytoval v domě U Zlatého a bílého jednorozce (Lázeňská 11), kde se o pár let dříve ubytoval i Wolfgang Amadeus Mozart. Dům dnes zdobí pamětní

⁵⁵ *Heiligenstadtská závěť*, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation.

Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Heiligenstadtsk%C3%A1_z%C3%A1v%C4%9B%C5%A5. [cit. 2024-07-16].

⁵⁶ VITULA, Jiří, 1976. *Zjevení génia: Ludwig van Beethoven*. Praha: Vyšehrad. s. 22

⁵⁷ PLEVKA, *Beethoven a Praha*, 1975, s. 7

⁵⁸ *Toulky hudební Prahou*, 1949, s. 60

⁵⁹ PLEVKA, *Beethoven a Praha*, 1975, s. 26

⁶⁰ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 82

⁶¹ PLEVKA, *Beethoven a Praha*, 1975, s. 11

deska. Během této návštěvy se Beethoven pravděpodobně seznámil s Josefínou Duškovou, jež byla také přítelkyní Mozarta a interpretkou jeho děl.⁶²

Další návštěvu Prahy Beethoven podnikl na podzim roku 1798. Tuto návštěvu ve svých pamětech mapuje český hudební skladatel Václav Jan Tomášek,⁶³ který byl Beethovenem a jeho hrou uchvácen. Dějištěm dvou Beethovenových koncertů byl během této návštěvy koncertní sál v komplexu Konvikt (Bartolomějská 11), jež kombinuje prvky gotické, renesanční a barokní architektury.⁶⁴ Díky Tomáškovým záznamům máme nyní představu o tom, jaká díla na koncertech zazněla. Plevka Tomáška cituje takto: „Beethoven uspořádal v konviktském sále hojně navštívenou akademii, na které přednesl svůj koncert *C dur*, *op. 15*, dále *Adagio* a graciézní *Rondo A dur*, *op. 2* a skončil volnou fantazií na téma z Mozartova *Tita* ‚*Ah tu fosti il primo oggetto*’...“⁶⁵ Třetí koncert Beethoven odehrál opět v paláci Clam-Gallasů.

Další Beethovenovy návštěvy Prahy proběhly už pouze za účelem právního jednání či návštěvy známých a přátel v rámci cest a pobytů v jiných českých, většinou lázeňských, městech.⁶⁶

⁶² PLEVKA, *Beethoven a Praha*, 1975 s. 35

⁶³ **Václav Jan Tomášek** (1774–1850) byl hudební skladatel a pedagog působící v období národního obrození.

⁶⁴ *Toulky hudební Prahou*, 1949, s. 22

⁶⁵ PLEVKA, *Beethoven a Praha*, 1975, s. 56

⁶⁶ VITULA, *Zjevení génia: Ludwig van Beethoven*, 1976, s. 31

3 Vybraní skladatelé z období romantismu a Praha

Stejně tak jako klasicistní období, romantismus učitelům a žákům ve spojení s Prahou nabízí širokou škálu hudebníků a jejich životních příběhů. Pro účely této práce byli z důvodu časové náročnosti vybráni dva čeští skladatelé, po jejichž stopách exkurze primárně povede. Zmíněno bude též několik zahraničních skladatelů a vybraná místa v Praze, která navštívili. Tato kapitola tímto poskytne teoretický základ a kontext pro hodiny a místa, která budou zapojena do exkurze na téma Romantismus. Odkazováno bude na několik zdrojů, z čehož hlavními zdroji informací jsou následující publikace: *Svět hudby* od Jiřího Pilky,⁶⁷ *Bedřich Smetana* od Hany Séquardtové,⁶⁸ *Bedřich Smetana* od Václava Holzknechta,⁶⁹ *Antonín Dvořák* od Jarmila Burghausera,⁷⁰ *Byli v Praze*⁷¹ od Jana Weniga a již zmíněná kniha *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení* také od Jana Weniga.⁷²

3.1 Romantismus

Romantismus je umělecký směr, který je datován zhruba mezi lety 1820 až 1910 a zahrnuje tedy hudbu skoro celého 19. století. Tato doba se v hudbě promítla formou extrémů, emocí, psychologických vlivů a vznikem jednotlivých národních kultur. Skladatelé čerpali inspiraci z folklóru svých zemí a díky tomu v romantických dílech můžeme slyšet prvky lidové hudby daného národa. V romantických hudebních dílech je kladen velký důraz na citovost a individualitu. Umělci často také spojovali hudbu s mimohudebními tématy a hledali inspiraci v literatuře – současné i z minulosti, přírodě či v nadpřirozenu. Období romantismu mění přístup k umělcům, někteří se stávají svobodnými entitami a je na ně nahlíženo s větší úctou. Romantismus je ovlivněn společenskými změnami, nástupem kapitalismu a postupně probíhající Průmyslovou revolucí. To dalo za vznik měšťanstvu – početnější střední třídě, která kromě jiného toužila také po kultuře. Hudba byla stále více zpřístupňována veřejnosti například prostřednictvím domácích salonů pořádaných měšťany či prvních veřejných

⁶⁷ PILKA, Jiří, 1962. *Svět hudby*. 2. vydání. Praha: Státní hudební vydavatelství. ISBN 02-020-62.

⁶⁸ SÉQUARDOVÁ, Hana, 1988. *Bedřich Smetana*. Praha: Supraphon. ISBN 02-181-88.

⁶⁹ HOLZKNECHT, Václav, 1984. *Bedřich Smetana*. Druhé vydání. Praha: Panton. ISBN 35-027-84.

⁷⁰ BURGHAUSER, Jarmil, 1985. *Antonín Dvořák*. Praha: Horizont.

⁷¹ WENIG, Jan, 1980. *Byli v Praze*. 3. vyd. Praha: Supraphon. ISBN 02-024-80.

⁷² WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974.

koncertů.⁷³ Rozmach nototisku umožnil větší části společnosti věnovat se hudbě také amatérsky.⁷⁴ Dominantním nástrojem zámožných rodin a salonů byl klavír.⁷⁵ Jedním z nejvýznamnějších klavírních virtuózů období romantismu je Franz Liszt.

Formy, které byly užívány již v klasicismu, byly sice nadále rozvíjeny, ale do popředí se s cílem vyjádřit citovost dostávaly také další, drobnější, hudební formy – například píseň. Píseň, ve které v harmonii funguje lidský hlas a doprovodný nástroj, poskytuje prostor pro vyjádření emocí či zobrazení příběhu. Písně jednoduché i komplikovanější skládali například Franz Schubert,⁷⁶ Robert Schumann⁷⁷ či Johannes Brahms.^{78, 79}

Další formou, která v druhé fázi romantismu našla své skladatele i obecenstvo, byla opera. Dle literatury romantickou operu „charakterizují následující znaky: fascinace krásou přírody; moc zla a nadpřirozených sil; vlastenectví a touha po svobodě; obdiv k venkovské jednoduchosti; rozvoj pěveckého stylu *bel canto* (krásný zpěv)“.⁸⁰ První opera, která nese tyto rysy, je *Čarostřelec*, jejímž autorem je Carl Maria von Weber. Další skladatel, který se svými díly, například *Bludným Holand'anem*, zasloužil o vrchol německé operní tvorby, je Richard Wagner.⁸¹

Co se týče symfonie a další orchestrální tvorby, je třeba zmínit Hectora Berlioze s jeho *Fantastickou symfonií* a Gustava Mahlera. Zdokonalování nástrojů a přidávání nových, například bicích, umožňovalo Hectoru Berliozovi využívat stále více nástrojů a zvuků. Gustav Mahler ve svých symfoniích – například v osmé *Symfonii tisíců* – využívá rozsáhlého orchestru a sboru.⁸² Jako vrcholný typ programní hudby, hudby, která čerpá své náměty mimo hudební svět, vstupuje do popředí symfonická báseň. Mimohudební náměty jsou zde

⁷³ PILKA, *Svět hudby*, 1962, s. 158-161

⁷⁴ CMÍRAL a PILKA, *Základní pojmy hudební 4. část. Dějiny hudby*, 1974, s. 214

⁷⁵ ČERNÝ, Jaromír, 1989. *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby. 2.*, doplněné vyd. Praha: Supraphon. ISBN 80-705-8163-8. s. 311

⁷⁶ **Franz Schubert** (1797–1828) byl rakouský hudební skladatel působící na pomezí klasicismu a romantismu.

⁷⁷ **Robert Schumann** (1810–1856) byl německý hudební skladatel, klavírista a hudební kritik.

⁷⁸ **Johannes Brahms** (1833–1897) byl německý hudební skladatel, dirigent a klavírista.

⁷⁹ VYSLOUŽIL, *Hudební slovník pro každého, 1. Věcná část*, 1995, s. 223

⁸⁰ *Hudba: kompletní obrazové dějiny*, 2014, s. 166

⁸¹ PILKA, *Svět hudby*, 1962, s. 159

⁸² *Hudba: kompletní obrazové dějiny*, 2014, s. 150-193

vyjadřovány názvem, doprovodným popisem a také hudební strukturou. Autorem symfonických básní byl například Bedřich Smetana.⁸³

3.1.1 Historicko-společenský kontext

Celé 19. století se neslo v duchu prudkého vývoje v mnoha oblastech života a vedle techniky a vědy vstupuje do popředí také umění. Tam, kde se nacházela ekonomicky silná vrstva obyvatelstva – měšťanstvo – vznikaly hudební spolky, divadla a různé další instituce sloužící kulturním účelům.⁸⁴ V průběhu 19. století byly české země součástí Rakouského císařství, od roku 1867 pak Rakouska-Uherska. V této době zde dochází k postupné industrializaci a období od roku 1815 je často nazýváno jako Průmyslová revoluce. Na ústupu, ale i rozvoji některých oblastí průmyslu se přímo odrazily Napoleonské války, které otrásaly Evropou. Tyto války se odrazily také na atmosféře v českých zemích, kde, například vlivem následného silného politického dohledu a germanizace, rostlo napětí mezi poddanými a vrchností, které nejen v českých zemích vyvrcholilo revolučním rokem 1848. Výsledkem bylo například zrovnoprávnění českého jazyka a němčiny. Tato doba, kdy více než jindy rezonovalo českými zeměmi téma národní identity, bývá nazývána Národní obrození.⁸⁵

České národní obrození, významné období pro české země, je datováno od poslední třetiny 18. století do druhé poloviny 19. století. Přineslo potřebu vyzdvihovat prvky národní identity nejen v hudbě. Prvky české národní hudby do svých děl zahrnoval Bedřich Smetana, který ve svých operách či cyklu *Má vlast* zobrazoval krásy přírody a scény z českých pověstí. Antonín Dvořák zase ve svých *Slovanských tancích* používal slovanské rytmy. Prvky národní identity v hudbě můžeme slyšet i u skladatelů z jiných zemí. V Rusku u Petra Iljiče Čajkovského,⁸⁶ v zemích severní Evropy v dílech Jeana Sibelia⁸⁷ nebo Edvarda Griega,⁸⁸ například v *Peer Gyntovi*⁸⁹ a dalších.

⁸³ PILKA, *Svět hudby*, 1962, s. 158

⁸⁴ ČERNÝ, *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*, 1989, s. 306

⁸⁵ *Dějiny Česka*, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_%C4%8Ceska#V_habsbursk%C3%A9m_%C5%99%C3%AD%C5%A1i. [cit. 2024-07-31].

⁸⁶ **Petr Iljič Čajkovskij** (1840–1893) byl ruský romantický hudební skladatel, dirigent a kritik.

⁸⁷ **Jean Sibelius** (1865–1957) byl finský hudební skladatel. Působil v pozdním romantismu a rané moderně.

⁸⁸ **Edvard Grieg** (1843–1907) byl norský hudební skladatel působící v období romantismu.

⁸⁹ *Hudba: kompletní obrazové dějiny*, 2014, s. 176-177

3.1.2 Praha v období romantismu

V průběhu 19. století se Praha proměňovala, modernizovala a rostla společensky, kulturně i průmyslem. V rámci stavebních úprav probíhalo například dláždění chodníků, rekonstrukce budov, bylo zavedeno osvětlení ulic a byl také postaven první činžovní dům v Praze. Dále byl postaven druhý most přes Vltavu a došlo k rozvoji dopravy po řece. První parník pro osobní dopravu zde vyplul v roce 1841.⁹⁰ O čtyři roky později došlo k propojení Prahy s Vídní právě pomocí lodní dopravy, což vedlo nejen ke společenskému a kulturnímu rozvoji. Své místo v Praze získává také železniční doprava, když je zde v roce 1868 otevřeno první nádraží – Hyberské, dnes Masarykovo. Praha byla sice okolo roku 1869 stále ještě sevřená hradbami, ale ty byly o pár let později, v roce 1885, zbořeny a město se nadále rozšiřovalo. Prahu na konci 19. století také zasáhla povodeň, kterou ve velikosti přesáhla až ta z roku 2002. Docházelo také k velkému rozvoji kulturních institucí. Úroveň Prozatímního divadla, na jehož činnost v roce 1881 a následně po požáru v roce 1883 naváže Národní divadlo pod taktovkou Bedřicha Smetany, roste a vzniká také Národní muzeum nebo budova Rudolfiny.⁹¹

3.2 Čeští romantičtí skladatelé

3.2.1 Bedřich Smetana

Bedřich Smetana se narodil 2. března roku 1824 v Litomyšli do rodiny sládků v zámeckém pivovaru. Rodina se těšila poměrně vysokému hospodářskému a společenskému postavení a sami rodiče měli kladný vztah k hudbě. Od mala byl tedy rozvíjen jeho hudební talent hrou na housle a na klavír. Tím, že skladatel vyrůstal v prostředí zámeckého pivovaru, byl již od útlého věku obklopen lidovými svátky, tradicemi a s nimi spjatými lidovými tanci a písněmi.⁹² Po základním vzdělání studoval nejdříve na jihlavském, později na havlíčkobrodském gymnáziu a čtvrtý ročník v roce 1839 již na pražském Akademickém gymnáziu. V této době také začal komponovat, nadále zde rozvíjel své hudební schopnosti

⁹⁰ *Národní obrození, empir, stará Praha v 19. století, městská doprava*. Online. Stará Praha – historie Prahy. Dostupné z: <http://praha.avalon24.eu/3e.php>. [cit. 2024-07-31].

⁹¹ *Dějiny Prahy 1784-1900*, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Prahy_1784%E2%80%931900. [cit. 2024-07-31].

⁹² SÉQUARDOVÁ, *Bedřich Smetana*, 1988, s. 18

a hlavně se naplno ponořil do hudebního světa tehdejší Prahy. Není jisté, zda k prvnímu setkání Smetany s Lisztem, skladatelem, jenž byl pro Smetanu inspirací, došlo již v tuto dobu v rámci koncertů, které Liszt v Praze v roce 1840 pořádal, či nikoliv. V tomto roce se také Smetana rozhodl ukončit své studium ve prospěch hudby, což vyvolalo roztržku mezi ním a jeho otcem. Poté, co strávil letní dny s příbuznými v Novém Městě nad Metují, pokračoval ve studiích v Plzni.⁹³ Když se Smetana vydal na podzim v roce 1843 do Prahy podruhé, zakusil finanční nouzi. Za pomoci známých se mu ale podařilo zajistit si další hudební studium u Josefa Jana Proksche,⁹⁴ jehož hudební ústav sídlil v Čejkovském paláci (Liliová 221/13).⁹⁵ Později ho také tehdejší ředitel Pražské konzervatoře doporučil hraběti Leopoldu Thunovi do funkce domácího učitele hudby pro jeho děti a Smetana tedy mohl od ledna roku 1844 do léta roku 1847 soukromě vyučovat. Učil hlavně v Thunovském paláci (Jungmannova 36/31), který byl zbourán a na jehož místě dnes stojí Palác Adria, postavený ve stylu rondokubismu. V rámci zaměstnání měl zajištěnou stravu, ubytování i případné cesty společně s rodinou hraběte.⁹⁶ Po ukončení pedagogické činnosti u hraběte Thuna a neúspěchu s koncertní cestou se Smetana rozhodl založit hudební ústav. Holzknicht cituje dopis Franzi Lisztovi datovaný z 23. března 1848, kde Smetana Liszta prosí o pomoc – o otisknutí jeho skladeb i o půjčku, i Lisztovu odpověď Smetanovi, kde skladatele ocenil a přislíbil vydání jeho děl.⁹⁷ S Lisztem poté Smetana zůstal v kontaktu, nejen prostřednictvím korespondence, ale také osobně během Lisztových návštěv Prahy. Je také důležité zmínit revoluční atmosféru nejen v českých zemích. Smetana nebyl stran tohoto veřejného dění a jeho postoj se odráží v jeho dílech, které v té době tvořil – například *Píseň svobody*.⁹⁸ Poté, co byly revoluční myšlenky ve společnosti potlačeny, se ovšem Smetana mohl těšit ze své hudební školy. Údaje se zde neshodují, zda dostal povolení ji otevřít nebo ji otevřel v srpnu roku 1848. Smetanova hudební škola, kde pořádal také komorní a žákovské koncerty, se nacházela v domě U Zlatého jednorožce či U Bílého koníčka (Staroměstské náměstí

⁹³ HOLZKNECHT, *Bedřich Smetana*, 1984, s. 39-44

⁹⁴ **Josef Jan Proksch** (1794–1864) byl český hudební skladatel a pedagog. Ovládal hru na klavír a klarinet.

⁹⁵ BERKOVEC, Jiří a PETROVSKÝ, Vladimír, 1967. *Praha plná hudby: průvodce pražskými hudebními památkami a zajímavostmi a Praha – zdroj hudební inspirace*. Edice přátel hudby. Praha: Panton. s. 47

⁹⁶ HOLZKNECHT, *Bedřich Smetana*, 1984, s. 63-66

⁹⁷ Tamtéž s. 75-78

⁹⁸ SÉQUARDOVÁ, *Bedřich Smetana*, 1988, s. 45-46

548/20).⁹⁹ V srpnu roku 1849 se Smetana oženil s Kateřinou Kolářovou v gotickém kostele sv. Štěpána (Štěpánská 535/6).¹⁰⁰ Společně měli čtyři dcery, z nichž však tři zemřely. V této době Smetana hojně komponoval – vznikal například cyklus *Listky do památníku*. Bohužel, nejen nešťastné rodinné události, nedostatečné Smetanovo uplatnění a zhoršující se politické poměry v zemi způsobily skladatelovu krizi. Dne 11. října roku 1856 odjel Smetana do Göteborgu, kde působil až do roku 1861.¹⁰¹ Do Čech se Smetana vrátil pro svou rodinu v květnu roku 1857 a již v září, se zastávkou ve Výmaru u přítele Liszta, odjel s rodinou zpět do Švédska. Jeho první žena Kateřina zemřela na cestě zpět do Čech v roce 1859 a v roce 1860 se Smetana znovu oženil s Betty Ferdinandovou.¹⁰² Téhož roku se také rozhodl pro definitivní návrat do Čech a v květnu roku 1861 z Göteborgu odjel zpět do Prahy, kde znovu otevřel hudební ústav a v roce 1863 se stal jedním z funkcionářů Umělecké besedy, která v témže roce vznikla.¹⁰³ Od roku 1863 bydleli Smetanovi v novorenesančním Paláci Lažanských (Smetanovo nábřeží 1012/2). Z hlediska skladatelova života a tvorby se jedná o velice významný dům. Právě zde znovu otevřel svou hudební školu, konaly se tu soukromé koncerty a také tu Smetana napsal *Prodanou nevěstu* a *Dalibora*.¹⁰⁴ Dnes je na domě pamětní deska, která Smetanu připomíná a v přízemí se nachází kavárna Slavia. I přes nastupující zdravotní problémy – hluchotu – Smetana stále tvořil. V červnu roku 1876 se odstěhoval do Jabkenic ke své dceři Žofii a Prahu, až do své smrti 12. května roku 1884, opakovaně navštěvoval.¹⁰⁵

Za velké množství informací, které jsou o Smetanovi v dnešní době dostupné vděčíme nejen zachovalé skladatelově pozůstalosti a korespondenci, ale i deníkům, které si sám vedl. Čtenáři autenticky přibližují kontext a atmosféru 19. století, informace o hudebním a kulturním dění v tehdejší Praze a poskytují vhled nejen do hudebních názorů, ale i do vnitřního života Bedřicha Smetany.¹⁰⁶ Dále díky těmto zdrojům můžeme navštívit místa,

⁹⁹ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 139

¹⁰⁰ Tamtéž s. 182

¹⁰¹ HOLZKNECHT, *Bedřich Smetana*, 1984, s. 95-96

¹⁰² SÉQUARDTOVÁ, *Bedřich Smetana*, 1988, s. 92, 107, 112-113

¹⁰³ HOLZKNECHT, *Bedřich Smetana*, 1984, s. 145

¹⁰⁴ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 101

¹⁰⁵ SÉQUARDTOVÁ, *Bedřich Smetana*, 1988, s. 196

¹⁰⁶ Tamtéž s. 11-14

kteřá kdysi navštívil sám skladatel. V Praze se ke Smetanovi pojí novorenesanční Palác Žofin (Slovanský ostrov), kde bylo poprvé představeno několik jeho děl a kde sám skladatel několikrát koncertoval. Nejprve v lednu roku 1862 po návratu ze Švédska, poté v dubnu roku 1875, kdy mu koncert vynesl 300 zlatých,¹⁰⁷ a 5. listopadu 1882, kdy zde poprvé jako celek zazněl Smetanův cyklus symfonických básní *Má vlast*.¹⁰⁸ Jedná se o šest symfonických básní – *Vyšehrad, Vltava, Šárka, Z českých luhů a hájů, Tábor, Blaník*. Dopodrobna se tomuto cyklu věnuje Václav Holzknecht ve své knize „*Bedřich Smetana*”.

Bedřich Smetana byl velkým vlastencem a v průběhu svého života se zasazoval o budování národní identity. Není tedy s podivem, že další významnou institucí, jež se pojí s životem Bedřicha Smetany, je Národní divadlo. Divadlo, v té době s názvem Prozatímní, bylo svědkem premiér několika Smetanových děl, například *Braniborů v Čechách* a *Prodané nevěsty* v lednu a v květnu roku 1866, opery *Dvě vdovy* v roce 1874¹⁰⁹ či *Libuše*. Ta zde poprvé zazněla při otevření již Národního divadla v roce 1881. Ve stejném roce divadlo vyhořelo a bylo třeba jej znovu vybudovat. Když bylo v roce 1883 divadlo znovu otevřeno, zazněla předehra právě z opery *Libuše*. Při položení základního kamene v Prozatímním divadle v květnu roku 1868 to byl právě Smetana, kdo pronesl slavnou větu: „V hudbě život Čechů.”¹¹⁰ a od roku 1866 do roku 1874 zde byl ředitelem opery.

Skladateli a jeho životu je dnes věnováno muzeum a socha před ním představuje jeho podobiznu. Muzeum Bedřicha Smetany se nachází v místě bývalé Staroměstské mlýnice.

3.2.2 Antonín Dvořák

Antonín Dvořák se narodil 8. září roku 1841. Je dalším skladatelem, v jehož životě, i přes léta strávená na cestách v zahraničí, hraje Praha stěžejní roli. Narodil se ve městě Nelahozeves jako syn řezníka. Antonín byl od útlého věku, nejprve ve Zlonicích a poté v České Kamenici, údajně připravován právě na řeznické povolání. Na obou místech se ale Dvořákovi dostalo také rozvoje v oblasti základního hudebního vzdělání. V roce 1857 odešel do Prahy, aby ve studiu mohl pokračovat na dvouleté varhanické škole.¹¹¹ Pražská

¹⁰⁷ SÉQUARDTOVÁ, *Bedřich Smetana*, 1988, s. 190

¹⁰⁸ HOLZKNECHT, *Bedřich Smetana*, 1984, s. 359

¹⁰⁹ SÉQUARDTOVÁ, *Bedřich Smetana*, 1988, s. 132, 138, 190

¹¹⁰ HOLZKNECHT, *Bedřich Smetana*, 1984, s. 215-216

¹¹¹ HOLZKNECHT, Václav, 1977. *Antonín Dvořák*. Third edition. Prague: Orbis. s. 18; překlad: autorka práce

varhanická škola se nacházela v tom samém Konviktu, kde dříve koncertoval Beethoven. Antonín Dvořák se nicméně o Konviktu vyjadřoval takto: „Vše tu páchlo plesnivinou. I varhany. Moji spolužáci se na mne dívali skrze prsty a za zády se mi smáli.”¹¹² Nežil sice v nadbytku finančních prostředků, ale studiu se věnoval a ve škole se mu poměrně dařilo. Burghauser o Dvořákovi jako žákovi mluví takto: „Vyznačoval se vážností, houževnatostí v plnění úkolů, třebaže projevoval většinou větší smysl pro praktické využívání vědomostí než pro jejich teoretické pozadí.”¹¹³ Po skončení studia v červnu roku 1858 hledal místo varhaníka, což se ukázalo jako těžký úkol. Podařilo se mu najít pouze pozice, kde figuroval dočasně jako zástupce. V roce 1860 například takto zaskakoval v kostele sv. Františka na Křižovnickém náměstí.¹¹⁴ Začal tedy hrát na violu v orchestru Prozatímního divadla, ve kterém později mělo premiéru několik jeho děl – například druhé zhudebnění *Krále a uhliře* či, již v nově otevřeném divadle Národním, opery *Rusalka* nebo *Čert a Káča*. Zde hrál od roku 1862 do roku 1871 – také pod taktovkou Bedřicha Smetany – a jako violista se navíc účastnil filharmonických koncertů. To se ukázalo jako skvělá možnost styku s hudbou, jelikož měl možnost do hloubky poznat tehdejší repertoár divadla či hrát pod taktovkou několika významných skladatelů – například Franze Liszta nebo Richarda Wagnera.¹¹⁵ V této době už také Dvořák komponuje, a právě vliv těchto tří zmíněných skladatelů se v dílech projevuje. Poté, co Dvořák odešel z Prozatímního divadla, se věnoval soukromému učení. V roce 1873 se v kostele sv. Petra (Biskupská 1137/13) oženil s Annou Čermákovou a o rok později přijal místo varhaníka v kostele sv. Vojtěcha¹¹⁶ (Vojtěšská 214/10), kde dnes Dvořákova léta působení připomíná pamětní deska. V roce 1873 se také manželé Dvořákovi přestěhovali do bytu v ulici Na rybníčku (Na rybníčku 1364/12), který byl stržen a na jehož místě dnes stojí jiný.¹¹⁷ Zde bydleli do roku 1877, kdy se přestěhovali do Žitné ulice (Žitná

¹¹² WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 90

¹¹³ BURGHAUSER, *Antonín Dvořák*, 1985, s. 10

¹¹⁴ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 74-76

¹¹⁵ BURGHAUSER, *Antonín Dvořák*, 1985, s. 11

¹¹⁶ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 109, 181

¹¹⁷ *Praha*. Online. Antonín Dvořák. Dostupné z: <https://www.antonin-dvorak.cz/zivot/mista/dvorak-a-praha/>. [cit. 2024-07-24].

564/14). V tomto domě, na kterém dnes Dvořáka připomíná busta, skladatel setrval až do své smrti dne 1. května 1904.¹¹⁸

Kromě Prozatímního, později Národního divadla, byla Dvořákova díla uváděna hlavně na Žofině. Zde Dvořák v listopadu roku 1878 dirigoval svůj první samostatný koncert.¹¹⁹ Když bylo později vybudováno Rudolfinum, vystupoval opakovaně Dvořák právě zde a v lednu roku 1896 tu například řídil první koncert České filharmonie.¹²⁰

3.3 Zahraněční romantičtí skladatelé

Tato kapitola krátce představí několik zahraničnřích skladatelů, které Praha mohla na kratší či delší čas přivítat. Přiblíženy budou hlavně okolnosti návštěv a konkrétní místa, která skladatelé navštřívili.

3.3.1 Carl Maria von Weber

Německý hudební skladatel Carl Maria von Weber se narodil 18. listopadu roku 1786 Německu a zemřel 5. června roku 1826 ve Velké Británii. Pro Prahu byl významný především tím, že zde mezi lety 1813–1816 vedl operu Stavovského divadla. V této pozici měl, kromě jiného, hlavně pravomoc vybírat repertoár a obsazení. Plat měl, dle Weniga, dva tisíce zlatých a tisíc za benefice.¹²¹ Práci ve Stavovském divadle se opravdu věnoval. Burian popisuje, že „vedoucí úlohu v divadle centralizoval: stal se kapelníkem, korepeditorem, sbormistrem, i režisérem, což nikdo před ním a s výjimkou Wagnera ani po něm nedokázal”.¹²² V době, kdy pozvedával úroveň Stavovského divadla, bydlel Weber ve Vratislavském domě (Jilská 450/16). Po ukončení tohoto angažmá se Weber do Prahy ještě několikrát vrátil. V listopadu roku 1817 sem zavítal, aby si vzal za ženu Karolinu Brandtovou v kostele sv. Jindřicha. Následující den odjeli manželé z Prahy do Drážďan.¹²³

¹¹⁸ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 180-181

¹¹⁹ Praha. Online. Antonín Dvořák. Dostupné z: <https://www.antonin-dvorak.cz/zivot/mista/dvorak-a-praha/>. [cit. 2024-07-24]

¹²⁰ BURGHAEUSER, *Antonín Dvořák*, 1985, s. 84

¹²¹ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 158-159

¹²² BURIAN, Karel Vladimír, 1970. *Carl Maria von Weber*. Praha: Supraphon. ISBN 02-107-70. s. 134

¹²³ WENIG, *Byli v Praze*, 1980, s. 55, 65-66

3.3.2 Franz Liszt

Franz Liszt se narodil 22. října roku 1811 v Rakousku a zemřel 31. července roku 1886 v Německu. Tento rakousko-uherský hudební skladatel a klavírní virtuos je s českými zeměmi propojen už jen díky svému přátelství s Bedřichem Smetanou. Sám ovšem přímo do Prahy několikrát zavítal a při druhé z návštěv se dokonce setkal s Hectorem Berliozem.

První Lisztova návštěva Prahy se odehrála v březnu roku 1840, kdy v Platýzu (Národní 416/37) zahájil svoji sérii šesti pražských koncertů. Na programu byla díla Schubertova či Beethovenova a koncert sklidil velice pozitivní ohlasy. Liszt byl v Praze oblíben kromě svých schopností i proto, že výtěžek ze dvou svých koncertů věnoval na charitu. Kromě veřejných koncertů hrál i v soukromých společnostech. Podruhé do Prahy zavítal v roce 1846. Jeho setkání s Hectorem Berliozem se událo právě během této návštěvy. Liszt byl Berliozem pozván na večírek, který se konal v domě U tří lip, který stál v místech dnešního Paláce Československé obchodní banky (Na Příkopě 854/14). O deset let později v roce 1856 zavítal Liszt do Prahy dvakrát. Během své další návštěvy v březnu roku 1858 se Liszt ubytoval v hotelu U Saského dvora (Hybernská 997/2). Při tomto pobytu v Praze Liszt oddirigoval dva koncerty a Žofině – 11. a 14. března. Po této významné návštěvě se Liszt v Praze zastavil vždy jen krátce. Bylo to ještě jednou v roce 1858, poté naposledy v roce 1871.¹²⁴

3.3.3 Gustav Mahler

Skladatel Gustav Mahler do Prahy zavítal několikrát a několikrát zde také dirigoval svá díla. V Praze dokonce v letech 1885–1886 pobýval, ale dům, který kdysi stál v Dlouhé třídě, je již zbořen. Během tohoto pobytu v Praze uváděl ve Stavovském divadle například díla Richarda Wagnera či Ludwiga van Beethovena. Když do Prahy přijížděl uvádět svá díla, například v roce 1904 nebo 1908, ubytovával se v, tehdy velice vyhlášeném, hotelu Modrá hvězda,¹²⁵ který byl, společně s hotelem U Černého koně, později nahrazen

¹²⁴ WENIG, *Byli v Praze*, 1980, s. 111-129

¹²⁵ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 128

funkcionalistickou budovou ČNB (Na Příkopě 28). V hotelech se ubytovalo více skladatelů – například Chopin, který Prahou ale (o pár let dříve) pouze projížděl.¹²⁶

Co ale Gustava Mahlera pojí s českými zeměmi, je místo jeho narození – vesnice Kaliště u Humpolce na Vysočině, jeho dětství v Jihlavě,¹²⁷ či jeho krátké studium v Praze od roku 1869 do roku 1872. Wenig v knize „*Byli v Praze*” cituje Mahlera: „Do mnohých mých skladeb přešla česká hudba domova mého dětství. Národní přízvuk, který v něm je, dá se ve svých nejhrubších rysech vyposlouchat ze šumaření českých muzikantů.”¹²⁸ Další aspekt, který Mahlerův život ještě více s Čechami propojil, bylo přátelství s J. B. Foerstem.

3.3.4 Richard Wagner

Německý hudební skladatel Richard Wagner se narodil 22. května roku 1813 v Lipsku a zemřel 13. února roku 1883 v Benátkách. Prahu již v dětství navštívil několikrát, poprvé v roce 1826 v rámci návštěvy svých sourozenců, kteří zde měli angažmá. Později se do Prahy vracel, aby uváděl svá díla. V rámci svého pobytu v roce 1834 se ubytoval v hotelu U Černého koně, do kterého se při svých dalších návštěvách vracel – například při té v roce 1843. Ubytoval se zde i během svého dalšího pobytu v únoru roku 1863.¹²⁹ Na Žofíně vedl koncert, za který dostal honorář 1000 zlatých. Orchester, v němž seděl jakožto violista i Antonín Dvořák, hrál jeho skladby – například předehry k *Faustovi* a *Tristanovi a Isoldě*. Jelikož se koncert těšil pozitivním ohlasům, Wagner do Prahy zavítal ještě na přelomu října a listopadu téhož roku za účelem zopakování tohoto úspěchu. Dva koncerty, které se konaly, se ale stejných ohlasů nedočkaly. Navštívil také provedení svého *Bludného Holanďana* ve Stavovském divadle. Richard Wagner do Prahy naposledy zavítal v roce 1875 na tři dny s rodinou.¹³⁰

¹²⁶ BERKOVEC a PETROVSKÝ, *Praha plná hudby: průvodce pražskými hudebními památkami a zajímavostmi a Praha – zdroj hudební inspirace*, 1967, s. 56

¹²⁷ ŽÁRYOVÁ, Helena. *Současné čtení příběhu Almy Rosé*. Bakalářská práce, vedoucí Kubátová, Gabriela. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2022. s. 14-16

¹²⁸ WENIG, *Byli v Praze*, 1980, s. 198

¹²⁹ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 130-131

¹³⁰ WENIG, *Byli v Praze*, 1980, s. 95-109

3.3.5 Camille Saint-Saëns

Camille Saint-Saëns se narodil 9. října roku 1835 ve Francii a zemřel 19. prosince roku 1921 v Alžírsku. Stejně tak jako Richard Wagner vedl na Žofině koncert i tento francouzský hudební skladatel, který Prahu za tímto účelem navštívil v roce 1882. Tato návštěva mu přinesla seznámení a setkání s Bedřichem Smetanou. Prahu ovšem navštívil několikrát a jeho další pobyt, při kterém dirigoval koncert v Národním divadle, se odehrál roku 1886. Ubytoval se, opět stejně jako Richard Wagner, v hotelu U Černého koně. V tomto hotelu údajně napsal své významné dílo – cyklus *Karneval zvířat*.¹³¹

3.3.6 Hector Berlioz

Hector Berlioz se narodil 11. prosince roku 1803 a zemřel 8. března 1869 ve Francii. Tomuto francouzskému hudebnímu skladateli vděčíme nejen za nauku o instrumentaci, ale také například za *idée fixe* neboli hudební myšlenku či motiv, který se prolíná celým dílem. I Berlioz zavítal do Prahy. Po příjezdu v lednu roku 1846 se Berlioz ubytoval v Hotelu Modrá hvězda. V rámci této pražské návštěvy vedl Berlioz na Žofině koncert, který navštívil i Bedřich Smetana. Koncert se těšil takovému úspěchu, že byl poté ještě jednou zopakován. Třetí Berliozův pražský koncert se konal ve Stavovském divadle. Na tom samém místě koncertoval skladatel i v rámci své další návštěvy téhož roku. V rámci této návštěvy se také konaly ještě dva koncerty, opět na Žofině. Ten nejočekávanější byl 15. dubna a opět sklidil obrovské úspěchy. Právě během tohoto pražského pobytu, který byl skladatelův poslední, se Berlioz setkal s Lisztem.¹³²

¹³¹ WENIG, *Byli v Praze*, 1980, s. 131-143

¹³² Tamtéž s. 69-85

4 Vybraní skladatelé a hudebníci od 20. století po současnost a Praha

V průběhu celého 20. století Prahu navštěvují umělci ze všech koutů světa a s nimi do srdce Evropy začíná prostupovat hudba mnoha žánrů. Své místo si ve společnosti našla jak hudba umělecká, tak nonumělecká. Toto protínání různých kultur bylo ale ovlivněno politickou a sociální situací, která, nejen v Praze, zažila v tomto století mnoho proměn a obrátů. Následující podkapitoly čerpají z mnoha zdrojů. Nejvíce ale odkazuje na tyto publikace: *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby* od Jaromíra Černého,¹³³ *O české populární hudbě a jejích posluchačích*¹³⁴ a *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*¹³⁵ od Josefa Kotky, *Jaroslav Ježek* od Václava Holzknechta¹³⁶ a *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu* od Jiřího Suchého.¹³⁷ Kapitola poskytuje teoretický základ a kontext pro hodiny a místa na téma „Od 20. století po současnost“.

4.1 Konec 19. století a Česká hudební moderna

Předtím, než česká hudba přivítala nové „exotické“, převážně západní, rytmy, hráli zde prim skladatelé z generace České hudební moderny. Jména jako Leoš Janáček, Josef Bohuslav Foerster, Josef Suk či Vítězslav Novák se na české hudební scéně ozývala již od počátku devadesátých let 19. století. I přes stále ještě přetrvávající vliv romantismu a tvorby Smetany, Dvořáka, R. Strausse či Mahlera se skladatelům dařilo najít si svůj vlastní tvůrčí směr. Konec 19. a počátek 20. století jsou také poznamenány stylovým pluralismem, který bylo možné v Evropě pozorovat. V dílech této doby se tedy kloubí vliv naturalismu, expresionismu, impresionismu, dekadence, secese či symbolismu. Hudba propojovala emoce s přírodními náměty, byla subjektivní a instrumentace vstupovala do popředí. Dle Černého se nynější tvorba lišila od té předchozí hlavně „krizí“ opery a vzestupem hudby komorní a díla v té době zněla v Obecním domě v secesní Smetanově síni (Náměstí

¹³³ ČERNÝ, Jaromír, 1989. *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*. 2., dopl. vyd. Praha: Supraphon. ISBN 80-705-8163-8.

¹³⁴ KOTEK, Josef, 1990. *O české populární hudbě a jejích posluchačích*. Praha: Panton. ISBN 80-7039-037-9.

¹³⁵ KOTEK, Josef, 1998. *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0634-6.

¹³⁶ HOLZKNECHT, Václav, 1982. *Jaroslav Ježek*. Medailóny. Praha: Horizont.

¹³⁷ SUCHÝ, Jiří, 1991. *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu*. Memoáry. Praha: Melantrich. ISBN 80-702-3084-3.

Republiky 1090) či v Národním Divadle, které bylo dějištěm premiér mnoha děl níže zmíněných umělců.¹³⁸ Práce dále přiblíží vybrané autory a s nimi spjatá místa v Praze, počínaje Vítězslavem Novákem a Josefem Sukem – žáky Antonína Dvořáka a skladateli, jež považujeme za zakladatele České hudební moderny.

4.1.1 Vítězslav Novák

Hudební skladatel Vítězslav Novák se narodil 5. prosince roku 1870 a zemřel 18. července roku 1949. I když se přistěhoval s rodinou do Prahy až před nástupem na vysokou školu, mělo město v jeho životě své místo. Současně se studii na Karlově Univerzitě studoval také na Pražské konzervatoři, kde byl, spolu s Josefem Sukem, žákem Antonína Dvořáka. Jeho tvorba byla vydávána brzy po ukončení jeho tamějších studií v roce 1892.¹³⁹ Novákova tvorba byla prolnta s folklorem a reagovala na dobové podněty a z „jeho díla by bylo možné sestavit katalog námětů, motivů, inspirací a inklinací, které byly obecně typické pro čas moderny”.¹⁴⁰ Kromě své tvorby vyučoval na Pražské konzervatoři, kde se později stal rektorem. Z pražských míst spojených s životem Vítězslava Nováka je záhodno zmínit dům (Masarykovo nábřeží 246/12), ve kterém žil a tvořil a na němž je dnes umístěna jeho busta.¹⁴¹

4.1.2 Josef Suk

Josef Suk se narodil 4. ledna roku 1874. V Praze začal od roku 1885 studovat na Pražské konzervatoři hru na housle a skladbu. Toto studium úspěšně ukončil, stejně jako Vítězslav Novák, v roce 1892. V témže roce také spoluzaložil světově úspěšné České kvarteto, které se díky svým koncertním cestám těšilo oblibě nejen v Čechách, ale i v Evropě. S kvartetem působil až do roku 1933. Fakt, že Suk byl žákem Antonína Dvořáka, práce již zmiňuje. Skladatele ovšem k Antonínu Dvořákovi pojily kromě studia ještě jiné životní cesty. Dne 17. listopadu roku 1898 si totiž vzal dceru Antonína Dvořáka – Otílii – a stal se tak jeho zetěm. Svou budoucí ženu potkal Suk poprvé v domě v Žitné ulici, kde bydlel on i Dvořákovi. Svatba proběhla v kostele sv. Štěpána (Štěpánská 535/6).¹⁴² Dalším Sukovým

¹³⁸ ČERNÝ, *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*, 1989, s. 408-416

¹³⁹ *Život a dílo*. Online. Ústav pro propagaci díla a odkazu Vítězslava Nováka. Dostupné z: <https://www.vitezslavnovak.cz/zivot-a-dilo/d-1015>. [cit. 2025-03-09].

¹⁴⁰ ČERNÝ, *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*, 1989, s. 416

¹⁴¹ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 113

¹⁴² Tamtéž s. 181

bydlištěm v Praze byl dům na Praze 2 (Trojická čp. 387/2), kde Suka dnes připomíná pamětní deska.¹⁴³ Sukovu tvorbu, i v souvislosti se smrtí Dvořáka či posléze brzkým úmrtím jeho ženy v roce 1905, dělíme z hlediska námětů na dvě části. Skladatel rokem 1904 navazuje na romantickou tradici. V Sukově tvorbě má, dle Černého, důležité místo „symbolika přírody, pradávnosti, fantazijní pohádkovosti”.¹⁴⁴ Po roce 1904 se obrací k náročnějším tématům a debatuje nad složitými otázkami. Od roku 1922 začal Suk učit na Pražské konzervatoři, kde byl jedním z jeho žáků například Jaroslav Ježek. Josef Suk zemřel 29. května roku 1935.

4.1.3 Leoš Janáček

Leoš Janáček se narodil 3. července roku 1854 a zemřel 12. srpna roku 1928. Jeho život byl spjat spíše s Brnem. V hlavním městě ale žil a tvořil během svých studií, které zde na varhanické škole započal v roce 1874. Během svých studií bydlel Janáček v domě č. 50 ve Štěpánské ulici. Jeho pamětní deska je dnes ovšem umístěna na jiném domě (Karlovo náměstí 319/3), kde v roce 1877 pár měsíců přebýval, když se do Prahy vrátil s cílem se soukromě vzdělávat. Těžké začátky, kdy se Janáčkově příliš nedařilo v Praze svou tvorbou prorazit, vystřídal úspěch započatý premiérou opery *Její pastorkyňa*, která se odehrála v roce 1916 v Národním divadle.¹⁴⁵ Skladatel Leoš Janáček je, mimo jiné, známý svou nápěvkovou technikou, při níž v rámci hudebního díla pracoval s odposlechnutou a zapsanou intonací lidské řeči, kterou převáděl do nápěvků.

4.1.4 Josef Bohuslav Foerster

Skladatel Josef Bohuslav Foerster se narodil v roce 1859 přímo v Praze a zemřel 29. května roku 1951 v Novém Vestci. Za jeho rodný dům je považován Palác Metychů z Čěčova (Velkopřevorské náměstí 490/1), což dnes připomíná pamětní deska.¹⁴⁶ Foerster, narozen do rodiny s dlouhou hudební tradicí, je dalším skladatelem podílejícím se na tehdejším pražském hudebním životě. Navzdory otcově přání, aby se hudbě nevěnoval, se Foerster pro hudební dráhu rozhodl a v roce 1879 započal tříleté studium varhanické školy, které úspěšně

¹⁴³ Josef Suk st. Online. Encyklopedie Prahy 2, kulturně historické dědictví.

Dostupné z: <https://encyklopedie.praha2.cz/osobnost/598-josef-suk-st>. [cit. 2024-11-30].

¹⁴⁴ ČERNÝ, *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*, 1989, s. 416

¹⁴⁵ *Toulky hudební Prahou*, 1949, s. 43-44

¹⁴⁶ BERKOVEC a PETROVSKÝ, *Praha plná hudby: průvodce pražskými hudebními památkami a zajímavostmi a Praha – zdroj hudební inspirace*, 1967, s. 23

zakončil.¹⁴⁷ Vzhledem k tomu, že jeho otec působil jako ředitel kůru v kostele sv. Vojtěcha (Vojtěšská 214/10), se rodina přestěhovala do blízkého domu (Pštrossova č. 201/19), na kterém se dnes nachází také pamětní deska. V tomto kostele také mezi lety 1882–1888 Foerster působil jako varhaník a v roce 1888 se zde oženil s Bertou Lautererovou, se kterou později odcestoval do zahraničí. Před touto cestou ale ještě v letech 1889–1892 působil jako ředitel kůru v Kostele Panny Marie Sněžné (Jungmannovo náměstí 753/18).¹⁴⁸ Do Prahy se vrátil v roce 1918 a dále zde komponoval. Věnoval se také pedagogické činnosti – například vyučoval na Pražské konzervatoři – a v roce 1931 byl zvolen prezidentem České akademie věd a umění.¹⁴⁹

4.2 Počátek 20. století a předválečná doba

4.2.1 Historicko-společenský kontext a Praha

Počátek 20. století přinesl, kromě jiného, první Český hudební festival, který se konal v roce 1904 ve dnech 3.–5. dubna. Na programu byla například díla Smetany či Dvořáka.¹⁵⁰ Česká hudba na počátku 20. století se nesla nejen ve znamení generace České moderny, ale také v duchu zahraničních vlivů. Hudba, která v průběhu 20. století vzniká v cizích zemích má nepopíratelný vliv na hudbu u nás. Západní hudba k nám začala prostupovat na začátku 20. století velice postupným a pomalým tempem a zpočátku tyto první náznaky mohli zpozorovat „pouze lidé mající užší kulturní nebo společenské kontakty se zprostředkující cizinou”.¹⁵¹ Tato „nová” hudba byla v jistém směru odlišná od té, která byla v Čechách v té době považována za tradiční. Dle Kotka pod pojem „tradiční populární hudba” do roku 1914 spadal „pochodový, taneční a přednesový repertoár dechových a smyčcových kapel, kuplety z dobových hudebních frašek a šantánů, „Salonstücke“...“.¹⁵² Autor se dále vyjadřuje hlavně k hudbě jazzové, v níž vstupuje do popředí rytmická složka s pravidelně se opakujícím

¹⁴⁷ *Josef Bohuslav Foerster – Životopis*. Online. Filmová databáze online FDb.cz. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/105983-josef-bohuslav-foerster.html>. [cit. 2024-12-01].

¹⁴⁸ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 111

¹⁴⁹ *Josef Bohuslav Foerster*. Online. Časopis Harmonie – klasická hudba, jazz a world music. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/josef-bohuslav-foerster/>. [cit. 2025-03-09].

¹⁵⁰ ČERNÝ, *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*, 1989, s. 382

¹⁵¹ KOTEK, *O české populární hudbě a jejích posluchačích*, 1990, s. 180

¹⁵² Tamtéž s. 176

schématem, často tvořeným synkopami. Jazz, který v té době na toto své označení stále ještě čekal, se v české hudbě projevoval nejdříve zprostředkovaně prostřednictvím tanců.

Kromě moderních tanců (např. tango či step) k prvním náznakům zahraničních vlivů patří také například kabaret. Principem je, stejně tak jako u pozdější revue, která na kabaretní tradici navázala, střídání hudebních, pěveckých a tanečních výstupů a mluvených scének. Mezi prvními z míst, která umožňovala umělecká vyjádření tohoto typu, byl kabaret Červená sedma, založen v roce 1909 a sídlící v hotelu Central (Hybernská 1001/10). Dále Palác Lucerna (Štěpánská 61), v této době označován také jako Kabaret Lucerna. Tento komplex byl slavnostně otevřen 22. září roku 1910 a součástí byl také divadelní sál, jenž se nacházel také v prostorech dnešního Lucerna baru.¹⁵³ Obě tato místa představovala kulturní centra jak před, tak i po válce. Dalším významným kulturním centrem byla kavárna Montmartre (Řetězová 224/7), která se od roku 1911 postupně stala „nočním centrem česko-německé bohémy“.¹⁵⁴ Dle Kotka kavárnu pravidelně navštěvovali umělci jako například Eduard Bass,¹⁵⁵ Karel Hašler¹⁵⁶ či Franz Kafka.¹⁵⁷ Kavárna, jejíž provoz byl v původně středověkém domě U Tří divých mužů v průběhu celého 20. století několikrát obnoven, se zde nachází i v současné době. Dalším kulturním centrem, otevřeném o něco později v letech 1915–1916, byl Kabaret Rokoko, který se nacházel v prostorách dnešního divadla Rokoko (Václavské nám. 38). Ve funkci ředitele Rokoka vystřídal Karla Hašlera v roce 1916 Eduard Bass, pod jehož vedením podnik prosperoval až do jeho odchodu v roce 1920.¹⁵⁸

I když první náznaky afro-amerických a latinsko-amerických hudebních podnětů pozorujeme již v této době, prostupování těchto elementů do tehdejší české hudby bylo v letech 1914–1918 pozastaveno v důsledku první světové války. Dle Kotka se tedy dá říci,

¹⁵³ *Kabaret Lucerna*. Online. Databáze divadelní architektury.

Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/internetove-muzeum/?theatreId=2385>. [cit. 2024-10-16].

¹⁵⁴ KOTEK, *O české populární hudbě a jejích posluchačích*, 1990, s. 183

¹⁵⁵ **Eduard Bass** (1888–1946) byl český novinář, spisovatel, herec a zpěvák.

¹⁵⁶ **Karel Hašler** (1879–1941) byl český písničkář, skladatel, spisovatel a herec. Zemřel po mučení v koncentračním táboře Mauthausen.

¹⁵⁷ **Franz Kafka** (1883–1924) byl německy píšící pražský spisovatel.

¹⁵⁸ *Divadlo Rokoko*. Online. Databáze divadelní architektury.

Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/internetove-muzeum/?theatreId=16>. [cit. 2024-10-21].

že, až na pár výjimek, si Česká scéna musela na díla s přejetými „novými“ podněty počkat do roku 1919.¹⁵⁹

4.3 Meziválečné období, aneb po roce 1918 a vzniku samostatného státu (dvacátá léta)

4.3.1 Historicko-společenský kontext a Praha

Podněty, které se do mysli umělců zapsaly před válkou, nevymizely a v duchu nově nabytého elánu mohly konečně naplno vstoupit do popředí. Společnost se naprosto otevřela všem moderním a zahraničním podnětům přicházejícím hlavně z Anglie, Francie a z USA. To, co bylo před válkou považováno za avantgardní, se nyní přeneslo do popředí a taneční parkety ovládaly moderní tance. Kotek popisuje, že první světová válka a dvacátá léta „představují závažný časový předěl, kolem něhož vyrůstá, formuje se a pod praporem avantgardismu do veřejného života i dravě vstupuje nová umělecká generace”.¹⁶⁰ Dále autor v tomto kontextu vyzdvihuje foxtrot a skladbu Karla Hašlera s názvem *My tancujeme fox-trott*, v níž se autenticky odráží nálada panující v tehdejší společnosti.¹⁶¹

Po první světové válce se také ve skladbách jakožto jazyk začíná objevovat angličtina a, pro Čechy nové, hudební nástroje jako například saxofon, banjo či jazzová bicí souprava.¹⁶² Dále také pokračuje éra souborů vystupujících v salonech, kavárnách a různých nočních podnikách. Tyto soubory ovšem, také díky zmíněným „novým” nástrojům, modernizují svůj zvuk. Hlavně ale dala dvacátá léta prostor zrodu několika významných osobností české hudby. I přesto, že tvorba většiny těchto skladatelů dalece přesahuje dvacátá léta, práce poprvé zmíní jejich jména a poskytnou informace hlavně v této části, jelikož se jedná o jakýsi pomyslný počátek jejich tvorby.

Po válce, na počátku dvacátých let 20. století, zahájil Český rozhlas 18. května roku 1923 své vysílání.¹⁶³ Atraktivním žánrem se stává „moderní taneční písnička”, která plynule navazuje například na šansony či kabaretní a lidové písně dřívějších let. Autor zde opět

¹⁵⁹ KOTEK, *O české populární hudbě a jejích posluchačích*, 1990, s. 177

¹⁶⁰ Tamtéž s. 187

¹⁶¹ Tamtéž s. 187

¹⁶² Tamtéž s. 198-201

¹⁶³ HOLZKNECHT, Václav, 1982. *Jaroslav Ježek*. Medailóny. Praha: Horizont. s. 36

zmiňuje Karla Hašlera, který se stal „prvým tvůrcem moderní české taneční písničky”.¹⁶⁴ Kromě provozu kabaretu se Hašler stal také nakladatelem a mezi lety 1918–1935 vydával své vlastní – v té době velice úspěšné – písně a šansony.¹⁶⁵

4.3.2 Bohuslav Martinů

Jedním z nejvýznamnějších českých skladatelů, jehož tvorba se později stala světoznámou, je Bohuslav Martinů. Skladatel se narodil 8. prosince 1890 v Poličce a zemřel ve Švýcarsku 28. srpna 1959. V letech 1906–1910 studoval na Pražské konzervatoři a mezi lety 1920–1923 také v Praze působil v České filharmonii jako houslista. Během této doby byl také žákem Josefa Suka, skladatele generace České hudební moderny.¹⁶⁶ Poté odešel do ciziny a několik let působil ve Francii, USA, Itálii a také Švýcarsku. Praha tedy byla svědkem hlavně rané tvorby Martinů, který se, kromě jiného, věnoval také tvorbě jazzové. Dle Kotka se sice skladatel naplno soustředil na jazz až po příjezdu do Paříže v roce 1923, ale údajně byl tímto žánrem ovlivněn již kolem roku 1919, kdy v Praze složil *Kočičí foxtrot*.¹⁶⁷ Během svých pražských studií bydlel, spolu se Stanislavem Novákem,¹⁶⁸ na Kampě¹⁶⁹ v domě U Žluté růže (Na Kampě č.p. 512/11). Po odjezdu do zahraničí, Martinů, spolu se svou ženou Charlotte, Čechy a Prahu ještě několikrát navštívil. Často byly důvodem těchto návštěv premiéry jeho děl. Tyto návštěvy se odehrály například v roce 1932 nebo v roce 1933, kdy v Praze skladatel setrval několik měsíců. Účelem této návštěvy byla skladatelova účast na české premiéře baletu *Špalíček*, kterou hostilo Národní divadlo. Během této pražské návštěvy se ve volném čase manželé údajně scházeli v Národní kavárně, která nyní nese název kavárna Slavia (Smetanovo nábř. 1012 /2).¹⁷⁰

¹⁶⁴ KOTEK, *O české populární hudbě a jejích posluchačích*, 1990, s. 196

¹⁶⁵ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 16

¹⁶⁶ *Život v datech*. Online. Bohuslav Martinů. Dostupné z: <https://www.martinu.cz/cz/martinu/zivot-v-datech/>. [cit. 2025-03-09].

¹⁶⁷ KOTEK, *O české populární hudbě a jejích posluchačích*, 1990, s. 206

¹⁶⁸ **Stanislav Novák** (1890–1945), český houslový virtuos, studoval s Bohuslavem Martinů na Pražské konzervatoři a byl jeho velice blízkým přítelem.

¹⁶⁹ MARTINŮ, Charlotte, 2003. *Můj život s Bohuslavem Martinů*. Praha: Praha: Editio Bärenreiter. ISBN 80-86385-22-1. s. 18

¹⁷⁰ Tamtéž s. 34

4.4 Tvorba do druhé světové války, Osvobozené divadlo, V+W+J

4.4.1 Historicko-společenský kontext

Druhá polovina třicátých let byla silně ovlivněna nástupem fašismu v Evropě. Umění si ale svou cestu našlo a česká hudba je díky tomu dnes obohacena o několik významných umělců a jejich díla. Hudba se stále těšila zvětšující se poptávce a narůstajícímu zájmu veřejnosti. Popularitu si získávala hlavně nová masová média – rozhlas a zvukový film. Rozhlas tehdy vysílal události živě nebo využíval gramofonových desek. Hudba nejen že se stávala přístupnější, ale také začala představovat běžnou součást každého dne. Zvukové filmy byly promítány v biografech, kterých k roku 1930 bylo v Praze osm. Dále také pokračoval příliv západní hudby a české umělce tak mohli inspirovat a ovlivnit například Louis Armstrong¹⁷¹ či Duke Ellington.^{172,173} Třicátá léta v Československu pokračovala víceméně v duchu těch dvacátých do té doby, než se začala významně měnit společenská situace v Evropě i u nás. Stalo se tak kvůli rozmachu totalitních režimů a nástupem diktátorů k moci. Potřeba vyjádřit se k aktuální situaci stále rostla, a nejen hudebníci dávali prostřednictvím umění najevo svůj názor. Ne vždy se názory setkaly pouze s pozitivním přijetím, a tak byli umělci v některých případech nuceni nést následky či emigrovat. Tvůrci her Osvobozeného divadla byli jedni z těch, kteří prostřednictvím svých her otevřeně proti politické situaci vystupovali. V této kapitole se tedy práce bude věnovat vybraným umělcům, kteří se podíleli na vzniku Osvobozeného divadla a významně tak přispěli české hudbě. Dále také práce přiblíží Osvobozené divadlo jako takové a díla, která zde vznikla.

4.4.2 Emil František Burian

Jedním ze skladatelů, jehož tvorba významně zasahuje do hudby dvacátých let ale také do původu Osvobozeného divadla, je Emil František Burian. Tento český básník a publicista se narodil 11. června roku 1904 a zemřel 9. srpna roku 1959. Nejen, že je autorem knihy „Jazz“, která se pyšní tím, že se jedná o první českou publikaci věnující se jazzové hudbě, ale také jeho tvorba nese jazzové rysy. V roce 1925 byl jedním z umělců, kteří stáli u zrodu úplně první podoby Osvobozeného divadla. Tato skupina umělců se ale v roce 1927 rozdělila na

¹⁷¹ **Louis Armstrong** (1901–1971) byl americký jazzový zpěvák a trumpetista.

¹⁷² **Duke Ellington** (1899–1974) byl americký jazzový klavírista a skladatel, který vedl také svůj orchestr.

¹⁷³ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 56, 79

dvě menší, z nichž jedna si ponechala název Osvobozené divadlo a druhá nesla jméno Dada a Emil František Burian byl jednou z vedoucích osobností.¹⁷⁴

4.4.3 Jaroslav Ježek

Dále je samozřejmostí zmínit Jaroslava Ježka, jehož přínos hudbě je nepopiratelný. Jaroslav Ježek se narodil 25. září 1906 v Praze na Žižkově. V Čechách skládal a spolupracoval s dvojicí V+W do roku 1939, kdy spolu s Janem Werichem emigroval do Spojených států amerických. Zde pobýval v New Yorku, kde 1. ledna roku 1942 zemřel.

Během Ježkova dětství v Praze se jeho rodina několikrát stěhovala. Bydleli například v tehdejší Všehrdově ulici – dnes Rokycanova 8, kde se dodnes nachází rodný dům Jaroslava Ježka. V Praze Ježek jako dítě od roku 1914 pobýval na internátu a docházel do Školy Jaroslava Ježka (Loretánská 104), která v té době nesla název „Soukromý ústav pro vychování a léčení slepých dětí a na oči chorých“. Zde se vzdělával do 26. února roku 1921 a kromě jiného se zde naučil hře na několik nástrojů či základům harmonie.¹⁷⁵ Téhož roku se také Ježkova rodina přestěhovala do bytu v ulici Kaprova 45/10, kde se dnes nachází Památník Jaroslava Ježka a Modrý pokoj, který byl pro Ježka speciálně upraven.

Stejně jako Bohuslav Martinů, studoval Jaroslav Ježek také na Pražské konzervatoři, znal se se Stanislavem Novákem a do roku 1929 byl žákem Josefa Suka. V době studií na konzervatoři začal komponovat a také se věnoval improvizaci. Dle Holzknechta Ježek improvizoval neobvyklým způsobem tak, že „chtěl, aby mu posluchači udali čtyři tóny a zároveň řekli, jakou formu si přejí“¹⁷⁶ či předváděl, jak by vypadaly písně v pojetí různých skladatelů. Stopy vlivu tehdejší moderní hudby a jazzu na Ježkovu tvorbu můžeme pozorovat hned v několika jeho dílech. Příkladem je jeho absolventský *Klavírní koncert*, zkomponovaný v roce 1927, jehož „tři věty jsou stylizací foxtrotu, tanga a charlestonu“.¹⁷⁷ Ježek ve svých studiích i komponování pokračoval i během své pozdější kariéry. Jeho *Fantasie pro klavír a orchestr* zazněla v podání Ježka samotného a České filharmonie 24. června roku 1930 v sále Žofína. Dále jeho díla zněla například v Mánesu (Masarykovo nábř.

¹⁷⁴ HOLZKNECHT, *Jaroslav Ježek*, 1982, s. 33

¹⁷⁵ *Historie školy – Škola Jaroslava Ježka*. Online. Škola Jaroslava Ježka. Dostupné z: <https://www.skolaji.cz/o-skole/historie-skoly/>. [cit. 2024-10-29].

¹⁷⁶ HOLZKNECHT, *Jaroslav Ježek*, 1982, s. 20

¹⁷⁷ KOTEK, *O české populární hudbě a jejích posluchačích*, 1990, s. 208

250) nebo ve Smetanově síni v Obecním domě. V době, kdy Ježek zkomponoval a uvedl svůj absolventský *Klavírní koncert*, se také formuje Osvobozené divadlo. Ve snaze najít schopného hudebníka, se kterým by mohli spolupracovat, oslovili Voskovec a Werich právě Ježka. Skladatel nabídku přijal a v roce 1929 s divadlem uzavřel stálou hudební spolupráci, která vedla, mimo jiné, například k založení jazzového orchestru. V rámci jeho tvorby pro Osvobozené divadlo se mělo jednat o hudbu přístupnou, která adresuje aktuální a lidem přístupná témata. Za zmínku jistě stojí jeden z prvních Ježkových uměleckých počinů již pod Osvobozeným divadlem – hra *Premiéra Skafandr*. Jaroslav Ježek byl pro Osvobozené divadlo nezpochybnitelným přínosem. Spolupodílel se na dvaceti hrách, ke kterým dle Holzknechta složil asi 116 skladeb.¹⁷⁸ Jaroslav Ježek byl nucen v roce 1939 emigrovat do Ameriky. Bohužel v tomto roce opustil Československo napořád. V Americe nemohl kvůli přísným normám skládat, ale našel si zde své uplatnění. Stal se učitelem klavíru a řídil Československý pěvecký sbor. Tento sbor uskutečnil v roce 1941 historicky první český newyorský sborový koncert.¹⁷⁹ Dne 1. ledna roku 1942 po dlouhé nemoci Jaroslav Ježek v New Yorku zemřel. V Praze po Jaroslavu Ježkovi kromě jedinečných melodií zůstal také již zmíněný dům v Kaprově ulici č. 10 a s ním i speciálně upravený Modrý pokoj. Pokoj nese tento název kvůli modrým závěsům, světle modrým stěnám a tmavě modrému stropu.

4.4.4 Jiří Voskovec a Jan Werich

Jelikož jména této umělecké dvojice se málokdy vyskytují odděleně, bude se jim dohromady věnovat i tato práce. Jan Werich se narodil 6. února 1905 a zemřel 31. října 1980 v Praze. Jiří Voskovec se narodil 19. června roku 1905 a zemřel 1. července 1981 v USA.¹⁸⁰ Pozornost veřejnosti vzbudili Voskovec a Werich již v roce 1927, kdy jako studenti právnické fakulty a stále ještě pod svými pravými jmény uspořádali v sále Umělecké besedy (Besední 487/3) soukromé představení s názvem *Kapesní revue (Vest pocket revue)*. Představení, kde Jiří Voskovec vystupoval pod jménem Petr Dolan a Jan Werich pod jménem J. W. Rich, se těšilo velkému úspěchu a dočkalo se nespočtu repríz. V budově dnes sídlí Divadlo Na Prádle. Díky tomuto úspěchu se Voskovec a Werich stali součástí

¹⁷⁸ HOLZKNECHT, *Jaroslav Ježek*, 1982, s. 38, 71, 72, 81

¹⁷⁹ Tamtéž s. 107-108

¹⁸⁰ *Jiří Voskovec a Jan Werich*. Online. Městská divadla pražská.

Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/historie/jiri-voskovec-a-jan-werich/>. [cit. 2025-02-02].

Osvobozeného divadla. Místo působení umělců se měnilo a v roce 1929 se přesídlili do dnešního Hotelu Adria (Václavské náměstí 784/26) a odtud zanedlouho do secesního domu U Nováků, do prostor dnešního Divadla ABC (Vodičkova 699/28).¹⁸¹ I když Osvobozené divadlo v této době mělo ve společnosti své postavení a představovalo jakousi uměleckou avantgardu, „hudební kritika a koncertní obecnstvo tam nechodily, a považovaly jeho hudební část za nehodnou jejich zájmu“.¹⁸² Divadlo si ale své publikum našlo. Obecnstvo tehdejšího Osvobozeného divadla bylo, dle Holzknechta, zhruba ve věku umělců, kteří zde vystupovali, a tím pádem bylo ideálním adresátem vtipů a narážek. Toto publikum vytvářelo v hledišti jedinečnou atmosféru. Komické elementy V+W vkládali také do svých předscén, které na vybrané téma improvizovali vždy před začátkem hry.¹⁸³ Po Ježkově souhlasu se spoluprací s Voskovcem a Werichem se z umělecké dvojice stala trojice, kde většinou Ježek tvořil hudbu a Voskovec s Werichem text.

4.4.5 Osvobozené divadlo

Hry Osvobozeného divadla ztvárňovaly téma hravou a různorodou formou. Hlavním stavebním prvkem byl ale humor či satira. Humor protkával hry, texty písní, ale i výše zmíněné předscény. Osvobozené divadlo se později, přesněji v roce 1923, prostřednictvím některých her začalo vyjadřovat ke společenské a politické situaci. Příkladem toho mohou být hry kritizující fašismus – *Caesar*, satira na diktátora mířící na Mussoliniho (1883–1945), či hry *Osel a stín* a *Kat a blázen*, adresující Adolfa Hitlera (1889–1945). Je jasné, že hry se v té době setkaly jak s přijetím, tak s protesty. Dvojice V+W se tedy rozhodla divadlo uzavřít a věnovat se filmu. Když se ale chtěli posléze vrátit k činnosti, prostory U Nováků, kde dříve sídlili, nebyly k dispozici. Usadili se tedy v Rokoku a svému „novému“ divadlu dali název Spoutané divadlo. Tento režim ale trval pouze krátkou dobu, jelikož se hned během roku 1936 divadlo vrátilo na původní místo. Zde Osvobozené divadlo fungovalo do roku 1938, kdy mu byla odebrána divadelní koncese a muselo tedy svou činnost ukončit.¹⁸⁴ S Českou republikou a Osvobozeným divadlem se byli umělci nuceni rozloučit na přelomu let 1938 a 1939, jelikož jim, kvůli jejich otevřené kritice fašismu, při budoucím obsazení

¹⁸¹ HOLZKNECHT, *Jaroslav Ježek*, 1982, s. 33-35

¹⁸² Tamtéž s. 36

¹⁸³ Tamtéž s. 57

¹⁸⁴ Tamtéž s. 59-63

Československa hrozilo zatčení. Werich a Ježek opustili zemi 9. ledna a do Ameriky dopluli 20. ledna.¹⁸⁵

Skladby, které Jaroslav Ježek pro Osvobozené divadlo vytvářel, měly dle Holzknechta „jednoduchou a pravidelnou formu písně, které předchází předehra o čtyřech nebo osmi taktech a po ní přijdou dvě zpívané části; první kratší – tzv. verze, která píseň dějově uvádí, a pak delší část – tzv. refrén, obsahující hlavní obsah, trest', nebo poslání textu“.¹⁸⁶ Skladatel samozřejmě tuto formu různě obměňoval, nicméně princip v základu zůstával obdobný. Ježek také pro písně volil rytmy tanců, které byly v té době aktuální – tedy obecně známé – a dodával jim něco svého. Konkrétně ho inspirovaly například blues, tango, foxtrot, charleston, či waltz. Tato určitá pravidelnost a ostatní aspekty přispívaly k tomu, aby se písně lépe pamatovaly, potažmo tedy k popularitě těchto písní.¹⁸⁷

V rámci Ježkovy tvorby pro Osvobozené divadlo se mělo jednat o hudbu přístupnou, která sděluje myšlenky týkající se zejména aktuálních a někdy i politických témat. Za zmínku jistě stojí jeden z prvních Ježkových uměleckých počinů již pod Osvobozeným divadlem – hra *Premiéra Skafandr*. Ježkovy předehry k aktům, k nimž byl dodán text, daly za vznik populárním písním. například té s názvem *Tři strážníci*.¹⁸⁸

Je nepopíratelné, že Osvobozené divadlo a s ním spojení umělci a hudebníci dali cenné základy pro vznik tehdejší (a potažmo i současné) populární hudby a podstatně ovlivnili soudobou i současnou českou hudební scénu.

4.5 Proměny v hudebním a společenském životě po druhé světové válce

S postupující dobou, stále se zvětšující paletou žánrů a rostoucím počtem skladatelů a interpretů by bylo pro tuto práci, potažmo tedy i pro projekt v této práci představený, obsahově náročné zaměřit se na každého z umělců individuálně. V následujících kapitolách tedy práce představí historický a společenský kontext a stručně vyzdvihne vybrané umělce, události a místa s nimi spojená. Je také důležité zdůraznit, že i když jsou vybraní umělci zmíněni v určitém období, ve většině případů jejich tvorba prolíná několik desetiletí. Posléze

¹⁸⁵ HOLZKNECHT, *Jaroslav Ježek*, 1982, s. 103-105

¹⁸⁶ Tamtéž s. 39

¹⁸⁷ Tamtéž s. 39-41

¹⁸⁸ Tamtéž s. 38

se práce podrobněji zaměří na divadla a koncertní síně, místa, která byla a stále jsou dějištěm významných koncertů a představení.

4.5.1 50. léta

Mezi lety 1945–1948 došlo, dle Černého, hned k několika významným událostem – například se jedná o založení Akademie múzických umění a hudebního festivalu Pražské jaro nebo obnovení či rozvoj činnosti několika uměleckých těles, například Umělecké besedy. Byly znovu otevřeny vysoké školy a vznikala nová divadla a hudební uskupení. Přístup k hudbě měla společnost stále jednodušší díky neustálé modernizaci a vývoji možností zaznamenávání a přenosu zvukového záznamu – například rozhlasu či gramofonových desek. Hudba se k lidem dostávala také prostřednictvím filmů, ve kterých byla používána populární hudba a písně. Minimálně prvních pár let byl český hudební život silně ovlivněn nejen politickými a společenskými změnami, ale také zahraničními hudebními vlivy, kterým se po osvobození vojsky v roce 1945 mohla nejen Praha znovu otevřít. Velká pozornost byla samozřejmě věnována Sovětské tvorbě, která nyní zaujímala jedno z vedoucích postavení. Hudbu, která zněla bezprostředně po válce – vlastenecké skladby, hudbu s tématy inspirovanými válkou a následným osvobozením – postupně nahradila hudba snažící se podpořit vznik umění nové společenské epochy a hudba socialistického realismu.¹⁸⁹ Jako příklad mohou sloužit takzvané masové písně, které v tomto období vznikaly ve velmi hojném počtu. Tento pojem je, dle Kotka, užíván jako označení pro „stylově žánrový druh písní, spjatých s ideologií komunistické strany a propagandisticky využívaných k hromadnému, kolektivně stmelujícímu nebo alespoň k agitačně uplatňovanému poslechu”.¹⁹⁰ Písně nejen reagovaly na aktuální dobové proměny, ale zároveň byly vhodné k hromadnému zpěvu. Další významnou proměnu hudební branže představovala například čím dál častější syntéza rolí autora a interpreta. Po nástupu komunistického režimu lze pozorovat změnu v tom, co si šlo představit pod pojmy „tvůrčí zázemí” či „tvůrčí svoboda”. V rámci populární hudby šlo, dle Kotka, například o „velmi omezené kvóty, povolované pro provozování a tím i tantiémové proplácení hudby západní

¹⁸⁹ ČERNÝ, *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*, 1989, s. 440-444

¹⁹⁰ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 250

provenience, ba i domácí hudby ovlivněné ‚cizáckým‘ jazzem“.¹⁹¹ Omezením či zákazům podléhaly například západní tituly a skladby, které byly například ozvláštněny jazzovými či rockovými prvky, nebo skladby, které byly z hlediska estetiky či ideologie považovány za nevyhovující. Zákazům podléhaly často také západní hudební filmy. Autor také zmiňuje, že autoři a interpreti, kteří byli ochotni kráčet v souladu s tehdejšími parametry a nároky, se těšili nejen finančnímu úspěchu, ale také byla jejich díla publikována a byli často hráni. Výše zmíněný rozhlas byl například až do roku 1961 pod přímým dohledem Strany. Tyto bariéry měly ale vliv nejen na populární hudbu – projevovaly se také například s příchodem rocku. K částečnému ustupování od těchto omezení v hudební sféře začalo docházet až vlivem pozvolného uvolňování v politické sféře v průběhu šedesátých let.¹⁹²

Svou činnost mohli po druhé světové válce obnovit Voskovec a Werich. Po nevydařených snahách obnovit Osvobozené divadlo, Voskovec v roce 1950 emigroval do USA a Werich pokračoval ve své činnosti zde v Československu. Působil například v komické dvojici s Miroslavem Horníčkem, se kterým navázal na tradici Osvobozeného divadla, nebo v letech 1956–1961 jako ředitel Divadla ABC v Domě U Nováků (Vodičkova 699/34). Představení, která Werich s Horníčkem hráli, navštěvoval také Jiří Suchý, o němž bude řeč později.¹⁹³ V roce 1945 po návratu z USA byl Werichovi přidělen obecní byt na ostrově Kampa, ve kterém žil až do roku 1980. Spolu s ním v tomto domě žil také Jiří Voskovec, ale pouze mezi lety 1946–1948. Vila, ve které se byt nacházel, kombinuje prvky renesance a klasicistního slohu a je nazývána Werichova vila (U Sovových mlýnů 501/7). Dnes je zde umístěna expozice věnována tvorbě a životu Jana Wericha.¹⁹⁴

Na činnost Osvobozeného divadla navázalo na přelomu 50. a 60. let několik souborů a divadel malých forem – například Akord Club, Divadlo Na zábradlí, či divadlo Semafor. Ve druhé polovině 50. let představovala divadla malých forem jeden z nejdůležitějších elementů naší tehdejší umělecké scény, a právě tato divadla „tehdy využila jistého liberalizačního závanu, prolomila mlčenlivost mladé generace, otevřela jí prostor k samostatnému

¹⁹¹ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 202-203

¹⁹² Tamtéž s. 205-207

¹⁹³ Tamtéž s. 143

¹⁹⁴ *Werichova vila nikdy nepatřila slavnému umělci. Bydlel v ní i Voskovec*. Online. Rádio vašeho kraje – Český rozhlas. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/werichova-vila-nykdy-nepatrila-slavnemu-umelci-bydlel-v-ni-i-voskovec-7410499>. [cit. 2025-02-02].

kritickému vyjadřování a s odvahou se pustila do objevování světa, dosud příliš jednostranně vykládaného”.¹⁹⁵ Repertoár těchto malých divadel významně ovlivnil vývoj a další směřování české populární hudby.

Akord club byl hudební soubor působící v Praze mezi lety 1954–1958. Soubor nejdříve působil v kavárně Hybernia a později v Redutě. Kromě například Jiřího Šlitra v souboru působil také Jiří Suchý, který byl jednou z jeho ústředních postav. Součástí repertoáru souboru byla jevištní satira, parodie, originální písně a vystoupení kombinovala mluvené slovo s pantomimou, hudbou a zpěvem. Skupina odposlouchávala a upravovala z rádia nejen americké skladby v duchu rock'n'rollu, který zde byl v té době tabuizován. České texty zprostředkovával tehdy hlavně Jiří Suchý.¹⁹⁶ Nejen humor tohoto souboru dal základ spolupráci dvojice Suchý a Šlitr a později vzniklému divadlu Semafor.¹⁹⁷

Dalšími hudebními odvětvími, která si v průběhu 50. let začala na české kulturní scéně získávat své místo, jsou rock, country a folk. Country a folk zde mohly částečně navázat na tradici trampských písní, kdežto rock byl pro naši scénu něco zcela nového. Po jistou dobu také představoval určitý symbol revolty proti ideologii a izolovanosti od západní hudby. V rámci folkové tvorby tato práce později zmiňuje Karla Kryla, který nejen že svou hudbou reagoval na politickou a společenskou situaci, ale také jí dokázal vyjádřit soudobé pocity veřejnosti. Rock byl, dle Kotka, hlavně v povědomí mládeže a přinesl s sebou kromě hudby také mnoho tanců. Hlavními vzory byli Elvis Presley,¹⁹⁸ Bill Haley¹⁹⁹ a později The Beatles.²⁰⁰ V návaznosti na pomyslnou tradici Akord klubu – vlastní české texty na rockové skladby – pokračovala studentská kapela Sputnici, působící v Praze v letech 1959–1963. V kapele hrál na elektrickou kytaru Petr Janda,²⁰¹ později frontman kapely Olympic založené v roce 1963.²⁰²

¹⁹⁵ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 324

¹⁹⁶ *Akord klub*. Online. Sborník Historie československého bigbeatu. Dostupné z: <https://historieceskoslovenskebigbeatu.blogspot.com/2019/09/akord-klub.html>. [cit. 2025-02-10].

¹⁹⁷ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 310-312

¹⁹⁸ **Elvis Presley** (1935–1977) byl americký herec a zpěvák, známý také jako „Král Rock 'n' Rollu“.

¹⁹⁹ **Bill Haley** (1925–1981) byl americký hudebník hrající rock'n'roll.

²⁰⁰ **The Beatles** byla anglická rocková hudební skupina. Členové byli: John Lennon, Paul McCartney, George Harrison and Ringo Starr.

²⁰¹ **Petr Janda** (nar. 1942) je český rockový hudebník a skladatel.

²⁰² KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 326-330

4.5.2 60. léta

I když v průběhu 1. poloviny 20. století vliv komunistické ideologie nejen na hudbu postupně zesiloval, právě v 60. letech docházelo k jakémusi rozvolňování a populární hudba si začala budovat svou pozici. Mezi širokou veřejností stále více pronikala nová vlna žánrů – jazz, pop, rock, folk, country – které vstoupily do naší kultury a dále se v ní rozvíjely a vzájemně ovlivňovaly. Moderní technické vymoženosti a masová média – desky, magnetofony či tranzistory – umožňovaly proměnu a rozšiřování okruhu publika. Hudba si tedy nejen získávala další vrstvy obyvatelstva, ale také se například snižoval věkový průměr posluchačů. Je tedy zřejmé, že zamezit přístupu a mísení nových hudebních informací a trendů či tyto informace monitorovat nebo, v rámci ideologie, usměrňovat, se stávalo stále složitějším.²⁰³ Tím pádem lze tedy předpokládat, že zároveň rostly spory mezi umělci a stranickým vedením státu. Období, které také znamenalo prozatím nejrozsáhlejší pokus o reformu systému, bylo nazváno Pražské jaro.

Pražské jaro 1968 bylo období politického uvolnění v Československu, které probíhalo od ledna do srpna roku 1968 pod vedením vlády více otevřené ekonomickým a společenským změnám v čele s tehdejším prvním tajemníkem KSČ Alexandrem Dubčekem (1921–1992). Vzniklo jako reakce na dlouhodobou nespokojenost obyvatel s represivním režimem, stagnující ekonomikou a nedostatkem svobody. V praxi to znamenalo například přijetí „Akčního programu KSČ“ a postupné rušení cenzury – větší svobodu slova, tisku – či oslabování role a moci Státní bezpečnosti. To ve výsledku umožnilo větší volnost nejen v rámci společenských a hudebních aktivit. Vyvolalo to ale také obavy striktních zástupců KSČ, že strana ztrácí kontrolu a svou pozici.²⁰⁴ Dalším aspektem vyvolávajícím tlak na konzervativní složku KSČ byl manifest *Dva tisíce slov*, který podepsala také řada slavných osobností, například Suchý a Šlitr.²⁰⁵ Reformní vláda v Československu tedy čelila nejen tlaku veřejnosti, která volala o další reformy, ale také tlaku z Ruska, které vyžadovalo ukončení této reformy a hrozilo zásahem. K tomuto zásahu – vpádu sovětské armády a vojsk Varšavské smlouvy na území Československa – došlo v noci na 21. srpna roku 1968, kdy

²⁰³ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 284-285

²⁰⁴ *Pražské jaro*. Online. My jsme to nevzdali. Dostupné z: <https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/prazske-jaro-a-okupace/prazske-jaro/>. [cit. 2025-02-10].

²⁰⁵ *Jiří Šlitr*. Online. Jiří Suchý. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/jiri-slitr/>. [cit. 2025-02-05].

jednotky okupačních vojsky začaly obsazovat budovy úřadů a redakce sdělovacích prostředků. Do invaze se zapojily armády SSSR, Polska, Maďarska, Bulharska a NDR. Operace měla za cíl zastavit reformní proces a zajistit mocenskou kontrolu nad zemí. Invaze vyvolala masivní odpor obyvatelstva, které protestovalo nenásilnými formami, například blokováním cest a šířením informačních materiálů. I přesto, že se vpádem kromě veřejnosti nesouhlasila vláda i další politici, sovětským požadavkům nakonec vyhověno bylo, obnovila se cenzura a mnoho těch, jež se situací nesouhlasili, emigrovalo.²⁰⁶ Hudebním symbolem protestu proti vpádu vojsk byla *Modlitba pro Martu* od Marty Kubišové.²⁰⁷ Píseň byla po dobu normalizace zakázána, dokud se nestala symbolem v roce 1989 podruhé.²⁰⁸

V hudební sféře tato událost a znovuobnovení přísné cenzury nejen hudebních děl znamenalo pro spoustu umělců buď, v mnoha případech nucenou, spolupráci, návrat k nepřímým vyjadřovaným myšlenkám a náznakům nebo zákaz činnosti. Dle Kotka byl, v polovině roku 1969, cenzurní dozor již naplno obnoven a díla přímo vyjadřující protestní myšlenky zmizela z veřejnosti.²⁰⁹ Jedním z požadavků, které byly kladeny na tehdejší kapely a umělce, bylo například počestění názvu či úprava zevnějšku (zkrácení vlasů).

Rocková (někdy je také používán termín „bigbeatová“) scéna si získávala stále více příznivců. Rockovou hudbu bylo možné slyšet čím dál více s českými texty – vyvolávaly menší pozornost dozorcích orgánů než zpěv v anglickém jazyce. Tato scéna si, stejně jako ostatní soubory a žánry, vytvářela vlastní stálá klubová centra. Jedním z nich je například klub Olympik (Spálená 16/75), který vznikl v roce 1964 jako divadelní klub působící v místech dnešního Studia Ypsilon. V klubu se, spíše než koncerty, konaly pořady

²⁰⁶ *Vpád vojsk Varšavské smlouvy*. Online. My jsme to nevzdali. Dostupné z: <https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/prazske-jaro-a-okupace/vpad-vojsk-varsavske-smlouvy/>. [cit. 2025-02-10].

²⁰⁷ **Marta Kubišová** (nar.1942) je česká zpěvačka, moderátorka a herečka.

²⁰⁸ *TOP 7 písní, které doprovázely sametovou revoluci: Zpívali je Marta Kubišová, Karel Kryl, Jaroslav Hutka a další*. Online. IREPORT – music&style magazine. Dostupné z: <https://www.ireport.cz/clanky/style/top-7-pisni-ktere-doprovazely-sametoovou-revoluci-zpivali-je-marta-kubisova-karel-kryl-jaroslav-hutka-a-dalsi>. [cit. 2025-02-17].

²⁰⁹ KOTEK, *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*, 1998, s. 343

komentované Miloslavem Šimkem²¹⁰ a Jiřím Grossmannem,²¹¹ v rámci kterých hrály nejvýznamnější kapely té doby.²¹²

4.5.3 Karel Kryl

Z folkových písničkářů je záhodno zmínit Karla Kryla, autora takzvaných protestsongů. Karel Kryl se narodil 12. března v roce 1944. Než v září roku 1969 emigroval do Německa, žil krátký čas v Praze, kde vystupoval ve vysokoškolských klubech, divadlech či na festivalech. Do opravdu širokého povědomí veřejnosti se ale dostal až s prvním albem *Bratříčku, zavírej vrátka* vydaným v roce 1969. Stejnojmennou písní, kterou dokončil během okupace v srpnu roku 1968, vyjádřil pocity beznaděje a zoufalství, které v té době prostupovaly národem. V Německu dále psal své texty a spolupracoval s rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa. Dále také pořádal koncerty pro Čechy v exilu nejen v Německu. Do Československa se vrátil v roce 1989, hlavně kvůli pohřbu své matky, a 2. prosince 1989 zde uspořádal svůj první koncert, který se konal na Právnické fakultě Univerzity Karlovy (nám. Curieových 7). Dále se vyjadřoval k politické situaci po roce 1989 a byl odpůrce rozdělení Československa. Zemřel 3. března roku 1994 v Mnichově. Karel Kryl svými písněmi a texty položil základy českého protestsongu a svou tvorbou významně ovlivnil nadcházející generace českých písničkářů.²¹³

4.5.4 70. léta

Počínaje sedmdesátými léty, jinak také označovanými jako období normalizace, byl vývoj hudby velice úzce spjat se sociální a politickou situací. Normalizace spočívala ve snaze obnovit socialistické ideály v Československu a přinesla zpřísněná opatření nejen ideologického charakteru. Čím dál větší podřizování země sovětskému totalitnímu režimu zkombinované se stále narůstajícím napětím a nespokojeností společnosti vyústilo v

²¹⁰ **Miloslav Šimek** (1940–2004) byl český humorista, herec a spisovatel, který vystupoval v divadle Semafor ve dvojici s Jiřím Grossmannem.

²¹¹ **Jiří Grossmann** (1941–1971) byl český komik a muzikant, který až do své předčasné smrti působil, ve dvojici spolu se Šimkem, v divadle Semafor.

²¹² *Kniha o legendárním pražském klubu Olympik ukazuje, kde se zrodil český rock.* Online. Lidovky.cz - zprávy, analýzy, rozhovory. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/kniha-o-legendarnim-prazskem-klubu-olympik-ukazuje-kde-se-zrodil-cesky-rock.A210528_112450_in_kultura_bez. [cit. 2025-02-02].

²¹³ *Kryl, Karel.* Online. In: Český hudební slovník. Dostupné z: https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=1861. [cit. 2025-01-22].

představení dokumentu Charta 77. Charta 77 se definuje jako „volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě” a zdůrazňuje, „že není základnou k opoziční politické činnosti”.²¹⁴ Iniciativa Charta 77 v Prohlášení Charty 77 ze dne 1. ledna 1977 kritizuje komunistický režim v Československu za nedodržování občanských práv a svobod, k nimž se ČSSR zavázala podepsáním Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tyto pakty v Československu vstoupily do platnosti v roce 1976. Prohlášení Charty 77 veřejně oznamuje vznik Charty 77 a udává příklady porušování práv a svobod. Právo na svobodu projevu například označuje jako „iluzorní” a zdůrazňuje, že „desítkám tisíc našich občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních”.²¹⁵ Zmiňuje také častou šikanu a diskriminaci ze strany oficiálních organizací. Dále je zdůrazněno omezování či zákaz studia z důvodu názorové odlišnosti či že občané jsou „nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní a jiné možnosti”.²¹⁶ V Prohlášení je také upozorňováno na neexistenci nezávislé instituce, kontrolování soukromí a života občanů, nemožnost svobodně opustit zemi či na fakt, že „žádný politický, filozofický či vědecký názor nebo umělecký projev jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie či estetiky nemůže být zveřejněn”.²¹⁷ Toto prohlášení Charty, spolu se seznamem prvních 242 signatářů, poté kolovalo společností. I přes snahy Státní bezpečnosti zamezit sdílení Charty 77 s veřejností bylo Prohlášení Charty 77 v roce 1977 zveřejněno nejen díky rozhlasovým stanicím Svobodná Evropa a Hlas Ameriky, ale také prostřednictvím zahraničních tiskových služeb – včetně například deníku The Times. Reakce režimu na toto hnutí, prostřednictvím antichartistické kampaně, na sebe nedala dlouho čekat. Kromě přímých zásahů proti chartistům byla hlavním aspektem této kampaně hromadná, ne vždy plně dobrovolná a uvědomělá, podepisování Prohlášení neboli Anticharty. Herci byli k podpisu shromážděni 28. ledna roku 1977 v Národním divadle. Hudebníci poté 4. února v Divadle hudby. Pod

²¹⁴ PREČAN, Vilém, 1990. *Charta 77: 1977 - 1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace*. Dokumenty. Bratislava: Archa. ISBN 80-9000422-1-X. s. 12

²¹⁵ PREČAN, *Charta 77: 1977 - 1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace*, 1990, s. 9

²¹⁶ Tamtéž s. 9

²¹⁷ Tamtéž s. 10

mocenským tlakem a riskem ztráty zaměstnání v případě odmítnutí dokument podepsalo několik tisíc umělců.²¹⁸

V období normalizace měl hudební obsah opět naplno podléhat myšlenkám socialistického realismu a v oficiálním proudu umění byl stěžejní „požadavek lidovosti, srozumitelnosti a optimismu“.²¹⁹ Režim se také snažil propojit své ideje s „moderní“ a oblíbenou rockovou a populární hudbou s cílem oslovit mladou generaci. Tato politicky angažovaná tvorba zněla například na Festivalu politické písně v Sokolově, kde se na programu často objevovala jména tehdejších nejznámějších interpretů. „Festivaly tohoto druhu představovaly také jakýsi kontrolní mechanismus pro československou populární hudbu. Kdo z pozvaných interpretů se odmítal zúčastnit (to se týkalo především profesionálních hudebníků), mohl počítat s problémy v dalším průběhu hudební kariéry. Neochota účasti na politicky angažovaných festivalech mohla být interpretována jako politická nespolehlivost.“²²⁰ Aby mohla znít veřejně, podléhala také hudební díla jisté formě cenzury a hudebníci čelili omezením v rámci tvůrčí svobody. Každý koncert musel být například pořádán některou z oficiálně povolených organizací a umělci, kteří měli za cíl dále oficiálně vystupovat, museli čelit rekvalifikacím – prehrávkám – hrát před komisí složenou z hudebníků posuzujících jejich hudbu a odpovídat na otázky pracovníků KSČ, jež se většinou týkaly „kulturně-politického rozhledu dotazovaných“.²²¹ Dopad těchto, oproti dřívější době zpřísněných zkoušek, se odrazil hlavně na oficiální rockové scéně, která v 70. a 80. letech čítala velice malé množství interpretů, mezi nimiž byla například kapela Olympic, či Jirí Schelinger.²²² Ve snaze v těchto rekvalifikačních zkouškách uspět umělci často například měnili svou vizáž nebo hráli jiný repertoár. Kapely zase měnily své názvy, často z anglického jazyka do

²¹⁸ *Anticharta*. Online. Ústav pro studium totalitních režimů.

Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/antologie-ideologickych-textu/anticharta/>. [cit. 2025-02-16].

²¹⁹ *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*, 2001. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-710-6449-1. s. 156

²²⁰ HAVLÍK, Adam, 2012. *Západní hudba v Československu v období normalizace*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Dostupné také z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/45002/DPTX_2010_1_0_287268_0_87323.pdf?sequence=1&isAllowed=y. s. 27-28

²²¹ HRABALIK, Petr. *Počátky čs. undergroundu*. Online. Bigbít Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/70-leta/clanky/237-pocatky-cs-undergroundu/>. [cit. 2025-01-24].

²²² HAVLÍK, *Západní hudba v Československu v období normalizace*, 2012, s. 49

češtiny. Někteří umělci ale s takto striktními podmínkami nesouhlasili, a tak se začal stále více rozvíjet neoficiální kulturní směr – Český underground. Půdu pro vznik skupiny českého undergroundu připravil nejen Ivan Martin „Magor” Jirous s Plastic People, ale také hudební novinky ze západu, které i přes složitou situaci do Československa proudily – například punk na konci 70. let. Pod tento pojem byly zahrnovány různé formy kultury, které se mezi sebou často prolínaly či překrývaly. Jelikož odmítali podléhat kompromisům ze strany režimu, byli umělci undergroundu často politicky pronásledováni a nebylo jim umožněno svobodně tvořit a šířit své dílo. Mnozí také přímo v roce 1977 podpořili Chartu 77 svým podpisem. Tito umělci chtěli tvořit jinak a odmítali kompromisy a parametry diktované autoritami. Hlavním cílem jejich „protestů” byla naprostá svoboda tvorby. Navzdory všem limitacím tito umělci tvořili a někteří pořádali i koncerty – často neoficiální cestou. Tento postup byl často klasifikován jako výtržnictví či nedovolené shromažďování, proti čemuž bezpečnostní složky radikálně zasahovaly. Jedním z umělců, kteří byli režimem považováni za nepohodlné, byla Marta Kubišová. S potížemi se potýkala již kvůli svému původu, ale zákaz činnosti v roce 1970 jí byl udělen pod záminkou tří fotomontáží. I přesto, že se jednalo o pomluvu a zpěvačka vyhrávala ceny, musela vystupovat pouze v rámci undergroundových akcí. Byla sledována státní bezpečností a kromě toho, že se stala signatářem Charty 77, byla také jedním z mluvčích. Svou kariéru mohla naplno obnovit po roce 1989, po pádu komunistického režimu v Československu.²²³ Kapelou představující symbol undergroundu 70. let je The Plastic People of the Universe.

4.5.5 The Plastic People of the Universe

Kapela vznikla v roce 1968 a interpretací zahraničních skladeb, kterou protkávala vlastní tvorbu, navázala na tradici kapely The Primitives Group²²⁴. Jejich tichý vedoucí, dnes by se dalo říci manažer, byl Ivan Martin „Magor” Jirous. Kapelu zakládal baskytarista Milan „Mejla” Hlavsa, kytarista Jiří „Přemysl” Števích, zpěvák Michal Jernek a bubeník Josef Brabec, kterého po pár měsících nahradil Pavel Zeman. Později se, díky Jirousovi, přidal klávesista a kytarista Josef Janíček a v průběhu existence kapely se v ní vystřídal ještě několik dalších členů. S Prahou je kapela neoddělitelně spjata. Všichni čtyři původní členové

²²³ *Marta Kubišová*, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Marta_Kubi%C5%A1ov%C3%A1 . [cit. 2025-02-17].

²²⁴ Kapela považována za první underground těleso na tehdejší hudební scéně, měla pouze přejatý repertoár.

pocházeli z Břevnova, kde také v hospodě na Ořechovce pravidelně koncertovali. Zpočátku měli zkušebnu na Staroměstském náměstí v Kinského paláci (Staroměstské náměstí 606/12). Pravidelně se kapela a jejich známí scházeli v několika pražských hospodách – například v tehdejší hospodě U Svitáků (Valentinská 56/11)²²⁵. V Praze také koncertovali na několika místech – v roce 1969 hráli například v Galerii Václava Špály (Národní třída 30, čp. 59), nebo ve funkcionalistické budově Mánesu (Spálená 82/4). Hráli psychedelickou hudbu, anglický zpěv kombinovali s mluvenými texty v českém jazyce a v rámci svých představení využívali různých vizuálních efektů.²²⁶ Po nástupu normalizace se sice kapela chtěla vydat oficiální cestou a podstoupit v roce 1973 přehrávky, ale oprávnění k vystupování nakonec nezískala, jelikož členové nevyhověli některým nárokům – odmítli si například ostříhat dlouhé vlasy či hrát jiný repertoár. Nemohli tedy koncertovat oficiálně a ocitli se bez zázemí a aparatury. Můžeme tedy říci, že kapela byla do undergroundu zavedena politickým tlakem. Nicméně Jirous kapele zajišťoval nejen koncerty i nadále, neoficiální cestou. Takové typy koncertů se většinou konaly na odlehlých místech mimo větší města. Plastici tedy nevyhnutelně vzbudili zájem oficiálních orgánů. První větší zásah proti vystoupení Plasticů byl v roce 1974 na koncertě u Českých Budějovic, který Veřejná bezpečnost velice násilně rozehnala. Někteří účastníci byli zbiti, někteří souzeni, zadrženi Veřejnou bezpečností nebo vyhozeni ze škol. Kapela ovšem vyvázla bez úhony.²²⁷ V roce 1974 se u Benešova, za organizace Jirouse a dalších, konal První festival druhé kultury, který měl poklidný průběh, stejně jako dalších několik následujících událostí. V zimě na přelomu let 1974–1975 nahráli Plastici na hradě Houska desku, která oficiálně nevyšla až do roku 2001.²²⁸ Po Druhém festivalu druhé kultury, který se konal v lednu roku 1976 v Bojanovicích, bylo v březnu téhož roku zatčeno 22 lidí, členů nejen Plastic People, ale i dalších kapel. Vše vyústilo ve zkonstruovaný politický proces – „Proces s Plasty“, který se odehrál v září roku 1976. Líčení konající se v budově Okresního soudu Praha-Západ (Karmelitská 377/19) bylo sice

²²⁵ HLAVSA, Milan a PELC, Jan, 2001. *Bez ohňů je underground*. Vyd. 2., V nakl. Maťa 1. Meziloky. Praha: Maťa. ISBN 80-728-7020-3. Dostupné také z: <http://kramerusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:3c32f590-368e-11ea-b70e-005056827e51>. s. 92

²²⁶ *Magorův zápisník*, 2020. Online. V MKP 1. vydání. Čeští básníci 20. století. Praha: Městská knihovna v Praze. ISBN 978-80-274-0447-6. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/51/32/80/magoruv_zapisnik.pdf. [cit. 2025-01-24]. s. 220-234

²²⁷ *Magorův zápisník*, 2020, s. 308-312

²²⁸ HLAVSA a PELC, *Bez ohňů je underground*, 2001, s. 117-118

označeno jako veřejné, nakonec byl ale vstup do sálu povolen pouze lidem s pozváním – převážně nejbližší členové rodiny – a hlavně pracovníkům Státní bezpečnosti. Velké množství lidí stálo na chodbách. „Publikum, shromážděné v prostorách soudu, bylo předobrazem Charty 77; atmosféra rovnosti, solidarity, družnosti, pospolitosti a obětavé ochoty vzájemně si pomáhat, vyvolávané vědomím společné věci a společného ohrožení, nebyla jen atmosférou té soudní budovy, ale i atmosférou prvních měsíců Charty.”²²⁹ Ze 14 obžalovaných nepodmíněný trest odnětí svobody nakonec dostali čtyři z nich, kteří byli souzeni a byli shledáni vinnými z činu výtržnictví. Celý proces vyvolal velkou odezvu veřejnosti, na niž státní moc reagovala. Proces s Plasty byl jedním z aspektů, který podnítil a předcházel vznik Charty 77.

4.5.6 Ivan Martin „Magor“ Jirous

Ivan Martin „Magor“ Jirous byl výtvarný kritik a básník, který svými texty propojil okruh výtvarníků, teoretiků a hudebníků a pomohl tak ke vzniku undergroundového společenství. Zajímal se o rockovou hudbu a „přitáhl k tomuto žánru pozornost svých kolegů, a tak bezděčně vytvořil základ pro vznik lidské soudržnosti a umělecké provázanosti naprosto nové kvality”.²³⁰ Jirous byl nehrajícím členem skupiny The Plastic People of the Universe, které pomáhal nejen se zajišťováním koncertů či zkušeben. Přinesl také například uzavření spolupráce s Egonem Bondym, jehož texty kapela zhudebňovala. Napsal také Zprávu o třetím českém hudebním obrození, kterou v různých městech v rámci svých přednášek, kde například také pouštěl nahrávky Plastiků, předčítal.²³¹ Nejen v souvislosti spolupráce s Plasty byl v 70. letech vyslýchán – kromě jiných míst také v Bartolomějské ulici, kde bylo hlavní sídlo StB – a obviněn z nedovoleného podnikání či z výtržnictví, několikrát byl také ve vězení – například v rámci Procesu s Plasty získal nejvyšší rozsah nepodmíněného trestu odnětí svobody na 18 měsíců. V roce 1976 se také seznámil s Václavem Havlem,²³² který poté začal skupinu podporovat a spolupracovat právě s Jirousem.²³³ Dokladem této

²²⁹ HAVEL, Václav, 1990. *Jak se rodila Charta 77*. In: PŘEČAN, Vilém. *Charta 77: 1977 - 1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace. Dokumenty*. Bratislava: Archa, s. 17-23. ISBN 80-9000422-1-X. s. 17

²³⁰ *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*, 2001, s. 172

²³¹ HLAVSA a PELC, *Bez ohňů je underground*, 2001, s. 128

²³² **Václav Havel** (1936–2011) byl český spisovatel, dramatik, kritik komunistického režimu, politik, poslední prezident Československa a první prezident České republiky.

²³³ *Magorův zápisník*, 2020, s. 296-320

spolupráce je Třetí festival druhé kultury, který se v roce 1977 odehrál přímo v sídle Václava Havla na Hrádečku u Trutnova.²³⁴

4.5.7 80. léta

První polovina 80. let z velké části pokračovala v duchu let předchozích. V průběhu desetiletí se ale v oblasti žánrů do popředí dostával například hardcore rock s již zmíněným punkem, který musel být, vzhledem ke své nátuře či mottu „No future“, tehdejší ideologii nepohodlný.²³⁵ Nejen proti punku v roce 1983 v článku „Nová“ vlna se starým obsahem vystoupil týdeník Tribuna, který haní filozofii s heslem „No future“ a nové vlně hudby přisuzuje různé negativní aspekty a přívzviska – například „kulturní brak“. Článek shrnuje: „Primitivní texty spojené s primitivní hudbou, odporné šaty, provokující chování, oplzlá gesta, odmítání všeho normálního, barvení vlasů na zeleno, na modro, na růžovo, tetování hákových křížů, malování barevných pásů na obličej apod. to byl výsledek, který tato vlna přinesla.“²³⁶ Undergroundové seskupení navazující hlavně na vlnu udávanou kapelou The Plastic People of the Universe v tomto desetiletí fungovalo nadále i přesto, že mnoho zainteresovaných osob bylo zadrženo nebo donuceno k emigraci. Velká část společnosti se ale držela v pozadí či odcházela do malých měst a na venkov. Místy konání akcí či setkání tedy byla většinou hospoda, chata, stodola... Dále ovšem přetrvávala idea protestu proti establishmentu – „Nejvíce jim byla proti srsti cílená státní manipulace ve všech oblastech, dokonale prováděná mocenským aparátem. Vnitřně i vnějškově protestovali také proti pokrytecké morálce a konzumní společnosti se svými zažitými rituály (práce, domů, večere a pivo u televize, spát, a tak pořád dokola).“²³⁷ Generace, která byla v této době v popředí se do undergroundu dostala vlastní volbou a považovala ho za způsob života. Tento životní styl

²³⁴ HEJLOVÁ, Kateřina, 2019. *Český hudební underground od 70. let po současnost s přihlédnutím k vývoji organizačních aspektů*. Online, diplomová práce, vedoucí Mgr. Jan Špaček. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/t2qcx/Diplomova_prace.pdf. [cit. 2025-01-31]. s. 27

²³⁵ HAVLÍK, *Západní hudba v Československu v období normalizace*, 2012, s. 33

²³⁶ *Nová vlna se starým obsahem*. Online. Bigbit Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specially/bigbit/ceskoslovensko/80-leta/clanky/188-nova-vlna-se-starym-obsahem>. [cit. 2025-01-30].

²³⁷ *Čs. underground 80. let – přímá návaznost na hippies a tuzemské „plastikové“ společenství*. Online. Bigbit Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specially/bigbit/ceskoslovensko/80-leta/clanky/228-cs-underground-80-let-prima-navaznost-na-hippies-a-tuzemske-plastikove-spolecenstvi/>. [cit. 2025-01-30].

vyjadřovali nejen vizáží vycházející ze stylu hippies – dlouhé vlasy, volné barevné oblečení, či lennonky, ke kterému v druhé polovině 80. let přibýly kožené bundy.²³⁸

Rok 1983, zmíněný už v souvislosti s článkem o Nové vlně, je v také označován jako „temný rok 1983“. Jednalo se o období, kdy strana velice otevřeně a často vystupovala proti „nové“ hudbě, nejen prostřednictvím médií – stále totiž probíhala selekce v oblasti hudby. V této době se na seznam „zakázaných“ interpretů dostávalo čím dál více kapel a hudebníků, i těch, kteří doposud spadali do oficiální oblasti hudby. Příkladem byla například kapela Etc..., hlavně Vladimír Mišík,²³⁹ kterému byl vystaven zákaz činnosti. Záminkou byl koncert, který se konal v prosinci roku 1982 v Lucerně, při kterém údajně nebyl dodržen schválený program. V průběhu nadcházejících let se pomalu vracel ke své umělecké činnosti a v listopadu roku 1989 byl jedním z protagonistů Sametové revoluce.²⁴⁰

V druhé polovině 80. let se přístup k západní hudbě změnil z důvodu perestrojky (přestavba hospodářského mechanismu v Sovětském svazu, která měla vést ke zlepšení ekonomické situace) a jí inspirovanému projektu přestavby. Jedním z hlavních aspektů byla totiž otevřenost, v rámci níž měla být společnost více otevřena k okolnímu dění. K větší toleranci v oblasti kultury přispěla také Gorbačovova snaha o otevírání společenských a kulturních témat. V praxi to znamenalo například více veřejných zmínek o západní hudbě, posunutí pomyslné hranice ideologicky tolerovaných žánrů, či pomalému rozvoji oficiální rockové scény. Znamenalo to také vstřícnější přístup ke kapelám v rámci přehrávek, po jejichž absolvování byli umělci zařazováni do kategorií, na základě kterých jim bylo vyměřeno ohodnocení za vystoupení.²⁴¹

V 80. letech přinesly nejvíce změn ve všech oblastech života události roku 1989. Je důležité zdůraznit, že listopadu roku 1989 předcházelo mnoho událostí. Z důvodu zaměření této práce budou zmíněny hlavně pražská místa a písně, které se k těmto událostem vážou. Události 17. listopadu začaly na Albertově, původně jako oficiálně povolená akce studentů vysokých

²³⁸ Čs. underground 80. let – přímá návaznost na hippies a tuzemské „plastikové“ společenství. Online. Bigbit Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/80-leta/clanky/228-cs-underground-80-let-prima-navaznost-na-hippies-a-tuzemske-plastikove-spolecenstvi/>. [cit. 2025-01-30].

²³⁹ Vladimír Mišík (nar. 1947) je český hudebník (zpěvák a kytarista), který působil například v kapele Etc...

²⁴⁰ Biografie. Online. Vladimír Mišík. Dostupné z: <https://www.vladimirmisik.cz/biografie>. [cit. 2025-02-17].

²⁴¹ HAVLÍK, *Západní hudba v Československu v období normalizace*, 2012, s. 45, 50

škol, na které se mluvilo nejen o Janu Palachovi,²⁴² ale také o současné politické situaci. Tato páteční akce přerostla ve spontánní, ale umírněný protest proti komunistickému režimu. Jednalo se o dosud největší akci tohoto charakteru, která proběhla za účasti tisíců lidí. V pět hodin odpoledne se 15 tisíc lidí vydalo z Albertova směrem na Vyšehrad, odkud se, po ukončení oficiální části, vydal velký počet lidí do Opletalovy ulice. Je důležité zdůraznit, že průvod, který byl tvořený nejen studenty, ale také například pedagogy či akademickými hodnostáři, byl v průběhu své cesty Prahou po celou dobu klidný a nenásilný. První zásah proti skupině proběhl u Botanické zahrady. Po 19. hodině průvod zamířil na Národní třídu, kterou zaplnil a postupoval směrem na Václavské náměstí. U obchodního domu Máj, na rohu ulic Národní a Spálená, průvodu cestu zatarasila Veřejná bezpečnost a z druhé strany, od Mostu legií, u Národního divadla skupině cestu uzavřel Sbor národní bezpečnosti. Další pořádkové jednotky uzavíraly okolní ulice. Několik tisíc lidí se tak bez svého vědomí ocitlo obklíčeno a bylo vyzýváno k opuštění demonstrace. Účastníci průvodu ovšem pokračovali s klidem – před těžkooděnci si sedli na zem, zapalovali svíčky, dávali policistům květiny, zpívali hymnu, píseň *Jednou budem dál* a celkově dávali najevo, že nechtějí využívat násilí. Okolo půl deváté začaly jednotky na účastníky vyvíjet tlak a útočit na jednotlivce, kteří byli pouštěni ven utvořenou uličkou. Policejní skupiny, které obklopily průvod z obou stran, začaly postupovat proti sobě a účastníky čím dál více stlačovaly a napadaly je pendrekami. Na místě zavládl chaos, studenti žádali o odchod, což jim nebylo umožněno. Účastníci průvodu byli brutálně napadeni a někteří zatčeni. Jednotky útočily na lidi pohybující se v okolí i po vyliďnění Národní třídy. Informace o tom, co se odehrálo, měli jen přímí svědci událostí a lidé, kteří neposlouchali zahraniční rozhlasové stanice se podrobnosti nedozvěděli, jelikož oficiální média zveřejňovala mylné a schválené informace.²⁴³ Události 17. listopadu spustily řetězec dalších demonstrací a protestů různých forem, které vedly k pádu komunistického režimu v Československu. Lidé se, již v menším počtu, začali v centru Prahy shromažďovat i následující dny, byla vyhlášena stávková akce studentů, herců a divadelníků, dále také byla vydána výzva ke Generální stávce, v divadlech se místo představení diskutovalo. Jedním z

²⁴² **Jan Palach** (1948–1969) byl český student Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, který se v roce 1969 upálil na Václavském náměstí na protest proti potlačování lidských svobod a rezignaci veřejnosti po roce 1968.

²⁴³ *Sametová revoluce – průběh demonstrace*. Online. TOTALITA.CZ - Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu. Dostupné z: https://www.totalita.cz/1989/1989_1117_dem_03.php. [cit. 2025-02-17].

hudebních symbolů Sametové revoluce je píseň Modlitba pro Martu. Během listopadu 1989 zazněla například 21. listopadu z balkonu v secesní budově nakladatelství Melantrich (Václavské náměstí 793/36), kdy se na Václavském náměstí sešlo nad sto tisíc lidí.²⁴⁴ Vedení komunistické strany odstoupilo 24. listopadu. Jednou z hlavních událostí byla Letenská demonstrace, která se konala 25. a 26. listopadu. Vystupoval zde například Vladimír Mišík s *Variacemi na renesanční téma*.²⁴⁵ Den poté se ke generální stávce připojila většina veřejnosti a dne 29. prosince roku 1989 byl zvolen prezidentem Václav Havel.²⁴⁶

4.5.8 90. léta a současnost

Po revoluci byla atmosféra optimistická a lidé vyhledávali umění, které bylo dosud režimem zakazováno. K hudbě, která před revolucí spadala pod underground, se nyní mohli lidé beztretně hlásit a kapely mohly nyní oficiálně koncertovat. Svoboda v oblasti umění umožnila také organizaci různých kulturních akcí.²⁴⁷

Česká hudební scéna se v průběhu 90. let stále více otevírala zahraničním vlivům. Čím dál více zahraničních interpretů zde pořádalo a stále pořádá své koncerty. Lze také říci, že možnosti vyjadřovat své názory skrze hudbu jsou téměř neomezené. V současnosti můžeme na hudební scéně najít nespočet žánrů, jejichž množství, podoba a variace se neustále rozšiřují a proměňují, nejen vlivem technického pokroku. Stejně tak je tomu s velkým množstvím umělců a autorů. Změnila se také dostupnost hudby. S rozmachem digitálních technologií a internetu jsou veřejnosti prakticky stále dostupná různá zařízení, díky nimž může být nyní hudba přístupná skoro odkudkoliv a za skoro jakékoliv situace. Nejen díky technologickému vývoji je nyní hudba samozřejmou a neoddelitelnou součástí každodenních lidských životů. Co ale zůstává stejné a je, což je v rámci této práce hlavním aspektem, spjato s Prahou, jsou místa, kde se hudební události mohou pořádat a stále se zde

²⁴⁴ Před 25 lety zazpívala Marta Kubišová Modlitbu pro Martu. Stala se symbolem revoluce. Online. <https://radiozurnal.rozhlas.cz/>. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pred-25-lety-zazpivala-marta-kubisova-modlitbu-pro-martu-stala-se-symbolem-7197932>. [cit. 2025-02-17].

²⁴⁵ Biografie. Online. Vladimír Mišík. Dostupné z: <https://www.vladimirmisik.cz/biografie>. [cit. 2025-02-17].

²⁴⁶ Sametová revoluce v Československu. Online. Paměť národa. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/sametova-revoluce-v-ceskoslovensku>. [cit. 2025-02-17].

²⁴⁷ HEJLOVÁ, Český hudební underground od 70. let po současnost s přihlédnutím k vývoji organizačních aspektů, 2019, s. 31

pořádají. Následující kapitola práce vybraná místa a umělce s nimi spojené blíže představí a nastíní jejich historii a příběh.

4.6 Divadla a koncertní síně

Divadel a koncertních sání či hal je v Praze nespočet. V této práci byla stanovena dvě hlavní kritéria pro výběr míst. Prvním kritériem je dostupnost a vzdálenost v kontextu s již dříve zmíněnými místy, která budou zahrnuta do exkurze na toto téma. Druhým kritériem jsou zmínky těchto míst v literatuře a jejich spojitost s významnými umělci či vývojem hudby u nás.

4.6.1 Semafor

Divadlo Semafor, spojované hlavně s dvojicí Jiří Suchý a Jiří Šlitr, mělo nezpochybnitelný vliv nejen na hudbu své doby, ale také na hudbu, která následovala. Divadlo bylo založeno v roce 1959 a původně, do roku 1961, sídlilo v podzemním sále budovy, kde se dnes nachází Činoherní klub (Ve Smečkách 594/26). Poté, co divadlo nějaký čas hostovalo na několika různých místech, se usadilo v Paláci Alfa / Paláci U Stýblů (Václavské náměstí 785/28), kde Semafor působil až do roku 1993. Semafor změnil své místo ještě dvakrát, nejdříve se nacházel v Karlíně a dnes funguje v Dejvicích. Název divadla je již dobře známým akronymem – SEdm MALých FORem – který měl vyjadřovat touhu umělců věnovat se co nejvíce žánrům. V Semaforu tedy byly k vidění nejen hry, ale také například výstavy či koncerty. Jeden z žánrů, který měl u diváků největší úspěch, byla hudební komedie, která v sobě zahrnovala písně, mluvené slovo a projekci. Lze říci, že po roce 1960 byl Semafor autorským divadlem dua Suchý+Šlitr. Se Semaforem spolupracovalo nebo z něj vzešlo mnoho slavných umělců – například Waldemar Matuška,²⁴⁸ Eva Pilarová,²⁴⁹ Hana Hegerová²⁵⁰ či Ladislav Smoljak.²⁵¹ Divadlo je k dnešnímu dni stále v provozu, sídlí v Dejvicích a Jiří Suchý se stále podílí na představeních.²⁵²

²⁴⁸ **Waldemar Matuška** (1932–2009) byl československý hudebník a herec, který v roce 1986 emigroval.

²⁴⁹ **Eva Pilarová** (1939–2020) byla česká zpěvačka herečka.

²⁵⁰ **Hana Hegerová** (1931–2021) byla slovensko-česká herečka a zpěvačka.

²⁵¹ **Ladislav Smoljak** (1931–2010) byl český režisér a herec v Divadle Jára Cimrmana.

²⁵² *Minulost Semaforu*. Online. Divadlo Semafor.

Dostupné z: <https://www.semafor.cz/minulost-semaforu>. [cit. 2025-02-05].

4.6.2 Jiří Suchý

Jiří Suchý se narodil 1. října roku 1931 v Plzni a v Praze žije od roku 1936. Nejprve se věnoval umění výtvarnému a grafice. Jeho velkou inspirací v hudební a komické sféře se stalo Osvobozené divadlo a dvojice V+W, když byl v roce 1948 svědkem jejich *Pěsti na oko*. O inspiraci touto dvojicí mluví ve spojitosti se svou tvorbou sám Suchý: „Měl jsem svou představu, kam chci dojít – cílem byly písničky typu V+W.”²⁵³

Již v této době psal texty či první hry – ze začátku pro loutky. Jeho tvorbu, kromě jiného, ovlivnily také nepřátelské rádiové stanice a skladby, které jejich prostřednictvím tajně poslouchal na vojně. Ještě před vojenskou službou, kterou vykonával v letech 1952–1954, se seznámil s Františkem Viktorem Sodomou.²⁵⁴ Pojilo je zejména reprodukování odposlechnutých západních písní a tvorba textů k nim. Když se Suchý vrátil z vojny, Sodoma si u něj několik textů objednal. Ve své knize „Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu” Jiří Suchý říká, že prostřednictvím těchto objednávek na otextování písní „začal svou první profesionální textařskou práci”.²⁵⁵ Se Sodomou a jeho ženou později spolupracoval a vymyslel název pro jeho skupinu Akord club, ve kterém Suchý hrál na kontrabas. Suchý píše také o prvním celovečerním koncertě pro známé, který se konal v dnešní Redutě (Národní 20), jejíž historii se práce věnuje později. V Redutě poté vystupoval a hrál písně v rytmu tehdy zakázaného rock’n’rollu pravidelně a poprvé se zde setkal s Jiřím Šlitrem, který přišel v doprovodu Miroslava Horníčka, se kterým Suchý také spolupracoval.²⁵⁶ Dvojice začala společně tvořit a začalo vznikat mnoho skladeb, ke kterým Suchý napsal text a Šlitr ho zhudebnil. Jiří Šlitr o své tvorbě říká: „Jediné, oč mi šlo, bylo, aby písničky, které píšu, byly veselé”.²⁵⁷ Tvorba Jiřího Suchého brzy začala překračovat hranice Reduty. Spolupracoval například s Karlem Vlachem²⁵⁸ nebo Ivanem Vyskočilem²⁵⁹ a po rozpadu Akord klubu pokračoval Suchý s vlastní kapelou, ve které, mimo jiné, hrál a zpíval také Waldemar Matuška. V této době se také povedlo Suchému ve spolupráci s Vyskočilem, Helenou

²⁵³ SUCHÝ, *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu*, 1991, s. 63

²⁵⁴ Tamtéž s. 12-34, 38

²⁵⁵ Tamtéž s. 47

²⁵⁶ Tamtéž s. 54-58

²⁵⁷ Tamtéž s. 63

²⁵⁸ **Karel Vlach** (1911–1986) byl český hudebník, který vedl swingový Orchestr Karla Vlacha.

²⁵⁹ **Ivan Vyskočil** (1929–2023) byl český herec, režisér, dramatik a jeden z iniciátorů divadel malých forem.

Philippovou²⁶⁰ a konexemi na ministerstvu kultury získat povolení k založení nového typu divadla – malé divadlo či divadlo malých forem – a prostor, kde by se takové divadlo mohlo nacházet. Termín malé divadlo byl s postupem času používán čím dál více i ve spojitosti s jinými podniky.²⁶¹ Divadlo se nacházelo v klasicistní budově na Anenském náměstí a neslo stejné jméno jako v současnosti – Divadlo Na zábradlí (Anenské náměstí 209/5). Divadlo uvedlo svou první hru – *Kdyby tisíc klarinetů* – 9. prosince roku 1958. Po nějakém čase Suchý v Divadle Na zábradlí skončil a spolu se Šlitrem začal zakládat vlastní kapelu a pořad opět v Redutě. Suchý se Šlitrem v Redutě poté provozovali Nokturné, „což byla kombinace slov nokturno a turné. Bylo to noční turné po světě písniček”.²⁶² Dvojice také začala navazovat spolupráci s Ferdinandem Havlíkem²⁶³ a jeho orchestrem. Sám Suchý píše, že tato doba byla již velice blízko vzniku jejich vlastního hudebního divadla – Semaforu.²⁶⁴ Semafor byl založen v roce 1959 a téměř vzápětí začaly vznikat první hry a skladby. První hra *Člověk z půdy* odstartovala „zlatou éru Semaforu”, která se vymezuje na období, kdy v divadle působil Šlitr. Ten nejdříve pouze psal, na podiu se poprvé objevil v roce 1952 v rámci hry *Jonáš a tingl tangl*. Po úspěchu, který toto vystoupení přineslo, začali Suchý a Šlitr působit i jako dvojice herecká.²⁶⁵ Z dílny Semaforu vyšly hity jako například *Malé kotě*, *Marnivá sestřenice*, *Motýl*, *Tereza*. Měnila se nejen skupina umělců, ale i působiště divadla. V paláci Alfa Semafor sídlil do roku 1993 a dnes zde divadlo připomíná nápis Semafor na budově. V dnešní době divadlo působí v Dejvicích.²⁶⁶

4.6.3 Jiří Šlitr

Skladatel a multiinstrumentalista Jiří Šlitr se narodil 15. února roku 1924 a zemřel 26. prosince 1969 ve svém podkrovním ateliéru v dnešním paláci Fénix (Václavské náměstí

²⁶⁰ **Helena Philippová** (1919–1986) byla česká režisérka a autorka rozhlasových her.

²⁶¹ SUCHÝ, *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu*, 1991, s. 128-129

²⁶² Tamtéž s. 171

²⁶³ **Ferdinand Havlík** (1928–2013) český hudebník a klarinetista, hrál a podílel se na soudobých vyhlášených jam sessions.

²⁶⁴ SUCHÝ, *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu*, 1991, s. 173-174

²⁶⁵ *Jiří Šlitr*. Online. Jiří Suchý. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/jiri-slitr/>. [cit. 2025-02-05].

²⁶⁶ *Minulost Semaforu*. Online. Divadlo Semafor.

Dostupné z: <https://www.semafor.cz/minulost-semaforu>. [cit. 2025-02-05].

802/56).²⁶⁷ V roce 1949 vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, profesi právníka ale nevykonával. Věnoval se tedy hlavně hudbě, ale také výtvarnému umění, a jeho kresby byly vystavovány nejen v Praze, ale i v zahraničí. Díky Miroslavu Horníčkoví, k jehož pořadům dělal hudební doprovod, se seznámil s Jiřím Suchým. Do roku 1961 byl také členem Laterny Magiky, se kterou měl možnosti cestování do zahraničí. Po roce 1968 začal své pocity ohledně politické situace zahrnovat do svých děl a měl ambice prorazit také na zahraniční scéně. Veškeré plány bohužel neměl čas zrealizovat, jelikož ve svých letech na druhý svátek vánoční v roce 1969 předčasně zemřel.²⁶⁸

4.6.4 Reduta

Klub Reduta (Národní 20) již od počátku navštěvovalo nespočet známých osobností. Budova, ve které se nachází, je příkladem eklektické stavby. Noční podnik se dvěma sály byl otevřen v roce 1957 – to ho činí nejstarším jazzovým klubem v Praze. Působil zde Akord klub, a potažmo zde tedy také v letech 1958–1959 začínala se svými text-appealy i autorská dvojice Jiří Suchý a Jiří Šlitr.²⁶⁹ Reduta byla jedním z prvních malých jevišť a poskytla tím půdu pro pozdější vznik malých divadel. V 50.–60. letech zde vystupovaly převážně jazzové soubory. Od 60. let klub Reduta oficiálně poskytoval zázemí různým souborům – například malým, nově vzniklým či souborům bez své domovské scény.²⁷⁰ V 70. letech byla Reduta sídlem agentury Pragokonzert a i přesto, že se pro underground zde neoficiálně našlo nějaké místo, se díky normalizaci vzdalovala od svého původního konceptu. V 80. letech se zde opět konaly jam-sessions, které se těšily velké popularitě a, i díky své poloze, se stala jedním z center Sametové revoluce.²⁷¹ Od té doby se v Redutě scházely různé osobnosti politické a kulturní scény – například v roce 1994 Redutu navštívili Václav Havel a Bill Clinton

²⁶⁷ *Vycházky po Praze*. Online. Vycházky po Praze.

Dostupné z: <http://usedlosti.ctnactka.net/pos60.htm>. [cit. 2025-02-05].

²⁶⁸ *Jiří Šlitr*. Online. Jiří Suchý. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/jiri-slittr/>. [cit. 2025-02-05].

²⁶⁹ SUCHÝ, *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu*, 1991, s. 57

²⁷⁰ *Reduta*. Online. Český hudební slovník osob a institucí. Dostupné z:

https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=8556. [cit. 2025-02-02].

²⁷¹ *Reduta Jazz Club*, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Reduta_Jazz_Club. [cit. 2025-02-02].

(nar.1946), který zde zahrál na saxofon. Klub Reduta působí dodnes a je známý i ve světě. Ze zahraničních hudebníků zde koncertoval například Louis Armstrong.²⁷²

4.6.5 Rokoko

Dnes známé Divadlo Rokoko se nachází v Paláci Rokoko (Václavské náměstí 794/38), který je součástí komplexu několika budov a kombinuje v sobě prvky geometrické secese, českého kubismu a art deco. Název scény se několikrát změnil, většinou se ale střídaly názvy „Kabaret Rokoko” či „Divadlo Rokoko”. Původně Kabaret Rokoko zde byl otevřen 25. prosince roku 1915. Charakter, a hlavně repertoár divadla, se v průběhu celého století měnil, mimo jiné v závislosti na tom, kdo divadlo vedl. Prvním ředitelem byl Karel Hašler, který byl později vystřídán Eduardem Bassem nebo Vlastou Burianem. Za Karla Hašlera představovalo Rokoko typický kabaret, kde vystupovali také mezinárodní umělci. Charakter Rokoka pozměnilo vedení Eduarda Basse, který kabaretu přidal více divadelních prvků. Po druhé světové válce zůstalo divadlo zavřeno a provoz byl obnoven až v roce 1957. V průběhu 50. a 60. let v divadle působilo několik dnes velice známých osobností, například Hana Hegerová, Waldemar Matuška, Eva Pilarová a později Václav Neckář,²⁷³ Helena Vondráčková²⁷⁴ či Marta Kubišová. Velkým mezníkem pro divadlo byl rok 1975, kdy se stalo členem Městských divadel pražských, jejichž členem je dodnes.²⁷⁵

4.6.6 Divadlo Na zábradlí

Počátek a vznik Divadla na zábradlí tato práce již shrnula v kapitole o Jiřím Suchém, kterému byl, za asistence nejen Heleny Phillipové, sál poskytnut v roce 1958 jako divadelní prostor. Umělci prostory dostali v podobě, jež byla neslučitelná s cílem pořádat zde představení. Rozhodli se tedy svépomocí prostory zrenovovat. Kromě představení založených na písních – například těch od Suchého – se v divadle rozmohla pantomima, která byla jeho součástí až do roku 1994. Za dob působení Suchého se Divadlo Na zábradlí stalo dějištěm premiéry několika jeho písní a her – například hry *Kdyby tisíc klarinetů*. Po odchodu Suchého a dalších

²⁷² *Jazz Club Reduta – Historie*. Online. Reduta Jazz Club. Dostupné z: <https://www.redutajazzclub.cz/historie>. [cit. 2025-02-02].

²⁷³ **Václav Neckář** (nar.1943) je český zpěvák a herec.

²⁷⁴ **Helena Vondráčková** (nar.1947) je česká zpěvačka a herečka.

²⁷⁵ *Rokoko*. Online. Městská divadla pražská. Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/historie/rokoko/>. [cit. 2025-02-04].

se v roce 1962 stal ředitelem Jan Grossman²⁷⁶ a scéna začala inklinovat k absurdnímu divadlu ve hrách tuzemských, ale i zahraničních autorů. Jednou z nejvýznamnějších osobností spolupracujících v této době s divadlem byl Václav Havel. Nejprve zde pracoval jako jevištní technik, později se ale stal dramaturgem a dramatikem a Divadlo Na Zábřadlí bylo dějištěm premiér několika jeho her, dokud nebyl nucen z divadla v roce 1968 odejít. Spolu s ním byl nucen odejít i Grossman, který se ale po roce 1989 vrátil a dál uváděl zahraniční i Havlovy hry. Divadlo se od počátku své existence, s výjimkou rekonstrukce v letech 2015–2017, nachází na té samé adrese a funguje dodnes.²⁷⁷

4.6.7 Lucerna

Palác Lucerna (Štěpánská 704/61 a Vodičkova 704/36) je komplex secesních budov obsahující sály, pasáž, obytné prostory a obchody. Divadelní sál, který se nacházel v prostorách dnešního Lucerna baru, byl otevřen v roce 1910. Cílem bylo vybudovat společenské centrum, které v době svého otevření zahrnovalo dvojjazyčný kabaret zaměřený spíše na zahraniční repertoár nebo noční podniky. V průběhu první světové války kabaret využívali němečtí důstojníci. Po válce až do roku 1923 vedl kabaret Karel Hašler a v průběhu 1. poloviny století zde působily různé kabaretní skupiny. V druhé polovině 20. století sloužil Kabaret Lucerna jako noční podnik.²⁷⁸ V době socialismu se zde konaly rockové a bigbítové koncerty (například v roce 1962 zde vystupovala kapela Sputnici) a v prosinci roku 1967 se zde konal 1. Československý Beat Festival, kde vystoupila například kapely Olympic nebo Frasmus Five.²⁷⁹ Tato kulturní památka je od dob svého vzniku považována za kulturně i společensky významné středisko, které svou funkci plní i v současné době. Dnes se zde konají koncerty zahraničních interpretů, taneční kurzy, sportovní akce či například maturitní plesy.

²⁷⁶ **Jan Grossman** (1925–1993) byl český divadelní režisér, dramaturg a kritik.

²⁷⁷ *O divadle*. Online. Divadlo Na Zábřadlí.

Dostupné z: <https://www.nazabradli.cz/o-divadle/>. [cit. 2025-02-05].

²⁷⁸ *Databáze divadel*. Online. Divadelní architektura v Evropě.

Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=2385>. [cit. 2025-02-16].

²⁷⁹ *1. Československý Beat Festival (1967)*. Online. Bigbít Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/60-leta/clanky/245-1-ceskoslovensky-beat-festival-1967/>. [cit. 2025-02-16].

4.6.8 Divadlo ABC

Další umělecky významnou scénou tvoří prostory Divadla ABC, které se nachází v suterénu secesního paláce U Nováků. Tyto prostory byly již dříve zmíněny v souvislosti s dvojicí V+W a Osvobozeným divadlem, které zde působilo do svého nuceného ukončení činnosti v roce 1938. Divadlo ABC tedy zažilo premiéru několika slavných veseloher z dílny Voskovce a Wericha. Tato dvojice se zde činnost divadla pokusila obnovit roku 1946, což ale nemělo dlouhého trvání. Werich se do dnešního Divadla ABC potřetí vrátil v roce 1954, kdy zde vedl tehdejší Divadlo satiry a vystupoval ve spolupráci s Miroslavem Horníčkem. Název Divadlo ABC byl zaveden roku 1957. Divadlo ABC je součástí Městských divadel pražských, kam vstoupilo o pět let později. Na repertoáru divadla dnes můžeme stále najít komediální díla, ale také například díla klasická a literární či filmové adaptace.²⁸⁰ K datu publikace této diplomové práce se zde také ve foyer nachází malá výstava věnovaná právě dvojici V+W.

4.6.9 Obecní dům

V Obecním domě se snoubí několik uměleckých slohů, což vypovídá o jeho dlouholeté historii. První zmínky jsou již ze 14. století, kdy v místě dnešního Obecního domu stála rezidence panovníků Králův Dvůr. Na začátku 20. století bylo toto místo vybráno jako prostor pro budoucí společenské i kulturní centrum města. Celý objekt byl otevřen v lednu roku 1912. V meziválečném období byl Obecní dům jedním z hlavních dějišť významných společenských událostí různých spolků a organizací, ale také plesů. Počínaje rokem 1948 ustupuje Obecní dům až do roku 1989 do pozadí. Do popředí vstupuje opět v listopadu a prosinci jako dějiště několika schůzek Občanského fóra s delegacemi komunistické vlády.²⁸¹ Součástí Obecního domu je několik sálů a salonků. Příkladem je Smetanova síň, koncertní síň vzdávající svým jménem poctu Bedřichu Smetanovi, jejíž výzdoba připomíná i další významné české skladatele. Pravidelně se zde odehrává zahájení i ukončení festivalu Pražské jaro.²⁸²

²⁸⁰ ABC. Online. Městská divadla pražská.

Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/historie/abc/>. [cit. 2025-02-16].

²⁸¹ Maják české státnosti. Online. Obecní dům. Dostupné z: <https://www.obecnidum.cz/cs/obecni-dum/o-obecnim-dome/majak-ceske-statnosti/>. [cit. 2025-02-17].

²⁸² Smetanova síň. Online. Obecní dům. Dostupné z: <https://www.obecnidum.cz/cs/obecni-dum/saly/smetanova-sin/>. [cit. 2025-02-17].

4.7 Zahraniční umělci

Jelikož se v současné době setkáváme s nepřehledným množstvím umělců, kteří přináší svou hudbu do pražských koncertních sálů a hal, zahrne tato práce pouze úzký výběr interpretů převážně s ohledem na pražská místa, která se vztahují k nim či jejich tvorbě. Do této fáze se ovšem ale Česká republika musela postupně, hlavně v kontextu s politickou situací, propracovat.

Vzhledem k dříve zmíněným okolnostem není překvapením, že v Československu v průběhu 70. a 80. let mnoho interpretů ze západních zemí nevystoupilo. Nejvíce prostoru dostali, kromě jiného také díky finanční náročnosti koncertů, interpreti z Polska či Maďarska. Nicméně několik návštěv hvězd popu, country nebo jazzu bylo i tak zaznamenáno: „Ella Fitzgerald (1969)²⁸³, Johnny Cash (1978),²⁸⁴ Suzie Quatro (1979),²⁸⁵ Ray Charles (1982),²⁸⁶ Elton John (1984)²⁸⁷“.²⁸⁸ Situace ohledně koncertů se začala proměňovat ještě před Sametovou revolucí v druhé polovině 80. let, kdy do Československa zavítal například Stevie Wonder.²⁸⁹ V březnu roku 1988 se v Praze konal koncert britské skupiny Depeche Mode.²⁹⁰ Setkal se s obrovským zájmem ze strany fanoušků a byl zmíněn dokonce v Rudém právu.²⁹¹

Po Sametové revoluci se dveře české hudební scény otevřely zahraničním umělcům více než dříve. Jednou z nejvýznamnějších událostí byl koncert kapely The Rolling Stones,²⁹² který se odehrál na stadionu Strahov dne 18. srpna roku 1990. Předskokanem kapely Rolling Stones byli Vladimír Mišík a Etc...²⁹³ Návštěvě kapely a samotnému koncertu předcházely náročné a několikadenní přípravy. Kapela do Čech přiletěla již o den dříve a ubytovala se v hotelu Palace, dnes nesoucím název „Art Nouveau Palace Hotel“. V den koncertu byla

²⁸³ **Ella Fitzgerald** (1917–1996) byla americká jazzová zpěvačka.

²⁸⁴ **Johnny Cash** (1932–2003) byl americký zpěvák a kytarista, který se věnoval hlavně country.

²⁸⁵ **Suzie Quatro** (nar. 1950) je americká zpěvačka, skladatelka, baskytaristka a herečka.

²⁸⁶ **Ray Charles** (1930–2004) byl americký zpěvák, skladatel a klavírista.

²⁸⁷ **Elton John** (nar. 1947) je anglický zpěvák, klavírista a hudební skladatel.

²⁸⁸ HAVLÍK, *Západní hudba v Československu v období normalizace*, 2012, s. 107

²⁸⁹ **Stevie Wonder** (nar. 1950) je americký skladatel, zpěvák a producent.

²⁹⁰ **Depeche Mode** je hudební skupina pocházející z Anglie.

²⁹¹ *Černá revoluce: Praha 1988 - část I.* Online. Novinky o Depeche Mode.

Dostupné z: <https://depeche.cz/web/novinky/cerna-revoluce-praha-1988-cast-1>. [cit. 2025-02-08].

²⁹² **The Rolling Stones** je britská rocková kapela.

²⁹³ *Biografie.* Online. Vladimír Mišík. Dostupné z: <https://www.vladimirmisik.cz/biografie>. [cit. 2025-02-17].

kapela na Pražském hradě přijata tehdejším prezidentem Václavem Havlem. Jelikož se jednalo o jeden z prvních porevolučních koncertů tohoto formátu, je tato událost mnohými vnímána jako jedno ze symbolických utvrzení pádu komunistického režimu v Čechách.²⁹⁴

V dnešní době jsou již dveře naší země zahraničním umělcům naprosto otevřeny. Koncerty se konají téměř denně nejen v Praze a nejen ve výše zmíněných koncertních halách. Spoustu interpretů si Prahu vybírá nejen jako dějiště koncertů, ale také, díky její historii a architektuře, jako místo pro natáčení videoklipů ke svým skladbám. Příkladem je Karlův most, který jako lokaci svého videoklipu ke své skladbě *Numb* využila americká hudební skupina Linkin Park^{295 296} nebo hudebník Kanye West.²⁹⁷ Kanye West ve svých videoklipech využil také například Staroměstské náměstí.

²⁹⁴ KRACÍK, Pavel. *Rolling Stones v Praze*. Praha: Spektrum, 1991. ISBN 80-7107-014-9. s. 3-6

²⁹⁵ **Linkin Park** je americká rocková skupina.

²⁹⁶ *Prague and Linkin Park*. Online. LIVINGPRAGUE.

Dostupné z: <https://livingprague.com/films-and-music-videos/prague-and-linkin-park/>. [cit. 2025-02-08].

²⁹⁷ **Kanye West** je americký zpěvák, rapper a hudební producent.

Praktická část

5 Popis schématu hodin a pražských exkurzí

V této kapitole práce obecně představí schéma hodin a exkurzí, které by mohly být v rámci projektu provedeny. V následujících kapitolách budou poté prostřednictvím konkrétních aktivit a míst přiblíženy hodiny a exkurze na jednotlivá témata – „Klasicismus“, „Romantismus“ a „Od 20. století po současnost. Projekt je primárně určen pro studenty středních škol, víceletých gymnázií a 8. a 9. tříd základních škol. Plán seznámení žáků s každým z témat se skládá z přípravných hodin, exkurzí a hodin uzavíracích. V přípravných hodinách by mělo vhodnou formou proběhnout seznámení se skladateli, jejich návštěvami v Praze, představení projektu, seznámení s cílem projektu – výstupem, který se očekává – a nastínění průběhu exkurze. V rámci exkurze studenti navštíví Prahu a za pomoci průvodce ve formě brožury si projdou jednotlivá místa. K práci jsou přiloženy brožury v českém i v anglickém jazyce, což poskytuje učiteli možnost propojit tyto dva předměty a vést exkurze v angličtině. V hodině uzavírací by se mělo uskutečnit shrnutí exkurze, odhalení správných odpovědí, diskuse a finální úprava výstupu – map. Následující kapitoly poskytnou obecné informace o exkurzích a hodinách přípravných a uzavíracích. V dalších kapitolách v rámci každého z témat podrobně popíše průběh exkurzí a předloží konkrétní návrhy a možné plány hodin, které by exkurzi mohly předcházet anebo ji následovat. Je důležité zdůraznit, že plány představují pouze návrh realizace jednotlivých hodin a přináší mnoho prostoru pro modifikaci, obsahové rozšíření či přizpůsobení individuálním potřebám.

5.1 Přípravné hodiny

Přípravné hodiny předcházejí exkurzím a jejich cílem je nejen motivovat studenty, ale také poskytnout teoretický základ pro exkurze. Z důvodu potenciálně obsahově velice náročných témat exkurzí je samozřejmě možné přípravu rozvinout do několika hodin. V této práci budeme počítat s vyučovací jednotkou o délce 90 minut.

Každá z přípravných hodin by měla shrnout historicko-společenský kontext doby, přiblížit soudobou podobu a atmosféru Prahy. Pro tato témata poskytly teoretický základ kapitoly práce, které se věnují jednotlivým obdobím. Dále by přípravná hodina měla uvést žáky do

života skladatelů po jejichž stopách se na exkurzi vydají. Jako teoretický základ slouží opět kapitoly v této práci věnující se jednotlivým umělcům. Na závěr by hodina měla shrnout probrané učivo a připravit žáky na exkurzi. Vyučovací jednotka bude tedy rozdělena na úvodní část, hlavní část – jednotlivé činnosti – a závěr. Podrobnosti k jednotlivým fázím hodin jsou podrobněji rozepsány níže.

5.1.1 Úvodní část – evokace

Úvodní část každé z hodin bude mít několik hlavních cílů. Aktivity v této části hodiny mají za úkol nastínit atmosféru jednotlivých témat, zaujmout žáky, vzbudit v nich zájem o konkrétní téma a motivovat je nejen k práci v hodině, ale i v rámci celého projektu. Celá tato část by v ideálním případě měla být protkána vlastní aktivitou žáků. Dalším cílem úvodní části hodiny je aktivovat již existující prekoncepty žáků vztahující se ke každému z témat a nastínit návaznost těchto dříve získaných znalostí na nadcházející nové.

5.1.2 Hlavní část

V hlavní části hodiny proběhne setkání žáků s novými informacemi. Učitel by měl přednést či případně ujasnit fakta a přiblížit atmosféru a historický kontext jednotlivých období. Dále může žákům přehrát hudební ukázky vztahující se k jednotlivým skladatelům či místům. V práci sice budou v kontextu s vybranými místy a skladateli zmíněny možné hudební ukázky, ale konečná volba ukázek zůstává předmětem individualizace s ohledem na potřeby konkrétního učitele či jeho třídy. V této části se opět předpokládá co největší možná vlastní aktivita žáků. V rámci příprav představených v dalších kapitolách této práce jsou zahrnuty příklady aktivit, prostřednictvím nichž by toto osvojování nových informací mohlo probíhat. Nicméně se jedná pouze o návrhy a každý pedagog si tedy může činnosti a konkrétní obsah přizpůsobit a upravit dle vlastních možností či potřeb svých nebo potřeb žáků.

Po seznámení žáků se základními informacemi o vybraných skladatelích a jejich vztahu k Praze učitel žákům podrobně představí projekt, jeho výstup a exkurzi. Učitel dle svého uvážení může a nemusí žákům sdělit, že celkově projekt zahrnuje tři exkurze na různá témata.

Jako poslední bod v hlavní části hodiny je příprava žáků na exkurzi. Je třeba žákům nastínit, jak bude exkurze probíhat, co bude jejich úkolem, a představit výstup, který mají žáci

vytvořit – mapu. V rámci této fáze si tedy učitel s žáky vyzkouší, jak si vytvořit vlastní mapu na serveru Mapy.cz a zadávat do ní body, aby bylo jisté, že žáci s tímto portálem umí pracovat. Je třeba, aby žáci exkurzi absolvovali po získání potřebných informací k tématu a aby jim bylo jasné, kam v rámci projektu a práce na něm směřují.

5.1.3 Závěr

Závěrečná část jednotlivých hodin má za cíl s žáky zopakovat informace o exkurzi a výstupu. V kontextu s exkurzí je třeba ověřit, že žáci vědí, co mají očekávat (jak bude exkurze probíhat, co si mají vzít s sebou...), a že vědí, co se v rámci exkurze očekává od nich (plnění úkolů, vyplňování brožury, tvoření výstupu...). Dále učitel rozdělí žáky do dvojic nebo skupin, ve kterých budou absolvovat exkurzi. V souvislosti s vytvářením map může učitel ověřit pochopení postupu tvoření mapy na serveru Mapy.cz. Prostřednictvím diskuse lze také zopakovat důležité a klíčové informace a fakta o jednotlivých obdobích či skladatelích.

5.2 Exkurze

V rámci každé z exkurzí je třeba se s žáky vydat do Prahy. Každá z exkurzí se liší svou délkou a počtem zastávek. V práci je navržena exkurze pro každé ze tří témat. Zastávky v exkurzích nejsou uspořádány chronologicky, ale spíše s ohledem na celkovou délku a časovou náročnost trasy, na vzdálenost bodů od sebe a celkově na pohodlí s ohledem na fakt, že se jedná převážně o pěší trasy. S ohledem na potenciální náročnost tras, hlavně z hlediska délky, byly exkurze uspořádány tak, aby umožňovaly poměrně velké možnosti individualizace. Učitel si může přizpůsobit jak počet zastávek, tak jejich pořadí. Může také rozhodnout, že pro přesun mezi některými zastávkami budou využity prostředky městské hromadné dopravy. Dále může učitel jednotlivé exkurze rozdělit do několika dní, či vyučovacích hodin.

Variabilní a přizpůsobitelné je také rozdělení žáků v rámci procházky. Nicméně jsou dvě varianty, které v této práci zdůrazníme. Žáci se mohou buď procházet samostatně ve skupinách, nebo může Prahu procházet celá třída společně a žáci pracovat ve dvojicích či samostatně. Rozdělení mohou být již předem během přípravné hodiny či po příjezdu na počáteční místo exkurze. Po rozdělení do skupin či dvojic obdrží každý brožuru, která bude procházkou provádět. Brožura obsahuje očíslovaná místa a k nim se vztahující otázky a

úkoly, které jsou určeny ke splnění přímo na místě. U vybraných zastávek je také přiložen QR kód, který po naskenování přesměruje žáky na YouTube video s ukázkou skladby vztahující se buď přímo k zastávce či některému ze skladatelů. Dvojjazyčné verze brožur k jednotlivým exkurzím jsou k dispozici v kapitole číslo 11. V průběhu procházky žáci mají za úkol vytvářet výstup projektu – vlastní trasu na portálu Mapy.cz a přidávat si do ní jednotlivé zastávky.

Žáci mají určený hrubý čas, aby obešli všechna místa, splnili úkoly a dostali se na cílové místo. Tento časový údaj se liší u každé z exkurzí a vychází z odhadu již hotové mapy na serveru Mapy.cz a osobního absolvování procházek autorkou této práce. V cílovém místě exkurze končí. Žáci si brožury vezmou k sobě a přinesou je na další hodinu, která bude uzavírat tento projekt.

5.3 Uzavírací hodiny

V rámci uzavírací hodiny by měla proběhnout rekapitulace exkurzí a zpětná vazba na ně. Jelikož v každé třídě mohou být vhodné různé prostředky k získávání a poskytování zpětné vazby, je na každém pedagogovi, zda jako náplň těchto hodin zvolí schémata navržená v této práci.

Pro účely této práce počítejme s vyučovací jednotkou o délce 45 minut – je ale samozřejmě možné přidat více aktivit či otázek a věnovat se uzavíracím hodinám více. Učiteli se zde nabízí mnoho aspektů, které může s žáky diskutovat, a dá se očekávat, že podněty pro diskusi budou přibývat právě v průběhu konkrétních uzavíracích hodin. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem uzavíracích hodin je poskytnout zpětnou vazbu na vyplněné brožury a vytvořené mapy, a zároveň získat zpětnou vazbu na projekt, budou plány uzavíracích hodin v rámci jednotlivých témat poměrně shodné se základním schématem, které následuje. Na začátek hodiny mohou žáci diskutovat mezi sebou o exkurzi jako takové – která místa viděli, kde se jim líbilo nejvíce, jaké úkoly se jim líbily, jaké byly jednoduché / těžké a podobně. Jednotlivé skupiny mohou mezi sebou diskutovat o svých dojmech či o plusech a mínusech exkurze, a to pak sdílet v diskusi s celou třídou a učitelem. K získání zpětné vazby od žáků můžeme využít také psanou zpětnou vazbu, třeba i anonymní, například ve formě vzkazů psaných v hodině či dotazníků. Po absolvování exkurze a splnění úkolů v brožure by žákům mělo být jasné k jakým hudebníkům se vztahují jednotlivé zastávky v jednotlivých

procházkách. I přesto ale žákům může být dovysvětlen a objasněn kontext startovacího a cílového místa a kontext jednotlivých zastávek. Dále by učitel měl věnovat dostatek času hlavnímu výstupu tohoto projektu – mapám, které při exkurzi tvořily jednotlivé skupiny. Zde se nabízí mnoho variant – například každá skupina může svou mapu odprezentovat, nebo si ji kontrolovat, zatímco učitel prezentuje tu svou. V rámci procházení jednotlivých zastávek na mapě se pro učitele otevírá prostor s žáky opakovat informace o jednotlivých obdobích a skladatelích představených v přípravných hodinách. Celou tuto aktivitu mohou provázet hudební ukázky vztahující se k jednotlivým skladatelům či místům. Uzavírací hodina s rekapitulací může také sloužit jako výchozí bod pro hodiny rozšiřující některé z témat zahrnutých v přípravných hodinách nebo exkurzích či pro další navazující látku.

6 Plán hodin a exkurze na téma „Klasicismus“

Exkurze na téma Klasicismus vede studenty po pražských stopách třech hudebních skladatelů – Wolfganga Amadea Mozarta, Ludwiga van Beethovena a Josefa Myslivečka. Plány a přípravy pro hodiny předcházející a následující exkurzi jsou přiloženy níže.

6.1 Přípravná hodina

Přípravná hodina předchází exkurzi a jejím hlavním cílem je motivovat studenty a uvést je do projektu a tématu. Dalším cílem je představit výstup projektu. V rámci této hodiny příprava počítá s tím, že se studenti s tématem Klasicismus nesetkávají poprvé – nejedná se tedy o úplný úvod do tohoto tématu.

6.1.1 Úvodní část

Aktivita zahrnutá v úvodní části přípravné hodiny na téma Klasicismus je tvořena za účelem aktivace již existujících prekonceptů žáků. Tyto již získané znalosti si studenti aktivují a posléze je propojí s novými informacemi získanými v hlavní části.

Aktivita: Brainstorming

V rámci brainstormingu budou žáci rozděleni do několika skupin. Počty skupin a žáků v nich jsou v tomto případě variabilní a mohou být přizpůsobeny momentálnímu počtu žáků. Učitel promítne, či napíše na tabuli velkými písmeny slovo „KLASICISMUS“. V rámci této aktivity práce bude pracovat s možností promítání. Úkolem žáků je ve skupinách udělat brainstorming – napsat na papír co nejvíce pojmů, které se jim v souvislosti s tímto slovem vybaví. Poté, co si skupiny sepíší pojmy, učitel promítne obrazovku, která je rozdělena na tři části. Každá z částí je nadepsána jiným nadpisem: „Znaky a typické rysy“, „Místa a atmosféra“ a „Osobnosti a díla“. Zpětná vazba na pojmy skupin proběhne v rámci celé třídy a skupiny se střídají ve sdílení informací. Učitel společně s žáky rozděluje a vepisuje pojmy do zmíněných kategorií. Po nasdílení pojmů žáci budou pracovat individuálně. Jejich úkolem je si jednu stranu v sešitě či papír rozdělit na ony tři části a zapsat si ke každému nadpisu informace, které sami považují za podstatné. S touto stranou budou žáci pracovat v průběhu celé hodiny tak, že si do jednotlivých kategorií budou připisovat nové informace. Důležité je zmínit, že v této části učitel nedoplňuje nové informace, jelikož úkolem žáků je si průběžně doplňovat jednotlivé kategorie novými poznatky, které během celé hodiny získají.

6.1.2 Hlavní část

V hlavní části je třeba seznámit studenty s projektem, výstupem projektu a poskytnout jim nové informace potřebné nejen k plnění úkolů na exkurzi. Aby si žáci mohli doplnit informace o historicko-společenském kontextu a atmosféře Prahy, může učitel na začátku hlavní části tyto aspekty nastínit. Poté následuje seznámení se skladateli.

Aktivita: Seznamte se s...

V rámci aktivity „Seznamte se s...“ budou studenti opět spolupracovat, počet skupin a žáků v nich je zde variabilní. Pro účely této práce budou při této aktivitě žáci pracovat ve dvojicích. Jelikož je třeba představit tři skladatele – Josefa Myslivečka, W. A. Mozarta a L. van Beethovena – učitel tato tři jména rozdělí mezi dvojice žáků tak, aby o každém skladateli hledal informace přibližně stejný počet dvojic. Zde je na učiteli, zda skladatele rozdělí sám, nebo rozdělení nechá náhodě – například si žáci mohou jména losovat. Poté, co dvojice dostane jméno skladatele, zazní tři hudební ukázky: *Sinfonia C dur*, I. věta: *Allegro* od Josefa Myslivečka, *Symfonie č. 40 g moll, KV 550* od Wolfganga Amadea Mozarta a *Symfonie č. 9 d moll, op. 125*, IV. věta: *Óda na radost* od Ludwiga van Beethovena. Během práce na hlavním úkolu – i díky nově vyhledaným informacím o skladatelích – každá dvojice zkusí určit, který ze skladatelů je autorem které ukázky. Hlavním úkolem dvojic je využít internetových zdrojů k získání informací o daných skladatelích a vytvořit jejich medailonek. K dispozici by dvojice měly mít elektronická zařízení – tablety, mobilní telefony, notebook, PC – buď jejich vlastní, či školní. Studenti se mohou soustředit na různé aspekty – život skladatelů, místa s nimi spojená, jejich díla apod., ale měli by být nabádáni ke snaze najít spojitost skladatelů s konkrétními místy v Praze. Po vytvoření medailonků by měla proběhnout zpětná vazba. Učitel může například postupně promítnout fotografie jednotlivých skladatelů a dvojice, které vytvářely medailonky onoho skladatele, sdílí své poznatky s ostatními. Učitel moderuje diskusi a doplňuje informace, které budou třeba k úspěšnému plnění úkolů v brožuře. Na závěr učitel odhalí, který skladatel byl autorem které nahrávky.

Po získání informací o skladatelích učitel představí celkový projekt a výstup, který si žáci v rámci projektu vytvoří. Je záhodno tuto část hodiny využít pro vysvětlení a ověření znalosti

postupu vytváření vlastní trasy na serveru Mapy.cz, k čemuž lze využít návod z kapitoly Cíle a výstupy projektu.

6.1.3 Závěr

V závěrečné části přípravné hodiny by mělo například prostřednictvím diskuse proběhnout shrnutí klíčových informací a míst, která mohou žáci v následující exkurzi očekávat. Dále by měl být žákům zrekapitulován postup vytváření výstupu. Též by měla proběhnout finální příprava před exkurzí, kdy učitel studentům objasní všechny potřebné informace a přiblíží detaily.

6.2 Exkurze

Následuje výčet míst, která v rámci exkurze studenti navštíví, a aktivit či úkolů, které budou žákům v brožurě u vybraných míst představeny. Přesné adresy míst a jejich spojitosti se skladateli jsou zmíněny v teoretické části této práce. Po celou dobu exkurze studenti vytváří výstup tohoto projektu tak, že si každé místo z exkurze zadávají do vlastní mapy na serveru Mapy.cz. Uspořádání a množství zastávek v exkurzi poskytuje pedagogům, kteří by se projekt chystali využít ve výuce, mnoho flexibility a možností individualizace s ohledem na konkrétní skupinu žáků, dostupnost města Prahy, počasí či množství času, které je pro exkurzi k dispozici. Trasa v základní podobě – v té, v jaké je zapsána v této práci a bez času věnovanému úkolům – zabere odhadem 2 hodiny za předpokladu, že pro přesun mezi prvními dvěma zastávkami bude využito MHD.

Exkurze na téma Klasicismus začíná u vily Bertramka. Z důvodu poměrně velké vzdálenosti mezi Bertramkou a dalším místem je možné exkurzi začít přímo na další zastávce – u Thunovského paláce, nebo vilu navštívit samostatně. V rámci této práce budeme nicméně pracovat s verzí exkurze začínající u vily Bertramka. Po rozdání brožur a úvodu do exkurze je samozřejmě možné využít prohlídku muzea, které se zde nachází, přilehlého parku (kde se nachází busta W. A. Mozarta) nebo exteriéru vily jako takové. V brožurě je ovšem studentům, kromě úvodního slova, předložen úkol zjistit, co se dnes v budově nachází, což jim prozradí jedno ze jmen skladatelů, po jejichž stopách exkurze povede. Zapiší také, v jakém slohu je budova postavena či kdo Mozarta tehdy v této vile ubytovával. U této

zastávky je v brožuře umístěn QR kód, přes který si studenti mohou pustit Mozartovu árii *Là ci darem la mano* z Dona Giovanniho.

Na startovním místě exkurze je také důležité studentům připomenout vyplňování brožur a aby po celou dobu exkurze zapisovali místa do své mapy a tvořili tak výsledek projektu. Studenti se zatím do skupin rozdělovat nemusí, jelikož po startu exkurze následuje hromadný přesun (pěší či za využití MHD) na další zastávku – ke Thunovskému paláci, kde Mozart několikrát navštívil hrabě Thuna. Studenti mají za úkol zjistit, jaká instituce se zde nachází v současné době.

Poté studenti pokračují k Lékárně U Černého orla, kde bydleli Mozartovi přátelé Duškovi. V brožuře bude zapsána adresa se souřadnicemi a úkolem studentů je zjistit, jaké zvíře se nachází na domě, co se nachází v něm a jak by se tedy domu mohlo říkat.

Další zastávkou je Kostel sv. Mikuláše na Malé Straně, kde Mozart hrál a zároveň se zde konala smuteční mše na jeho počest. Zde bude úkolem studentů zapsat do brožury část mše a název typu skladby využívané pro smuteční účely. Brožura poskytne nápovědu formou QR kódu, který po načtení přesměruje na devátou část Mozartova *Requiem d moll, KV 626* s názvem *Lacrimosa*. Také brožura zmíní, že se jedná o skladbu, kterou Mozart před svou smrtí nedopsal.

Obrázek 1: Thunovský palác na Malé Straně

Obrázek 2: Fragnerova lékárna U Černého orla na Malostranském náměstí

Obrázek 3: Podobizna orla nad vstupem do domu

Obrázek 4: Malostranský chrám sv. Mikuláše

Obrázek 5: Dům U Zlatého a bílého jednorožce v ulici Lázeňská

Obrázek 6: Pamětní deska připomínající návštěvu L. van Beethovena

Z Malostranského náměstí exkurze pokračuje Mosteckou ulicí a zahýbá do ulice Lázeňská, kde se nachází Dům U Zlatého jednorožce nebo také Dům U Zlatého a bílého jednorožce. V tomto barokním domě se kromě Mozarta ubytoval také Ludwig van Beethoven. Úkolem studentů bude najít podobiznu skladatele na domě a tím zjistit, o jakého skladatele se jedná a zapsat, kdy se zde ubytoval. Zde studentům bude ve formě QR kódu nabídnuta IV. věta: *Rondo: Grazioso* z Beethovenovy *Sonáty pro klavír č. 2 A dur, op. 2 č. 2*.

Exkurze dále pokračuje přes Maltézské náměstí, skrz Nosticovu zahradu, okolo Werichovy vily až na nábreží k Sovovým mlýnům / Muzeu Kampa. Tato zastávka je volitelná a na budovu se lze, například z časových důvodů, podívat pouze z Karlova mostu. V této verzi exkurze pracujeme s tím, že studenti dojdou přímo na místo. Jedná se o rodný dům Josefa Myslivečka, který měl v té době pronajatý jeho otec mlynář. Úkolem studentů je zjistit, co se v těchto místech nachází v současné době. Odsud se studenti ulicí Na Kampě přesunou na Karlův most, přes něj na Křižovnické náměstí a odtamtud na další zastávku.

Obrázek 7: Sovovy mlýny na ostrově Kampa

Obrázek 8: Pohled na Sovovy mlýny a Karlův most v pozadí

Další zastávkou jsou Staroměstské mlýny, skupina osmi mlýnů. Dnes je tato lokalita známa především jako sídlo Muzea Bedřicha Smetany. Zde zůstáváme u Myslivečka, který zde žil, jelikož jeden z domů patřil jeho otci. Úkolem studentů je zapsat, komu je věnováno muzeum v jednom z domů, a zjistit, zda by bylo možné, aby se Mysliveček a Smetana osobně setkali. Jako bonusový úkol se může skupina žáků vyfotit se sochou Bedřicha Smetany, která před muzeem stojí.

Studenti dále pokračují po Smetanově nábřeží k Paláci Pachtů z Rájova, kde se dnes nachází Hotel Mozart Prague. Zde byl údajně Mozart během své první pražské návštěvy přivítán a schodiště, na kterém stál, je na nádvoří dodnes. Úkolem zde je se podívat na nádvoří hotelu a najít schodiště. Poté trasa pokračuje ulicí Náprstkova, okolo Betlémské kaple ke Konviktu, kde koncertoval Beethoven. U Konviktu studenty QR kód odkazuje na I. větu: *Allegro con brio* z Beethovenova *Koncertu pro klavír a orchestr č. 1 C dur, op. 15*.

Po prohlédnutí a zapsání Konviktu do mapy pokračují studenti k Uhelnému trhu k domu U Tří zlatých lvů, kde se nachází podobizna a pamětní deska připomínající Mozarta, který zde při jedné ze svých pražských návštěv bydlel. Za pomoci pamětních desek na domě žáci zapíší, který skladatel zde bydlel a poté pokračují Havelskou ulicí dál.

Z Havelské ulice exkurze vede krátkou odbočkou do ulice Melantrichova, kde se nachází dům U Modré lodi, známý také jako dům U Košíku, který zde stojí na místě zrušené uličky. V tomto domě prožil své dětství Josef Mysliveček. Zde studenti mají dva úkoly. Prvním je odhadnout, co se zde mohlo nacházet, než byl dům postaven, a druhým úkolem je, s pomocí nápovědy na pamětní desce, zjistit, jaký skladatel zde bydlel a jaká byla jeho přezdívka ve světě, když odešel tvořit do zahraničí. Při plnění úkolů se studenti skrz QR kód mohou zaposlouchat do Myslivečkovy *Sinfonie G dur*. Po dohledání informací se studenti vrátí Melantrichovou ulicí zpět na Havelskou třídu, kterou pokračují dále, dokud nedojdou k další zastávce.

Obrázek 9: Budova dnešního Muzea Bedřicha Smetany na místě Staroměstských mlýnů

Obrázek 10: Pamětní deska na budově připomínající Josefa Myslivečka

Obrázek 11: Palác Pachtů z Rájova na Smetanově nábřeží

Obrázek 12: Palác Pachtů z Rájova – pohled do dvora

Obrázek 13: Budova Konviktu

Obrázek 14: Dům U Tří zlatých lvů na Uhelném trhu

Obrázek 15: Dům U Košíku v ulici Melantrichova

Obrázek 16: Busta Josefa Myslivečka připomínající jeho život zde

Dalším místem k zastavení je Ovocný trh, přesněji Stavovské divadlo, kde měla premiéru jedna z Mozartových oper – *Don Giovanni*. QR kód studenty tentokrát přesměruje na *Ouverturu* právě z této opery. Studenti zde mají za úkol najít zvenku divadla desku s informacemi a zapsat, o jakou operu se jednalo, přesné datum její premiéry a jednu zajímavost, kterou na desce zjistí. Od Stavovského divadla exkurze pokračuje do ulice Na příkopě, kterou dojdeme až k České národní bance – dále ČNB.

Budova dnešní ČNB vyrostla v ulici Hybernská na místě dříve velice vyhlášeného Hotelu U Černého koně, ve kterém se ubytovávaly slavné osobnosti. Bydlel zde například Beethoven či Paganini. Studentům nebude řečeno, na jaké místo přesně jdou, ale budou jim dány souřadnice a adresa. Jejich úkolem je odhadnout, co se se slavným hotelem, který zde byl dříve, stalo a co se na jeho místě nachází dnes.

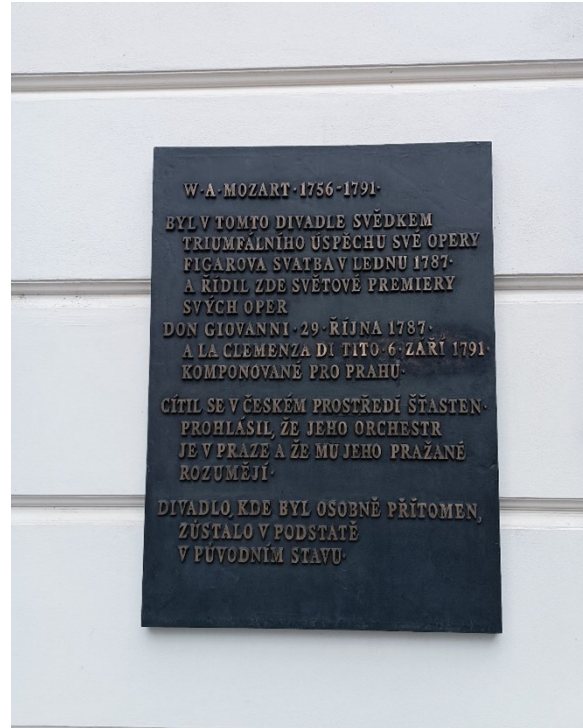
Od ČNB cesta pokračuje pod Prašnou bránou směr Celetná ulice, kde se nachází další dům, ve kterém pobýval Mozart – dům U Zlatého anděla. Poté, co studenti zjistí, jak by se domu mohlo dle jeho domovního znamení říkat, pokračují dále Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí.

Na Staroměstském náměstí je středem zájmu další zastávka – dům U Kamenného beránka, kde bydleli Mozartovi přátelé Duškovi. Odtud se studenti dostanou do ulice Masná, kde se nachází Dům U Vusínů neboli Dům U Zlaté labutě, kde dle pověsti došlo k Mozartovu setkání s Casanovou.²⁹⁸ Na této zastávce se skupiny zastaví pravděpodobně déle, jelikož úkolem studentů je vymyslet krátký příběh či historku, která líčí jak a při jaké příležitosti mohlo k takovému setkání dojít. Na tomto místě by mohla exkurze končit. Plán této exkurze ale počítá ještě s posledním místem, kde se exkurze zakončí. Z Masné lze tedy pokračovat například ulicemi V Kolkovně a Široká k budově Rudolfiny.

²⁹⁸ WENIG, *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*, 1974, s. 44

Obrázek 17: Stavovské divadlo na Ovocném trhu

Obrázek 18: Pamětní deska na budově, věnována W. A. Mozartovi

Obrázek 19: Budova České národní banky

Obrázek 20: Dům U Zlatého Anděla v Celetné ulici

Zakončit exkurzi na tomto místě bylo rozhodnuto z několika důvodů: jedná se o velice významnou koncertní síň, okolí Rudolfiny umožňuje shromáždění celé třídy – všech skupinek – a studenti zde mohou splnit poslední úkol této exkurze. Na budově Rudolfiny jsou umístěny sochy významných umělců. Úkolem studentů bude najít sochu Beethovena a Mozarta a velice zjednodušeně do brožury zakreslit schéma budovy a kde se sochy nachází. Dále studenti zapíšou jména alespoň ještě dalších dvou skladatelů, jejichž sochu lze na Rudolfinu nalézt. K úkolům budou studentům jako hudební ukázky nabídnuty známá díla – Mozartova *Serenáda č. 13 G dur „Eine kleine Nachtmusik“*, KV 525, I. věta: *Allegro* a Beethovenova *Symfonie č. 5 c moll, op. 67 „Osudová“*, I. věta: *Allegro con Brío*.

Zakončení exkurze může být opět přizpůsobeno individuálním a momentálním potřebám. Pedagog může exkurzi zakončit hromadně s celou třídou po vyčkání na návrat všech skupinek, či zde může čekat a ukončovat exkurzi rozpravou se skupinami individuálně. Je důležité zdůraznit, aby žáci doplnili všechna místa a poznámky do mapy, pokud tak již neučinili, a aby si na následující hodinu přinesli vyplněné brožury.

6.3 Uzavírací hodina

V uzavírací hodině proběhne rekapitulace exkurze, zpětná vazba na ni, zkontrolování vyplněných úkolů a odpovědi na otázky v brožurách a nasdílení výstupů žáků – map.

6.3.1 Úvod – Zpětná vazba studentů

Za účelem rekapitulace exkurze je v úvodní části hodiny záhodno vyvolat co nejvíce vzpomínek na exkurzi. Na úvod budou žáci vyzváni, aby sdíleli jednu zastávku exkurze, která jim nejvíce utkvěla v paměti. Mohou sdílet důvod, jakékoliv dojmy a dodat, k jakému ze skladatelů se místo vztahuje. V rámci formulování zpětné vazby mohou žáci pracovat buď samostatně, ve dvojicích, či v těch skupinách, ve kterých absolvovali exkurzi. Budou vyzváni, aby se zamysleli a zapsali odpovědi na následující otázky:

„Jaký úkol mě nejvíce bavil? Které úkoly mi připadaly moc složité / moc jednoduché?“

„Jak jsem se na exkurzi cítil/a? Procházení míst mě bavilo/nebavilo, protože...“

„Pokud bych vymýšlel/a podobnou exkurzi, tohle bych udělal/a jinak, přidal/a bych...“

„Jiné poznámky nebo dojmy, které bych chtěl/a sdílet?“

Žáci se mohou rozhodnout, zda své odpovědi budou sdílet anonymně, či zda ke zpětné vazbě napíší své jméno. Po odevzdání odpovědí pokračuje „kontrola“ odpovědí v brožurách a zpětná vazba na mapy.

6.3.2 Hlavní část – Kontrola úkolů a map

Před kontrolou samotnou budou žáci vyzváni, aby si své mapy ve dvojicích sdíleli a porovnali. Učitel může procházet třídou a jednotlivé mapy si prohlížet.

Kontrola vyplněných brožur a sdílení výstupů proběhne prostřednictvím spolupráce celé třídy. Základ bude tvořit rozdělení třídy na dvě skupiny, ale studenti nemusí podle tohoto rozdělení sedět a mohou zůstat na svých místech. Jedna skupina bude zodpovídat otázky u míst vztahujících se k W. A. Mozartovi a druhá k L. Van Beethovenovi. Na otázky o J. Myslivečkovi bude odpovídat celá třída. Učitel na tabuli promítá svůj předem sestavený výstup – mapu, kterou v rámci diskuse se třídou prochází krok po kroku. Vždy nahlas položí otázku, která se k místu vztahovala v brožuře. Podle toho, který ze skladatelů je s místem spjat, jedna ze skupin odpovídá. Žáci druhé skupiny odpovědi kontrolují a případně přidávají své vlastní postřehy a zajímavosti. Učitel diskusi koriguje, opravuje případné chyby či přidává a opakuje informace z přípravných hodin. Učitel může diskusi doplnit o krátké sugestivní hudební ukázky, například ty použité v přípravných hodinách a exkurzích. Přímé zapojení a sdílení správných odpovědí na otázky žákům pomůže „zůstat ve střehu“ a zajistí, že si aktivně opakují dříve získané poznatky. V ideálním případě má na závěr této rekapitulace každý z žáků vyplněnou brožuru s ověřenými informacemi a svou vlastní mapu, kterou může do budoucna kdykoliv využít a znovu si trasu projít.

6.3.3 Závěr

Na uzavření hodiny a závěrečné shrnutí informací proběhne jednoduchá aktivita ve formě hada. Předtím než studenti opustí třídu, budou vyzváni, aby každý z nich řekl název jedné zastávky z exkurze a skladatele, jenž se k ní váže, a jednu zajímavost o daném místě. Po hodinách a aktivitách zahrnutých ve schématu tohoto projektu by samozřejmě mohly následovat další hodiny věnující se klasicismu – například hudbě tohoto období v Čechách.

7 Plán hodin a exkurze na téma „Romantismus“

V rámci tématu „Romantismus“ se studenti zaměří hlavně na dva české významné skladatele – Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka – a pražská místa, která sehrála svou úlohu v jejich životech. Dále exkurze zmiňuje vybrané zahraniční skladatele a místa v Praze s nimi spojená.

7.1 Přípravná hodina

Přípravná hodina motivuje studenty a poskytuje jim teoretický základ pro následující exkurzi. Dále má za úkol studentům představit očekávaný výstup projektu a vysvětlit jaká je jejich role v rámci projektu. Opět zde v plánu na tuto hodinu předpokládáme, že se nejedná o úvodní hodinu do tématu Romantismus a žáci již o tomto tématu mají nějaké povědomí.

7.1.1 Úvodní část

V rámci úvodní části hodiny je hlavním cílem aktivizovat již existující asociace žáků a ty poté propojit s informacemi novými. Stane se tak prostřednictvím spolupráce ve skupinách a vytváření vlastních myšlenkových map. Jedním z cílů této aktivity je také téma uchopit z různých úhlů pohledu a získat tak povědomí o širších souvislostech a kontextu. V případě vytváření myšlenkových map je tedy záhodno žáky povzbuzovat k zapisování všemožných asociací – tedy i těch, které získali v jiných předmětech.

Aktivita: Myšlenková mapa

Při vytváření myšlenkových map budou žáci pracovat ve skupinách. V ideálním případě se jedná o skupiny maximálně po pěti s tím, že každá skupina má stejný počet členů. Není to však podmínkou a počet skupin a žáků v jednotlivých skupinách lze upravovat a přizpůsobovat momentálním potřebám. Každá skupina dostane jeden velký papír (A3 či A2) a doprostřed si nadepíše velkými písmeny slovo „ROMANTISMUS“. Úkolem žáků je téma rozvést na jednotlivé „podkategorie“ a k těm připsovat konkrétní příklady a další aspekty. Ony „podkategorie“ mohou samozřejmě rozdělit na ještě menší celky a tak dále – je zde velký prostor k projevu kreativity studentů a každá myšlenková mapa tedy může mít jinou výslednou podobu. Důležité je skupinám poskytnout na rozvržení a vytvoření map dostatek času. Poté, co si každá skupina vytvoří svou myšlenkovou mapu, proběhne jejich sdílení tak, aby každá skupina měla chvíli na prohlédnutí map všech ostatních skupin. Skupiny si, například po směru hodinových ručiček, točí stanoviště do té doby, dokud se skupina nevrátí

na své místo. Úkolem každé skupiny u každé z myšlenkových map je si ji prohlédnout a shodnout se na maximálně třech příkladech / informacích, které v oné mapě chybí a následně je do „cizí“ myšlenkové mapy na příslušné místo doplnit. Poté, co se skupiny vrátí ke svým myšlenkovým mapám, mohou studenti s učitelem diskutovat – například nad informacemi, které doplnili ostatním a proč tak učinili. Úloha myšlenkových map v této chvíli nekončí. Studenti po celou vyučovací jednotku sedí u své skupiny a v průběhu hodiny si, dle svého uvážení, do myšlenkových map doplňují nově získané informace.

7.1.2 Hlavní část

Hlavní část přípravné hodiny má za cíl předložit žákům nové informace, pracovat s nimi a také žáky připravit na exkurzi a vytváření výstupu projektu. I zde je kladen důraz na aktivitu žáků a spolupráci ve skupinách.

Aktivita: Sami sobě učitelé – Jigsaw čtení

Žáci jsou rozděleni na skupiny, ve kterých budou pracovat s informacemi získanými přečtením krátkých medailonků skladatelů přiložených k této práci. Počet žáků ve skupinách a počet skupin může do jisté míry být předmětem individualizace, ale v každé skupině by měl, z důvodu změny složení skupin v průběhu aktivity, ideálně být stejný počet žáků. Pro účely této práce bude třída rozdělena do pěti skupin, mezi něž učitel rozdělí skladatele, jejichž medailonky budou skupiny číst. Medailonky obsahují informace o životě skladatelů, o jejich spojení s Prahou a příklady jejich děl. Vzhledem k nepoměru množství informací budou čeští romantičtí skladatelé rozděleni mezi skupiny samostatně a zahraniční romantičtí skladatelé po dvou. Úkolem každého ze studentů je si během čtení medailonku tvořit své vlastní poznámky takovou formou, aby byl dotyčný student schopen informace převyprávět ostatním. Po přečtení a vytvoření zápisků budou vytvořeny nové skupiny tak, že v každé ze skupin „nových“ je jeden zástupce z každé ze skupin „starých“. Poté, co se studenti posadí do svých nových skupin, je jejich úkolem si navzájem představit skladatele, o nichž četli, a předat informace, které získali svým spolužákům. Zpětná vazba na aktivitu proběhne s celou třídou, kdy učitel postupně vyzývá žáky, aby sdíleli své poznatky o jednotlivých skladatelích, které pak doplňuje o další potřebné informace a ukázky z děl zmíněných v medailoncích.

Aktivita: Kdo to řekl?

Cílem této aktivity je bližší seznámení studentů s Bedřichem Smetanou a Antonínem Dvořákem a zopakování informací získaných v předchozí aktivitě.

Učitel žákům předloží následující tvrzení formulované z pohledu zmíněných skladatelů. Úkolem studentů je rozhodnout, zda by mohl jednotlivé věty pronést Smetana (S) či Dvořák (D). Studenti v této aktivitě pracují nejdříve individuálně, poté mohou své odpovědi porovnat ve dvojicích. Zpětná vazba a kontrola odpovědí proběhne v rámci celé třídy s tím, že odpovědi říkají nahlas studenti a učitel může doplňovat další informace a zajímavosti.

„Můj otec byl sládkem a vyrůstal jsem v prostředí zámeckého pivovaru.“ (S)

„Původně jsem měl být řezníkem, ale hudba mě nakonec zcela pohltila.“ (D)

„Pražská varhanická škola mě nijak nenadchla. Vše tu páchlo plesnivinou.“ (D)

„V mládí jsem byl fascinován hudbou Franze Liszta a toužil jsem se s ním osobně setkat. Jednou jsem ho dokonce požádal o finanční podporu a radu, jak vydat své skladby.“ (S)

„Přestože jsem byl skladatelem, měl jsem velkou vášeň pro železnici a vlaky.“ (D)

„Otevřel jsem v Praze hudební školu, kde jsem vyučoval a pořádal koncerty.“ (S)

„Jako mladý jsem působil jako varhaník v pražském kostele sv. Františka.“ (D)

„Mé dílo bylo ovlivněno Richardem Wagnerem, ale nakonec jsem si našel vlastní styl.“ (D)

„Mé nejvýznamnější opery se hrály v Národním divadle, kde jsem byl ředitelem opery. A co víc, když bylo divadlo znovu otevřeno po požáru, zazněla při té příležitosti část mé opery Libuše.“ (S)

„V roce 1882 poprvé zazněl celý můj cyklus symfonických básní na pražském Žofíně. Víte, jak se cyklus, který oslavuje krásu a historii české země, jmenuje?“ (S)

„V roce 1896 jsem dirigoval první koncert České filharmonie v Rudolfinu.“ (D)

„Působil jsem jako violista v orchestru Prozatímního divadla. Učil jsem také na Pražské konzervatoři a mezi mé žáky patřil například Josef Suk.“ (D)

„Během svého života jsem dlouhodobě pobýval ve Švédsku, kde jsem působil jako hudební pedagog.“ (S)

„V roce 1892 jsem odcestoval do Ameriky, kde jsem skládal a učil na konzervatoři v New Yorku. Mé nejznámější dílo je symfonie Z Nového světa, kterou jsem složil právě během pobytu v Americe.“ (D)

„Můj sluch se postupně zhoršoval, až jsem nakonec úplně ohluchl.“ (S)

„Operu Rusalka jsem dokončil ve svých pozdějších letech a dodnes je jednou z nejhranějších českých oper.“ (D)

„Své poslední roky jsem strávil v Jabkenicích u své dcery, kde jsem pokračoval ve skládání hudby navzdory zhoršujícímu se zdraví.“ (S)

„Moje hudba byla silně ovlivněna lidovými tanci a písněmi, které jsem slýchal od dětství. Byl jsem velkým vlastencem a snažil jsem se svou hudbou vyjádřit českou identitu.“ (S)

„Hudba je mým životem, ale v mládí jsem musel bojovat s finančními potížemi.“ (S, D)

Po aktivitách je, stejně jako v přípravné hodině na téma „Klasicismus“, třeba představit projekt a výstup, který žáci budou v rámci projektu tvořit. Dále je třeba vysvětlit a následně ověřit pochopení postupu vytváření vlastních tras na portálu Mapy.cz. Základem může být návod v kapitole Cíle a výstupy projektu.

7.1.3 Závěr

V závěrečné hodině může učitel spolu s žáky shrnout klíčové informace a fakta. Studenti také mohou sdílet své tipy na to, skrz jaká pražská místa exkurze povede. Měla by také proběhnout rekapitulace informací o vytváření vlastní mapy a případné objasnění dalších informací a detailů spojených s nadcházející exkurzí.

7.2 Exkurze

V této kapitole budou opět představena místa, která v rámci exkurze studenti navštíví. Dále budou představeny aktivity či úkoly, které budou mít studenti v brožuře u vybraných míst zadány. Přesné adresy míst a jejich spojitosti se skladateli jsou zmíněny v teoretické části této práce. Stejně, jako tomu bylo u exkurze na téma Klasicismus, si studenti vytváří výstup tohoto projektu prostřednictvím zadávání bodů do vlastní mapy na serveru Mapy.cz. Uspořádání zastávek v exkurzi a jejich množství je opět flexibilní a dává potenciálním uživatelům možnosti individualizace s ohledem na stejné faktory jako u předchozí exkurze:

konkrétní skupinu žáků, dostupnost města Prahy, počasí či množství času, které je pro exkurzi k dispozici. U této konkrétní trasy lze také případně prohodit startovní a cílovou zastávku – jít trasu v opačném pořadí. Také je třeba zdůraznit, že s ohledem na časovou náročnost a délku trasy nebyla do exkurze zařazena všechna místa, která zmiňuje teoretická část práce. Trasa v základní podobě – v té, v jaké je zapsána v této práci a bez času věnovanému úkolům – zabere odhadem 1 hodinu a 30 minut.

Exkurze na téma „Romantismus“ začíná u Kostela sv. Štěpána, kde měl v srpnu roku 1849 svatbu Bedřich Smetana s Kateřinou Kolářovou. Studentům rozdáme brožury, uvedeme je do exkurze a připomeneme jim průběžné zapisování zastávek do svých map. V brožuře je uveden jako první zastávka právě Kostel sv. Štěpána a studenti zapíší, kvůli jaké události mohl Smetana kostel navštívit. Náповědou může být hudební ukázka, na kterou studenty odkáže QR kód – *Věrné milování* ze Smetanovy *Prodané nevěsty*. Poté, dle vybrané varianty organizace, dále pokračujeme buď společně, nebo skupiny zvlášť.

Druhou zastávkou je dům v ulici Žitná, ve kterém po dlouhou dobu bydlel Antonín Dvořák. Na domě se nachází pamětní deska, úkolem studentů tedy bude zjistit, který z významných českých skladatelů období romantismu zde přebýval. Hudební ukázkou k tomuto místu je Dvořákův *Slovanský tanec č. 1 C dur, Presto (furiant)*. Odsud studenti pokračují ke Kostelu sv. Vojtěcha.

V rámci třetí zastávky mají studenti za úkol vypátrat pamětní desku na Kostele sv. Vojtěcha, kde od roku 1874 působil jako varhaník Antonín Dvořák. Na desce mají za úkol zjistit několik informací: který skladatel zde byl varhaníkem a kdy zde působil. Od kostela studenti pokračují směr Masarykovo nábřeží a poté přes most na Slovanský ostrov.

Další zastávkou je palác Žofín, dějiště nespočtu koncertů významných (nejen) romantických skladatelů. Koncertoval tu Hector Berlioz, Franz Liszt, Richard Wagner, Camille Saint-Saëns i Smetana s Dvořákem. Dvořák zde v listopadu roku 1878 dirigoval svůj první samostatný koncert a ze Smetanových skladeb tu vůbec poprvé zazněl kompletní cyklus symfonických básní *Má vlast*. Studenti zde mají za úkol napsat název cyklu symfonických básní a následně básně, ideálně ve správném pořadí, vyjmenovat. Dále mají za úkol zjistit, jakou další velice kulturně významnou stavbu – další zastávku exkurze – odtud lze díky

výhledu spatřit. Ukázkou k místu je árie *Měsíčku na nebi hlubokém* z Dvořákovy opery *Rusalka*.

Od Žofína studenti pokračují na další zastávku – k Národnímu divadlu, které bylo svědkem premiér několika Smetanových oper – například *Braniboři v Čechách*, *Prodaná nevěsta*, *Dvě vdovy* a *Libuše*. Základní kámen zde byl v Prozatímním divadle položen v květnu roku 1868 a Smetana, který zde byl také ředitelem opery, pronesl slavnou větu: „V hudbě život Čechů.”²⁹⁹ Zde mají studenti několik úkolů. Prvním úkolem je vybrat ze čtyř zmíněných oper tu, jejíž předehra zněla při otevření Národního divadla. Dále je úkolem studentů zjistit, kdy zde byl položen základní kámen, a jakou větu zde právě Smetana pronesl. Studenti dále napíší, jaká nešťastná událost způsobila nutnost uzavření a znovuvybudování divadla. K plnění úkolu si studenti poslechnou předehru ke Smetanově opeře *Libuše*. Od Národního divadla pokračují studenti přes ulici na Smetanovo nábřeží na další zastávku exkurze.

Šestou zastávkou je Palác Lažanských, ve kterém se dnes, mimo jiné, nachází také kavárna Slavia. Jedná se o tehdejší sídlo Bedřicha Smetany, kde složil *Prodanou nevěstu* a provozoval hudební školu. Úkolem studentů je, nejen díky pamětní desce, ale také díky názvu nábřeží, zjistit, kdo v domě pobýval a kdy, ale hlavně jaký ústav zde skladatel vedl. Poslechnout si mohou část *Prodané nevěsty* s názvem *Proč bychom se netěšili*. Ze Smetanova nábřeží studenti pokračují dále po Národní třídě.

²⁹⁹ HOLZKNECHT, Václav, 1984. Bedřich Smetana. Druhé vydání. Praha: Panton. ISBN 35-027-84 s. 215-216

Obrázek 21: Kostel sv. Štěpána

Obrázek 22: Místo bydliště Antonína Dvořáka v Žitné ulici

Obrázek 23: Palác Žofín – pohled z nábřeží

Obrázek 24: Palác Žofín – pohled ze Slovanského ostrova

Obrázek 25: Národní divadlo – pohled ze Slovanského ostrova

Obrázek 26: Palác Lažanských

Obrázek 27: Palác Platýz

Obrázek 28: Socha Bedřicha Smetany před Muzeem Bedřicha Smetany

V místě sedmé zastávky exkurze – Paláci Platýz – zahájil v roce 1840 svou sérii pražských koncertů Franz Liszt. Po projití skrz nádvoří se studenti dostanou do ulice Martinská. Zde se nachází podobizna Franze Liszta. Studenti mají za úkol napsat, co je to busta a jakého skladatele zobrazuje ta na Platýzu. Odsud exkurze pokračuje směrem ke Konviktu.

V rámci další zastávky u budovy Konviktu, kde Antonín Dvořák navštěvoval varhanickou školu, se studenti zdrží déle. Antonín Dvořák se jako student o škole vyjadřoval nelibě. Pokud byla Dvořákova slova o tomto místě zmíněna v rámci přípravných hodin, studenti zapíší odpověď, pokud ne, mohou zkusit příběh a Dvořákova slova zjistit nebo vymyslet. Od budovy Konviktu se studenti vydají zpět směrem na Smetanovo nábřeží.

Devátou zastávkou exkurze je Muzeum Bedřicha Smetany, nacházející se v místě bývalé Staroměstské mlýnice spjaté s Josefem Myslivečkem. Jak se místo jmenuje, se studenti ovšem nedozví, a bude jejich úkolem to zjistit přímo na místě, například za pomoci sochy, která se nachází před muzeem. Zde QR kód odkazuje na Smetanovu symfonickou báseň *Vltava*. V případě, že studenti, jež absolvují tuto exkurzi byli součástí také exkurze předchozí, mohou zde zodpovědět bonusovou otázku a zapsat, k jakému skladateli z dob klasicismu se toto místo váže. Odsud studenti pokračují malou zacházkou na Křižovnické náměstí.

Na Křižovnickém náměstí se studenti zastaví u Kostela sv. Františka z Assisi, kde v roce 1860 Antonín Dvořák zaskakoval ve funkci varhaníka. Studenti zde mají za úkol napsat názvy alespoň dvou Dvořákových oper. Odsud pokračují dále Karlovou ulicí.

Po odbočení do ulice Liliová se studenti pozastaví u Čejkovského paláce, kde Bedřich Smetana navštěvoval hudební školu a pokračují dále směr ulice Jilská. V ulici Jilská exkurze směřuje k Vratislavskému domu, ve kterém za dob svého pražského působení bydlel Carl Maria von Weber. Odsud exkurze pokračuje směrem na Staroměstské náměstí.

Na rohu ulice Železná se přímo na Staroměstském náměstí studenti zastaví u Domu U Zlatého jednorožce. Tento dům byl prvním sídlem Smetanovy hudební školy, která se zde nacházela od roku 1848. Úkolem žáků je zjistit, kdo a jaký ústav zde otevřel a následně vedl. Pomoci může pamětní deska, která je dnes na domě umístěna. Odsud exkurze pokračuje Železnou ulicí až ke Stavovskému divadlu.

Obrázek 29: Čejkovský palác v ulici Liliová

Obrázek 30: Vratislavský dům v ulici Jilská

Obrázek 31: Dům U Zlatého Jednorozce na Staroměstském náměstí

Obrázek 32: Detail pamětní desky na domě

Ke Stavovskému divadlu vede exkurze studenty v souvislosti s Weberem, který zde byl mezi lety 1813–1816 ředitelem opery. Práce dříve zmiňuje jeho plat, který obnášel dva tisíce zlatých jako základ a tisíc navíc za benefice. V divadle došlo také k uvedení *Bludného Holand'ana* za účasti autora Richarda Wagnera. Dále tu během svého pobytu v Praze Gustav Mahler uváděl díla právě Richarda Wagnera či Ludwiga van Beethovena. Studenti tipují, jaký plat tehdy Weberovi jeho pozice přinášela, a také mají za úkol zjistit, co v českém (či jejich mateřském) jazyce znamená nápis na průčelí divadla „Patriae et Musis” – „Vlasti a múzám”. Ve spojení s Weberem QR kód odkazuje na *Předehru* z opery *Čarostřelec*. Po splnění úkolů exkurze pokračuje ulicí Havířská do ulice Na Příkopě.

Zde se studenti pozastaví u dnešního Paláce československé obchodní banky, který stojí v místech domu, kde se, při své druhé pražské návštěvě v roce 1846, setkal Liszt s Hectorem Berliozem. Liszt byl Berliozem pozván na večírek, který se konal v domě U Tří lip, který stál právě v těchto místech. Jako úkol zapíší, co se v domě nachází dnes. V souvislosti s tématem večírku si studenti mohou pustit druhou větu s názvem *Bál* z Berliozovy *Fantastické symfonie*. Odtud cesta pokračuje dále ulicí Na Příkopě až k budově České národní banky.

V rámci patnácté zastávky se studenti pozastaví před budovou České národní banky. Na místě budovy se dříve nacházely dva velice významné hotely: Hotel U Černého koně a Hotel Modrá hvězda. V Hotelu U Černého koně byli v rámci svých pražských návštěv ubytováni Fryderyk Chopin, Edvard Grieg či Camille Saint-Saëns, který zde údajně napsal svůj *Karneval zvířat*. Několikrát se zde také ubytoval Richard Wagner. Hotel Modrá hvězda zase posloužil ubytováním Gustava Mahlera či Hectora Berliozy. Zde mají studenti několik úkolů. Jako první najdou pamětní desku a zapíší, kterého ze zde ubytovaných skladatelů deska připomíná. Dále mají za úkol vypsát jaká zvířata jsou zahrnuta ve zmíněném Karnevalu zvířat a zapsat, jaká instituce se na místě těchto dvou hotelů nachází dnes a od jakého roku tomu tak je. Skrz QR kód si mohou *Předehru* z Wagnerovy opery *Bludný Holand'an*. Další zastávka – budova přes ulici – se nazývala Hotel U Saského dvora a během jedné ze svých pražských návštěv, té v roce 1858, se zde ubytoval Franz Liszt.

Senovážnou ulicí pokračuje exkurze dále směrem k poslední zastávce – Kostelu sv. Jindřicha a Kunhuty, kde se v roce 1817 oženil Carl Maria von Weber. Vzhledem k tomu, že exkurze

začala místem svatby, bude zde závěrečným úkolem studentů napsat, jaká událost se mohla odehrát v tomto kostele a o jakého skladatele se jednalo.

Průběh ukončení exkurze může být přizpůsoben momentální situaci a individuálním potřebám účastníků. Opět je zde možnost zakončit exkurzi hromadně se všemi skupinami, či individuálně po příchodu každé ze skupin. Studentům by mělo být připomenuto, aby doplnili všechna místa a poznámky do mapy, a aby na uzavírací hodinu přinesli vyplněné brožury.

Obrázek 33: Pohled na nápis „Patriae et Musis” na průčelí Stavovského divadla

Obrázek 34: Kostel svatého Jindřicha a svaté Kunhuty

7.3 Uzavírací hodina

7.3.1 Úvod – Rekapitulace a zpětná vazba

Úvodní část uzavírací hodiny má za cíl ve studentech znovu vyvolat a zrekapitulovat jejich pocity a vzpomínky v kontextu s proběhlou exkurzí. Můžeme tak učinit prostřednictvím zpětné vazby studentů, jejíž získání je dalším cílem této části hodiny. Prvním úkolem žáků je si ve dvojici vzájemně sdílet místo či místa, která každému nejvíce utkvěla v paměti. Žáci by měli diskutovat důvod, své dojmy a skladatele k němuž se místo vztahuje. Žáci, kteří chtějí, mohou své dojmy sdílet se třídou či může některé vyvolat učitel. Dále budou žáci písemně formulovat zpětnou vazbu. V rámci této aktivity si mohou studenti sami zvolit, zda chtějí pracovat individuálně, ve dvojici, či v té skupině, ve které absolvovali exkurzi. Studenti mají za úkol napsat odpovědi na následující otázky:

„Jaký úkol mě nejvíce bavil? Které úkoly mi připadaly moc složité / moc jednoduché?“

„Jak jsem se na exkurzi cítil/a? Procházení míst mě bavilo/nebavilo, protože...“

„Pokud bych vymýšlel/a podobnou exkurzi, tohle bych udělal/a jinak, přidal/a bych...“

„Jiné poznámky nebo dojmy, které bych chtěl/a sdílet:“

Studenti se mohou ke své zpětné vazbě podepsat, či mohou využít možnosti odevzdat ji anonymně.

7.3.2 Hlavní část – Kontrola úkolů a map

Před kontrolou výstupů studentů a správných odpovědí na otázky v brožurě si žáci porovnají své mapy ve dvojicích. Učitel tak získá možnost monitorovat třídu, zastavit se u každé z dvojic a jednotlivé mapy si krátce prohlédnout.

Stejně tak jako v uzavírací hodině na téma Klasicismus proběhne kontrola vyplněných brožur a map prostřednictvím spolupráce celé třídy a učitele. Třída bude rozdělena na tři pomyslné skupiny, ale studenti mohou zůstat na svých místech. Jedna ze skupin bude odpovídat na otázky u míst vztahujících se k Bedřichu Smetanovi, druhá na otázky o Antonínu Dvořákovi a třetí skupina bude sdílet informace o zahraničních skladatelích. Učitel na tabuli promítne svůj výstup – předem připravenou mapu – kterou v rámci diskuse se třídou krok po kroku prochází. Nahlas pokládá otázky z brožury, které se vztahují k jednotlivým

místům. Na otázku odpoví jedna ze skupin podle toho, s kterým skladatelem je místo spojeno. Studenti dalších skupin odpovědi kontrolují a porovnávají s těmi svými. Mohou také případně přidat své vlastní postřehy či zajímavosti, které zjistili. Učitel je „moderátor“ diskuse. Opravuje případné chyby, doplňuje, přidává a opakuje informace z přípravných hodin a pouští sugestivní hudební ukázky (zmíněné v brožuře či přípravné hodině). Tím, že se žáci zapojují do kontroly odpovědí nejen spolužáků, ale také těch, které oni sami do brožur zapsali, se zajistí aktivní opakování a upevňování dříve získaných poznatků. Tuto část hodiny by měl každý student končit se svým vlastním výstupem – mapou – a vyplněným průvodcem s ověřenými informacemi, jež může v budoucnu použít pro opětovné projití trasy.

7.3.3 Závěr

Za účelem uzavření hodiny a shrnutí informací proběhne v závěrečné části hodiny krátká aktivita hada. Studenti popořadě sdělí ostatním jednu podle nich důležitou informaci či zajímavost, kterou si z projektu odnesli. Mohou zmínit fakta o skladatelích, místech v Praze s nimi spjatých či informace o místech z exkurze. Téma Romantismus samozřejmě nabízí mnoho prostoru a je možné se tomuto období dále a podrobněji věnovat v rámci všelijakých navazujících hodin.

8 Plán hodin a exkurze na téma „Od 20. století po současnost“

Vzhledem k povaze tématu a množství informací se v rámci exkurze jedná o nejdelší a nejnáročnější trasu z hlediska počtu zastávek. Právě počet zastávek a jejich pořadí tedy může být předmětem individualizace ze strany jednotlivých uživatelů a účastníků exkurze. Zastávky na sebe, hlavně z důvodu logiky uspořádání, chronologicky nenavazují a je tedy možné jejich uspořádání upravovat.

8.1 Přípravná hodina

8.1.1 Úvod

Hlavním cílem úvodní části hodiny je aktivovat již existující prekoncepty žáků za účelem jejich navázání a propojení s novými informacemi. Cíle bude dosaženo prostřednictvím následující aktivity a individuální práce s následující spoluprací ve skupinách. Kromě navození atmosféry a uvedení žáků do tématu je dalším cílem úvodní části hodiny formovat povědomí o širších souvislostech a kontextu tématu. V rámci následující aktivity je tedy záhodno žáky nabádat k zaznamenávání asociací všeho druhu, nejen těch dosud získaných v hodinách hudební výchovy, ale také těch z jiných předmětů.

Aktivita: Role hudby v....

Před hlavním úkolem aktivity učitel celé třídy pustí několik hudebních ukázek: *suitu Pohádka* od Josefa Suka, balet *Kuchyňská revue* od Bohuslava Martinů, klavírní foxtrot *Bugatti step* od Jaroslava Ježka, písně *Život je jen náhoda* od trojice V+W+J, *Marnivá sestřenice* od dvojice Suchý+Šlitr, *Bratříčku, zavírej vrátka* od Karla Kryla, skladbu *Kanárek* od The Plastic People of the Universe, *Modlitbu pro Martu* od Marty Kubišové a ukázkou současné hudby, kterou učitel zvolí dle svého uvážení a konkrétní třídy. Tyto ukázky byly vybrány s cílem zdůraznit a poukázat na rozmanitost a vývoj hudby ve 20. století. Společným aspektem ukázek tedy je, že všechny byly napsány v průběhu 20. století. Najít toto pojítka je prvním úkolem studentů. Po odhalení tématu hodiny následuje aktivita. V první aktivitě je úkolem studentů se zamyslet nad rolí hudby v kontextu různých období a politických či společenských událostí a změn. V souladu s teoretickým základem poskytnutým v teoretické části této práce bylo téma rozděleno na čtyři poměrně široká období, v jejichž kontextu budou studenti porovnávat nejen roli hudby, ale také například

životní podmínky umělců. Učitel představí žákům následující čtyři období: „Role hudby na přelomu 19. a 20. století, před první světovou válkou”, „Role hudby mezi válkami”, „Role hudby po druhé světové válce a za socialismu”, „Role hudby v 90. letech a dnes”. Úkolem studentů je se nejprve samostatně zamyslet, jak se hudba v jednotlivých obdobích proměňovala. Žáky je záhodno nabádat, aby se nad otázkou zamysleli z různých úhlů pohledu – jak mohla jednotlivá období ovlivnit tvůrce, roli hudby, její vývoj či její dostupnost veřejnosti. Poté, co žáci zformulují své vlastní odpovědi, budou rozděleni do skupin. I přesto, že počet skupin ani počet žáků v nich nehrají v této aktivitě zásadní roli, doporučuje se zajistit, aby skupiny sestávaly z takového počtu žáků, ve kterém má každý prostor vyjádřit své myšlenky. Ve skupinách následně žáci porovnají své poznámky, a hlavně jednotlivá období mezi sebou. Zpětná vazba k aktivitě proběhne v rámci celé třídy. Učitel ujasní, že tématem hodiny bude role hudby od počátku 20. století po současnost a může znovu pustit ukázky a odhalit jejich názvy a autory. Posléze buď promítne nebo napíše na tabuli jednotlivá období a skupiny postupně sdílejí své poznatky a zapisují je k jednotlivým obdobím. Výsledkem budou čtyři myšlenkové mapy tvořené celou třídou společně.

8.1.2 Hlavní část

Hlavní část hodiny představí nové informace, se kterými následně budou sami žáci pracovat. Dalším cílem je představit žákům projekt, výstup projektu a připravit je na exkurzi. V rámci této části hodiny je opět kladen důraz na spolupráci ve skupinách. Dále si žáci vyzkouší skupinovou prezentaci před třídou.

Aktivita: Sami sobě učitelé

Úkolem žáků v této aktivitě bude skupinová příprava zápisu pomocí zprostředkovaných materiálů a následná prezentace tématu před zbytkem třídy. Žáci budou rozděleni do čtyř skupin a každá skupina se bude věnovat jednomu tematickému celku: „Česká hudební moderna a hudba před první světovou válkou”, „Hudba mezi válkami”, „50. léta až současnost” a „Divadla a koncertní síně”. Tato témata budou skupinám představena v „tematických koutcích” – stanovištích. V tematických koutcích budou studentům k dispozici přehledy jednotlivých období a informace o jednotlivých skladatelích, jejich dílech, divadlech a koncertních síních. Přehledy témat jsou přiloženy k této práci. Po přečtení těchto

materiálů se jednotlivé skupiny shodnou na důležitých a klíčových informacích, na jejichž základě vytvoří zápisky pro své spolužáky. Za podpory materiálů poskytnutých učitelem a zápisů, které si sami vytvoří, studenti následně ve skupinách zápisky odprezentují ostatním a představí konkrétní období. Ostatní skupiny naslouchají a zapisují si důležité informace. Studenti si tímto v jedné vyučovací jednotce vyzkouší proces získávání a selekce informací, jejich prezentaci před publikem a vytváření svých vlastních zápisů na základě výkladu svých vrstevníků. Učitel činnost monitoruje, zodpovídá dotazy, pomáhá se strukturou zápisů a při prezentacích doplňuje další informace a kontroluje jejich správnost.

Po aktivitách je, stejně jako v přípravných hodinách u předcházejících témat, třeba představit projekt jako takový a výstup, který žáci budou v rámci projektu tvořit. Dále je třeba vysvětlit a následně ověřit pochopení postupu vytváření vlastní trasy skrz webové stránky Mapy.cz. Teoretický základ poskytne návod v kapitole Cíle a výstupy projektu.

8.1.3 Závěr

Vzhledem k časové náročnosti probíraného tématu lze předpokládat, že na závěrečnou část hodiny v tomto případě nebude přebytek času. Učitel může tuto část hodiny využít ke shrnutí klíčových informací a faktů z každé podoblasti tématu. Dále mohou studenti hádat, kam se v rámci exkurze podívají. Také by mělo proběhnout zopakování informací a postupu vytváření výstupu projektu a objasnění detailů v souvislosti s nadcházející exkurzí.

8.2 Exkurze

Tato kapitola představuje výčet míst zahrnutých v exkurzi na téma „Od 20. století po současnost“ a aktivit, které se k nim v brožuře vážou. Aktivity jsou založeny na informacích, které byly jako základ pro exkurze předloženy v Teoretické části této práce. Dále byly v této části zmíněny přesné adresy a jejich spojitosti s konkrétními umělci či událostmi. V průběhu celé exkurze se kromě plnění úkolů studenti opět soustředí na vytváření výstupu, tedy na zanášení jednotlivých bodů do své vlastní mapy.

Práce níže předkládá návrh na uspořádání bodů v určitém pořadí. Exkurze na téma „Od 20. století po současnost“ je ovšem nejnáročnější nejen z hlediska počtu zastávek v exkurzi, ale také z hlediska množství informací. Uspořádání a počet bodů v exkurze lze tedy individualizovat. Exkurze samotná může být z hlediska nejen časové, ale také vzdálenostní

náročnosti trasy rozdělena do několika částí, s tím, že každá z částí proběhne jiný den a studenti budou brožuru či vlastní mapu vyplňovat a tvořit postupně. Množství informací a délku tras jednotlivých částí může každý učitel přizpůsobit momentálním možnostem s ohledem na konkrétní třídu či časovou dotaci. Za účelem úspory času mohou také studenti pro přesun mezi některými zastávkami využít městské hromadné dopravy. Trasa zobrazená níže je v plné podobě a odhadovaný základní čas plně pěší exkurze – bez využití MHD a bez času, který bude třeba věnovat úkolům – je 3 hodiny.

Startovní bod exkurze lze přizpůsobit časovým možnostem. Tato práce počítá se začátkem exkurze u Školy Jaroslava Ježka pro zrakově postižené a následným využitím městské hromadné dopravy pro hromadný společný přesun na další zastávku exkurze. Úkolem žáků je zjistit, jakou zdravotní limitaci mají žáci, kteří jsou sem přijímáni, a jak je tato limitace spojena s Jaroslavem Ježkem. Skrz QR kód si studenti mohou poslechnout Ježkův *Bugatti step*.

Druhou zastávkou, která také v případě potřeby zkrácení této exkurze může sloužit jako startovní bod, je budova Okresního soudu Prahy-západ v ulici Karmelitská. V září roku 1976 se zde konal zkonstruovaný politický proces s kapelou The Plastic People of the Universe známý jako „Proces s Plasty“. Soud byl původně označen jako veřejný, ale lidé, kteří přišli souzené členy kapely podpořit, nakonec do sálu vpuštění nebyli. Stáli proto na chodbách či před budovou několik hodin. Tato událost byla jednou z mnoha předzvěstí vzniku Charty 77. Studenti budou mít za úkol zapsat název tohoto dokumentu. Poslechnout si mohou *Bratříčku, zavírej vrátka* od Karla Kryla.

Další zastávka zavede studenty na Velkopřevorské náměstí, kde se nachází Palác Metychů z Čechova. Jedná se o rodný dům J. B. Foerster, což také připomíná pamětní deska umístěná na průčelí paláce. Úkolem studentů bude napsat, jaký skladatel se zde narodil. Dále se studenti na náměstí pozastaví u Lennonovy zdi a zjistí, jakému umělci je věnována, a v jaké kapele působil. Zde QR kód zde odkazuje na *Let it be* od The Beatles.

Čtvrtou zastávku exkurze představuje Werichova vila, která byla bydlištěm Jana Wericha od jeho návratu po druhé světové válce. Jelikož studentům budou poskytnuty souřadnice, bude jejich úkolem na místě zjistit, jak se domu říká a proč. Náповědou bude busta Jana Wericha,

kteřá se nachází na domě. Dále studenti zjistí, co se ve vile nachází dnes a jak se dům podílí na dnešním pražském kulturním životě.

Studenti dále pokračují k Domu U Žluté růže, kde pobýval Bohuslav Martinů spolu se Stanislavem Novákem. Na domě se opět nachází pamětní deska, pomocí které studenti zjistí, který ze skladatelů zde pobýval a v jakém asi věku byl. Poslechnout si mohou *Kuchyňskou revue* od Bohuslava Martinů.

Exkurze dále pokračuje přes Karlův most, který jako lokaci videoklipu pro píseň *Numb* využila skupina Linkin Park. Studenti zapíší, o jakou skladbu se jednalo. Na tuto skladbu také přesměrovává QR kód. Jelikož v úvodních hodinách byl v souvislosti s touto lokací zmíněn i Kanye West, mohou studenti také zapsat dalšího umělce, který Karlův most využil ve svém videoklipu.

Sedmou zastávkou exkurze je Divadlo Na zábradlí, které spoluzaložil Jiří Suchý. Suchý je také autorem první hry, která měla v divadle premiéru a později byla také zfilmována – *Kdyby tisíc klarinetů*. Úkolem studentů je zapsat, o jakou hru se jedná. Napovědět může hudební ukáзка, na kterou zde přesměrovává QR kód – píseň *Tak abyste to věděla*, která se objevila ve filmové verzi hry. Exkurze dále pokračuje do ulice Řetězová.

Zde se studenti zastaví u domu U Tří divých mužů, kde se na počátku 20. století nacházela kavárna Montmartre, která, například spolu s Kabaretem Lucerna nebo Červenou Sedmou, představovala jedno z center tehdejšího nočního kulturního života. Kavárnu pravidelně navštěvovali různí umělci – například Eduard Bass, Karel Hašler či Franz Kafka. Studenti mají za úkol zjistit, zda je kavárna funkční dodnes a zapsat alespoň jednoho umělce, který ji pravidelně navštěvoval. Hudební ukázkou tohoto místa je Hašlerova píseň *Ta naše písnička česká*.

Devátou zastávkou je budova v ulici Valentinská, která byla sídlem hospody, ve které se pravidelně scházeli členové skupiny Plastic People a jejich známí. Zde mohlo probíhat tajné plánování koncertů či setkání. Studenti mají za úkol popsat, jaký styl hudby Plastici hráli a proč mohla jejich hudba a životní styl být režimu nepohodlná.

V blízkosti se nachází zastávka číslo deset, kterou představuje Památník Jaroslava Ježka v ulici Kaprova. Na domě se nachází busta, která připomíná, že zde Jaroslav Ježek tvořil a žil.

V domě je zachován speciálně upravený Modrý pokoj, který představuje expozici věnovanou právě Ježkovi. Úkolem studentů je napsat, proč se pokoji říká Modrý pokoj a co se na místě tehdejšího Ježkova bydliště nachází dnes. Prostřednictvím QR kódu si studenti poslechnou první společný blues trojice V+W+J *Tmavomodrý svět*. Odsud exkurze pokračuje na Staroměstské náměstí.

Další zastávku představuje Palác Kinských, kde se dnes nachází sídlo Národní Galerie Praha. Zde se nacházela zkušebna Plastic People of the Universe do doby, než skupina začala nevyhovovat a rozporovat nárokům tehdejšího režimu. Studenti mají za úkol vysvětlit, co za socialismu znamenal pojem „přehrávky“, jakou přípravu pro umělce přehrávky znamenaly a co mohlo být důvodem jimi neprojit.

Dvanáctou zastávkou exkurze Obecní dům, ve kterém se, mimo jiné, nachází Smetanova síň. Přímo v této síni Obecního domu hrál například Jaroslav Ježek a pravidelně se zde koná zahájení a ukončení festivalu Pražské jaro. Úkolem studentů je zjistit, po kom je tato síň pojmenována a jaký festival se zde zahajuje a ukončuje.

Dále se exkurze pozastavuje u Hotelu Central, tehdejšího sídla Červené sedmy, první české kabaretní scény. Úkolem studentů je zjistit, co se v budově nachází dnes. Odsud pokračují ulicí Na příkopě směr Jungmannovo náměstí až k dalšímu pozastavení.

Kostel Panny Marie Sněžné je místem, kde působil J. B. Foerster jako ředitel kúru předtím, než odcestoval do zahraničí. Studenti zapíší, na jaký nástroj J. B. Foerster hrál, a pokračují dále na Václavské náměstí.

Patnáctou zastávkou exkurze, první zastávkou na Václavském náměstí, je Hotel Adria, kde krátce působil Osvobozené divadlo. Úkolem je napsat, jaká umělecká dvojice, později trojice, stála u zrodu Osvobozeného divadla. Ukázka k poslechu je píseň *Tři strážníci* od trojice V+W+J.

V těsné blízkosti se nachází další zastávka Palác U Stýblů, dlouhodobé sídlo Divadla Semafor, které zde působil až do roku 1993. Divadlo zde dodnes připomíná nápis „Semafor“ zvenku na budově. Studenti mají za úkol zjistit, co zde Semafor připomíná dodnes, vysvětlit, co akronym „SeMaFor“ znamená, a zapsat jména umělců, která jsou se

Semaforem nejvíce spojena. Poslechnout si studenti mohou píseň *Golem* od Suchého a Šlitra.

Obrázek 35: Werichova Vila

Obrázek 36: Busta Jana Wericha na zdi domu

Obrázek 37: Obecní dům

Na Václavském náměstí se nachází také další zastávky exkurze. Sedmnáctá zastávka je budova nakladatelství Melantrich, která má svůj speciální význam v rámci roku 1989 a listopadové Sametové revoluce. Dne 21. listopadu zde v podání Marty Kubišové před zaplněným Václavským náměstím zazněla *Modlitba pro Martu*, nebo například *Kde domov můj*. Úkolem studentů je napsat, jakou píseň zde Marta Kubišová zazpívala a vzpomenout si alespoň na krátký kus textu. S textem jim může pomoci QR kód, který odkazuje právě na *Modlitbu pro Martu*, konkrétně na záznam přímo z roku 1989.

Další zastávkou je Palác Rokoko. V suterénu paláce působil Kabaret Rokoko, jehož ředitelem byl například Karel Hašler. Chvíli zde působilo také Spoutané divadlo. Na místě kabaretu je dnes Divadlo Rokoko. Studenti zapíší, co se v suterénu budovy dnes nachází. Poslechnout si mohou píseň *Kat a blázen* od trojice V+W+J.

Studenti se pár kroky přesunou do Paláce Lucerna, kde se od roku 1910 nacházel dvojjazyčný kabaret, jedno z hlavních center tehdejšího společenského dění. Za dob socialismu si zde i přes restriktce našla místo rocková a bigbítová hudba. Lucerna je dnes známým dějištěm různých kulturních akcí včetně například maturitních plesů. Studenti zapíší, jaké akce jsou v Lucerně pořádány dnes. Poté pokračují dále ulicí Vodičkova.

V ulici Vodičkova se nachází dvacátá zastávka exkurze, Divadlo ABC, nacházející se v Domě U Nováků. Prostory dnešního Divadla ABC dlouho představovaly sídlo Osvobozeného divadla, které zde působilo do roku 1938, kdy bylo nuceno ukončit svou činnost. Divadlo tedy bylo dějištěm premiér několika her z dílny Voskovce a Wericha. K datu publikování práce se ve foyer nachází malá výstava věnovaná dvojici V+W. Úkolem studentů je jmenovat alespoň dvě hry či písně, které vzešly z dílny Osvobozeného divadla, potažmo trojice V+W+J. K poslechu QR kód odkazuje na píseň *David a Goliáš*.

Exkurze dále vede žáky zpět na Václavské náměstí k Paláci Fénix, kde se nacházel podkrovní ateliér Jiřího Šlitra, který zde byl dne 26. prosince 1969 nalezen mrtev. Studenti zapíší, o jakých svátcích zde byl Šlitr nalezen a jakému uměleckému odvětví se kromě hudby věnoval. Hudební ukázkou je zde píseň *Motýl*.

V blízké ulici Ve Smečkách se nachází dnešní sídlo Činoherního klubu. Budova představuje vůbec první sídlo Semaforu, který zde působil do roku 1961. Studenti zapíší názvy alespoň

dvou her či písní, které vyšly z dílny Semaforu. Poslechnout si mohou píseň *Malé kotě* od Suchého a Šlitra. Odtud exkurze pokračuje do Žitné ulice.

Dvacátou třetí zastávku představuje dům v Žitné ulici, ve kterém bydlel romantický skladatel Antonín Dvořák. Žil zde ale také skladatel České moderny, Josef Suk, který zde potkal svou budoucí ženu Otilii, Dvořákovu dceru. Úkolem žáků je napsat, o jakého skladatele se jedná.

Kostel sv. Štěpána v ulici Štěpánská je místem, kde se konala svatba Josefa Suka právě s Otilií. Ve stejném kostele měl dříve svatbu Bedřich Smetana. Studenti si zkusí vzpomenout na předchozí exkurzi a zapíší, jaký skladatel z období romantismu zde měl také svatbu. Zde QR kód odkazuje na skladbu *Pohádka, suita na motivy scénické hudby k Radúzovi a Mahuleně, op. 16* od Josefa Suka. Odsud exkurze pokračuje na Karlovo náměstí.

Na Karlově náměstí se nachází dům, ve kterém bydlel Leoš Janáček v době svých pražských studií. Dalším místem, spjatým spíše s Janáčkovou tvorbou, je Národní divadlo, ve kterém měla premiéru jeho opera *Její pastorkyňa*. Studenti mají za úkol zapsat, o jakou operu se jednalo. Ve spojení s Janáčkem QR kód studenty odkáže na skladbu *Sinfonietta*.

Dvacátá šestá zastávka je v ulici Trojická. Zde se nachází dům, ve kterém bydlel Josef Suk. Za pomoci pamětní desky, která skladatele na domě připomíná mají studenti za úkol zjistit, který skladatel zde pobýval a zapsat, na jaký nástroj hrál. Dále studenti pokračují na Masarykovo nábřeží.

Na Masarykově nábřeží se naproti sobě nachází dvě zastávky. Nejdříve se studenti zastaví před budovou Mánesu, kde koncertovalo mnoho umělců, například Jaroslav Ježek nebo kapela Plastic People. V dnešní době se v Mánesu pořádají například výstavy. Studenti zapíší, jak je budova využívána dnes. Při plnění úkolu si mohou poslechnout ukázkou hudby Plastic People ve skladbě *Kanárek*.

Další zastávkou na Masarykově nábřeží je dům, ve kterém bydlel a tvořil Vítězslav Novák. Jeho pobyt zde připomíná busta na domě. Úkolem studentů je zjistit, či busta se na domě nachází. Hudební ukázkou je Novákova symfonická báseň *V Tatrách*.

Exkurze dále pokračuje na další zastávku ke Kostelu sv. Vojtěcha ve Vojtěšské ulici. Tento kostel je hned několika aspekty spojen s životem J. B. Foerster. Nejdříve zde jako varhaník

působil jeho otec, poté i on sám, a dokonce se tu i oženil. Studenti zapíší, o jakého skladatele se jedná. Náповědou jim může být i další zastávka.

Třicátá zastávka exkurze je dům v ulici Pštrossova, do které se rodina Foersterových přestěhovala z důvodu její blízkosti ke Kostelu sv. Vojtěcha. Jedná se tedy o dům, kde část svého života Foerster bydlel. To připomíná pamětní deska na domě a úkolem studentů je zjistit, jakého skladatele deska připomíná.

Další zastávku exkurze představuje Národní divadlo, významná instituce již v období romantismu. Bylo ovšem také dějištěm mnoha premiér oper z dílny skladatelů České moderny. V roce 1933 zde měl premiéru *Špalíček* od Bohuslava Martinů. Studenti zapíší rok, kdy tu měla opera premiéru.

Přes ulici od Národního divadla se nachází kavárna Slavia, ve které se scházeli významní umělci a pravidelně ji během svého pražského pobytu navštěvovali například manželé Martinů. Ukázkou, kterou si zde mohou studenti pustit přes QR kód je *Foxtrot, H. 126b* od Bohuslava Martinů.

Obrázek 38: Hotel Adria na Václavském náměstí

Obrázek 39: Palác U Stýblů

Obrázek 40: Nápis Semafor na budově Paláce U Stýblů

Obrázek 41: Budova nakladatelství Melantrich (vpravo) a Palác Rokoko (vlevo)

Obrázek 42: Palác Lucerna

Obrázek 43: Divadlo ABC – podobizny Voskovce a Wericha

Obrázek 44: Palác Fénix na Václavském náměstí

Obrázek 45: Budova Čínoherního klubu v ulici Ve Smečkách

Obrázek 46: Kostel sv. Vojtěcha

Obrázek 47: Kavárna Slavia

Dále exkurze pokračuje Národní třídou, kde čeká studenty několik zastávek.

Nejdříve se studenti zastaví u Pamětní desky 17. listopadu, která se nachází na sídle České advokátní komory. Jedná se o místo, kde 17. listopadu roku 1989 došlo k hrubému a násilnému zásahu jednotek policie proti poklidnému studentskému shromáždění. Úkolem studentů je zapsat, k jaké události zde došlo. K dokreslení atmosféry mohou sloužit písně *Veličenstvo Kat* od Karla Kryla a *Variace na renesanční téma* od Vladimíra Mišíka.

Dále se studenti zastaví u Reduty. Reduta Jazz Club, který zde působí od roku 1957 byl prvním jazzovým klubem v Praze a dnes je světově známým podnikem, ve kterém koncertovali i zahraniční umělci – například Louis Armstrong. Působil zde Akord klub a v letech 1958–1959 tu svými text-appealy začínali Jiří Suchý a Jiří Šlitr. Bylo zde jedno z prvních malých jevišť a Reduta tím poskytla základ pro pozdější vznik malých divadel. Úkolem studentů je zapsat, která umělecká dvojice zde začínala a jaký zahraniční umělec zde vystupoval.

Další zastávkou exkurze je Galerie Václava Špály, která byla v roce 1969 dějištěm koncertu Plastiků. Studenti zde mají za úkol zapsat jméno nebo alespoň přezdívku tehdejšího „manažera“ skupiny. Skrz QR kód si mohou poslechnout skladbu *Magické noci*.

Třicátou pátou a zároveň poslední zastávkou exkurze je Obchodní dům Olympic ve Spálené ulici, dnešní sídlo Studia Ypsilon. Dříve zde sídlil Klub Olympik, který byl jedním z center rockové a bigbítové hudby v Praze. Úkolem studentů je zapsat, kdo je frontmanem stejnojmenné kapely a zkusit si vzpomenout na jednu skladbu, kterou kapela proslavila.

Průběh ukončení exkurze opět může být předmětem individualizace. Exkurzi je možné zakončit hromadně se všemi skupinami, nebo s každou skupinou individuálně po jejím příchodu. Učitel by měl studentům připomenout, aby doplnili všechny zastávky do svých map a aby na uzavírací hodinu přinesli vyplněnou brožuru.

8.3 Uzavírací hodina

Hlavním cílem uzavírací hodiny je zrekapitulovat exkurzi, zkontrolovat s žáky vyplněné úkoly v brožurách a jejich výstupy – mapy – a také od nich získat zpětnou vazbu na celý projekt. Tato hodina se tedy drží stejného schématu jako předchozí uzavírací hodiny.

8.3.1 Úvod – Shrnutí a zpětná vazba

V úvodu uzavírací hodiny je žákům poskytnut prostor ke sdílení jejich dojmů a pocitů nejen z exkurze, ale z celého projektu. Studenti budou sdílet dojmy nejen ve dvojicích, ale také zformulují vlastní zpětnou vazbu. Tím si zrekapitulují a znovu vybaví proběhlou exkurzi a některé informace. Nejprve se žáci rozdělí buď do dvojic, nebo dle libosti utvoří skupiny – jediným kritériem je, aby tyto skupiny neměly shodné složení žáků jako ty, ve kterých absolvovali exkurzi. V těchto dvojicích či skupinách studenti postupně sdílí místo, které je na exkurzi nejvíce zaujalo a důvod, proč tomu tak je. Studenti mohou diskutovat jak své dojmy, tak kontext či umělce, který je s jejich vybraným místem spojen. Posléze proběhne sdílení v rámci celé třídy. Sdílet vybrané místo mohou žáci, kteří chtějí, či ti, které vyvolá učitel. Dalším úkolem v této části hodiny bude individuálně zformulovat zpětnou vazbu. Studenti budou vyzváni, aby se zamysleli a odpověděli na následující otázky, které jsou, až na jednu výjimku, shodné s těmi z předchozích uzavíracích hodin:

„Jaký úkol mě nejvíce bavil? Které úkoly mi připadaly moc složité / moc jednoduché?“

„Jak jsem se na exkurzi cítil/a? Procházení míst mě bavilo/nebavilo protože...“

„Nejvíce ve mně rezonoval kontext této společenské události: ... Bylo tomu tak, protože... Kdybych měl/a pomocí tří slov shrnout roli hudby v tomto období, napsal/a bych...“

„Pokud bych vymýšlel/a podobnou exkurzi, tohle bych udělal/a jinak, přidal/a bych...“

„Jiné poznámky nebo dojmy, které bych chtěl/a sdílet:“

Po sepsání zpětné vazby je na každém ze studentů se rozhodnout, zda se chce podepsat, nebo zda chce využít možnosti odevzdat zpětnou vazbu anonymně.

8.3.2 Hlavní část – Kontrola úkolů a map

Před kontrolou zodpovězených otázek v brožurě si žáci de dvojicích vzájemně nasdílí a porovnají své vlastní mapy vytvořené v průběhu exkurze. Učitel v této fázi plní roli pozorovatele a může jednotlivé dvojice obejít a prohlédnout si výstupy jednotlivých žáků.

Kontrola vyplněných brožur proběhne v rámci celé třídy, kdy učitel s žáky virtuálně projde exkurzi prostřednictvím své vlastní mapy, kterou promítá na tabuli. U každého bodu v mapě se pozastaví, nahlas přečte otázky, které se v brožurě k danému místu vztahují, a společně s

žáky otázky zodpoví. Vzhledem k náročnosti tohoto tématu – a to jak z hlediska délky období, které zahrnuje, tak i množství informací a počtu zmiňovaných umělců – nebudou žáci rozděleni do skupin podle jednotlivých osobností. Na všechny otázky bude moci odpovídat kdokoliv z celé třídy. Učitel koriguje diskusi, opravuje a objasňuje případné chyby a může také doplňovat a opakovat další informace, které byly v souvislosti s konkrétním místem či umělcem zmíněny před exkurzí v přípravné hodině. Pouští také hudební ukázky zmíněné v přípravných hodinách či v exkurzích, Studenti mohou do diskuse přispívat svými vlastními postřehy či zjištěnými zajímavostmi. Po opětovném virtuálním projití exkurze by měl mít každý z žáků vyplněnou (a případně i opravenou) brožuru s informacemi a svou vlastní vytvořenou mapu, ke které mají přístup pro případné budoucí využití.

8.3.3 Závěr

Cílem závěrečné hodiny je uzavřít projekt a shrnout získané informace. Ve shrnující aktivitě bude použito stejné rozdělení tématu na podtémata jako v hlavní části přípravné hodiny. Úkolem studentů je si vypsát podtémata na papír a ke každému z nich připsat jedno místo a umělce k němu se vztahující. Před odchodem z hodiny studenti papíry odevzdají učiteli, který je může buď nějak ocenit či například využít v úvodní aktivitě v další hodině.

9 Cíle a výstupy projektu

Celkovým záměrem práce je vytvořit inovativní koncept v kontextu hudební výchovy, který propojí historickou a kulturní zkušenost se současnými vzdělávacími metodami. Tento model bude nejen inspirativní pro studenty, ale také využitelný pro učitele v rámci běžné výuky hudební výchovy.

Projekt „Pražský hudební místopis ve výuce Hudební výchovy na 2. a 3. stupni“ si klade za cíl propojit teoretickou hudební výuku s praktickým poznáním a aktivním zapojením studentů. Konkrétní cíle lze rozdělit do několika oblastí, které práce zmiňuje níže. Dále tato kapitola představí kompetence rozvíjení v rámci projektu a popíše výstup projektu, který tvoří sami žáci.

9.1.1 Konkrétní cíle projektu

Prvním cílem projektu je rozvoj znalostí o hudební historii Prahy. Během teoretických hodin se studenti seznámí nejen s vybranými skladateli, kteří v Praze působili, ale také se společenskou situací a atmosférou, která v jednotlivých obdobích v Praze panovala. Po realizaci projektu budou studenti schopni identifikovat klíčová místa spojená s hudebním rozvojem a zasadit je do jak do kontextu historického, tak do života jednotlivých skladatelů.

Projekt si také klade za cíl co největší zapojení studentů jak v rámci hodin přípravných a uzavíracích, tak v rámci exkurzí. Díky aktivnímu zapojení studentů do exkurzí a hodin, kde sami zkoumají nejen životy skladatelů, ale také historii Prahy, projekt podporuje aktivní učení a motivuje studenty k činnosti.

Dalším cílem projektu je podpora mezioborového propojení. V přípravných hodinách je rozvíjena schopnost studentů analyzovat vztahy mezi hudebními, společenskými a historickými aspekty vývoje Prahy. V rámci teoretického základu projekt propojuje hudební výchovu s historií a skrze možnost využití brožur v anglickém jazyce nabízí způsob integrace hudební výchovy s výukou anglického jazyka.

Dalším předmětem zaměření je aplikace moderních výukových metod. Projekt implementuje prvky dvou různých pedagogických přístupů – projektové výuky a tematického vyučování – do hudební výchovy. V přípravných a uzavíracích hodinách i v

exkurzích dále studenti využívají digitální technologie a interaktivní mapy jako prostředky k vytvoření vlastního výstupu projektu.

9.1.2 Kompetence rozvíjené v rámci projektu

V rámci projektu jsou systematicky rozvíjeny klíčové kompetence, které jsou definovány v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP). Následující kapitola popisuje konkrétní způsoby rozvoje jednotlivých kompetencí v rámci projektu představeného v této práci.

Kompetence k učení

Projekt podporuje schopnost žáků efektivně se učit prostřednictvím aktivního zapojení do výukového procesu. Žáci se učí pracovat se zdroji informací, například s medailonky skladatelů. Při exkurzích si navíc osvojují metody přímého pozorování a dokumentace, což posiluje jejich schopnost analytického myšlení.

Kompetence k řešení problémů

Během exkurzí jsou žáci postaveni před úkoly, které vyžadují jejich aktivní zapojení a hledání souvislostí mezi historickými fakty a současnou podobou hudebního dědictví Prahy. Tím se učí hledat řešení a formulovat vlastní závěry.

Kompetence komunikativní

Aktivity v přípravných a uzavíracích hodinách zahrnují prezentace získaných informací vrstevníkům a diskuse o hudební historii Prahy. Žáci se učí srozumitelně formulovat myšlenky a názory, obhajovat své závěry a diskutovat s vrstevníky i učitelem. Při doplňování brožur v českém a anglickém jazyce si rozvíjejí schopnost písemné komunikace.

Kompetence sociální a personální

Projektové vyučování podporuje spolupráci a týmovou práci, neboť žáci řeší úkoly ve skupinách, jak v rámci přípravných a uzavíracích hodin, tak v rámci exkurzí. Spolupráce posiluje vzájemnou odpovědnost a respekt k práci druhých.

Kompetence občanská

Díky zkoumání hudebního dědictví Prahy si žáci uvědomují význam kulturní historie a potřebu její ochrany. Při práci s informacemi a setkáním s památkami tváří v tvář se učí

chápat hodnotu národního kulturního dědictví a přemýšlet o jeho zachování pro budoucí generace.

Kompetence pracovní

Projekt podporuje také rozvoj pracovních kompetencí. Žáci se učí analyzovat získané informace a systematicky je zpracovávat do finálních výukových materiálů.

Celkově lze říci, že propojení pražského hudebního místopisu s hudební výukou naplňuje nejen cíle hudební výchovy, ale přispívá také k širšímu rozvoji klíčových kompetencí žáků, což odpovídá současným trendům ve vzdělávání.

9.1.3 Popis výstupu projektu

Jedním z hlavních rysů projektové výuky zmíněných v teoretické části této práce je cíl či výstup projektu, na kterém se podílí či ho celý přímo vytváří sami žáci. Vzhledem k tomu, že práce a aktivita žáků v rámci tvoření výstupu hraje stěžejní roli, je třeba žáky k práci na výstupu také motivovat, například prostřednictvím aktivit či hodin předcházejících cíli. Tento prvek určitého daného cíle byl z projektové výuky převzat také do projektu představeného v této práci.

Celý projekt je možno do praxe uvést buď jako celek, nebo rozděleně na samostatné dílčí části, z nichž každá má své téma a svůj vlastní výstup projektu. Vědomí toho, že směřují k nějakému cíli nejen dodává celému projektu smysl, ale je také činitelem hrajícím důležitou roli v motivaci žáků pracovat a aktivně se na projektu podílet. Je tedy velice důležité v rámci přípravných hodin věnovat dostatek času seznámení žáků s výstupem projektu a postupem potřebným k jeho vytvoření.

Hlavním výstupem každé z částí je mapa, kterou každý z žáků vypracuje během exkurze do Prahy. Jednotlivé zastávky trasy představují místa vztahující se k umělcům z jednotlivých období, která žáci v průběhu exkurze navštíví. Mapu žáci vytváří online skrz webovou stránku nebo aplikaci Mapy.cz, dle postupu popsaného níže v práci. Vysvětlení a ověření znalosti tohoto postupu je zahrnuto v plánech přípravných hodin u každého tématu. V rámci exkurzí, které je třeba za účelem vytvoření mapy absolvovat, žáci pracují s informacemi získanými v přípravných hodinách, ale také s informacemi, které získají přímo na jednotlivých zastávkách. Tyto informace využívají nejen k vytváření mapy, ale také

zodpovídání otázek a plnění úkolů v brožurách. Pro vytvoření výsledných map byl využit server Mapy.cz

Jedním z vedlejších výstupů projektu je brožura. Před začátkem exkurze obdrží každý z žáků brožuru, která slouží jako průvodce exkurzí. Žáci ji ovšem obdrží nekompletní, v základní podobě, tak, jak je přiložena k této práci ve verzi v českém a anglickém jazyce. Úkolem žáků v průběhu exkurze je brožuru dokončit tím, že splní úkoly, odpoví na otázky a doplní případné chybějící informace. Kontrole brožur a správných odpovědí na otázky je věnována část uzavírací hodiny. Po ukončení projektu každému z žáků zůstane kompletní brožura, která může být v budoucnu využita nejen jako průvodce, ale také jako zdroj informací o daném tématu. Dalšími vedlejšími výstupy jsou myšlenkové mapy či poznámky, které si žáci sami tvoří během přípravných hodin v rámci každé z částí. Jelikož myšlenkové mapy vytváří žáci ve skupinách, je možné je poté uchovat a vystavit ve třídě či je zaznamenat a sdílet skrz internetová úložiště, aby byly informace žákům snadněji přístupné i pokud se právě nenachází ve třídě.

Využití serveru Mapy.cz

Server Mapy.cz nabízí uživatelům možnost vytvářet vlastní mapy a trasy prostřednictvím funkce *Moje mapy*. Tato funkce umožňuje uživatelům ukládat body zájmu, plánovat, vytvářet a spravovat vlastní trasy a synchronizovat je mezi webovou verzí a mobilní aplikací. Jelikož funkce zahrnují vše potřebné, bude pro účely této práce jako nástroj na vytváření výstupů použita webová stránka mapy.cz. V rámci přípravných hodin lze předvést vytvoření nějaké fiktivní trasy a ověřit pochopení tím, že studentům zadáme jako úkol vytvoření nějaké krátké vlastní trasy na jejich vlastních (či školních) zařízeních. V mobilních telefonech bude vlastní mapa uživatelům zpřístupněna po nainstalování aplikace Mapy.cz. Po instalaci je třeba se přihlásit stejným účtem Seznam.cz, který byl použit při vytváření mapy na webové platformě. Webová verze a mobilní aplikace se automaticky synchronizují, což umožní přístup k vytvořeným trasám a bodům zájmu z různých zařízení.

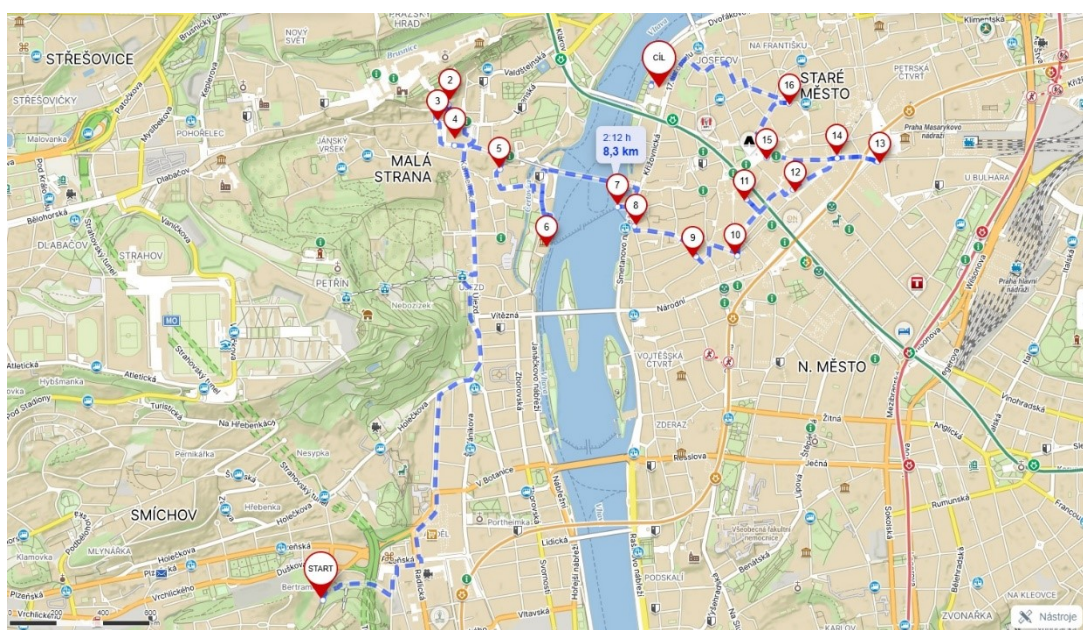
Postup vytváření vlastní mapy s trasou na serveru Mapy.cz

Nejdříve je třeba si v prohlížeči otevřít webovou stránku www.mapy.cz. Aby uživatel mohl plně využívat funkce *Moje mapy* je nezbytné přihlášení k účtu Seznam.cz. Na webové

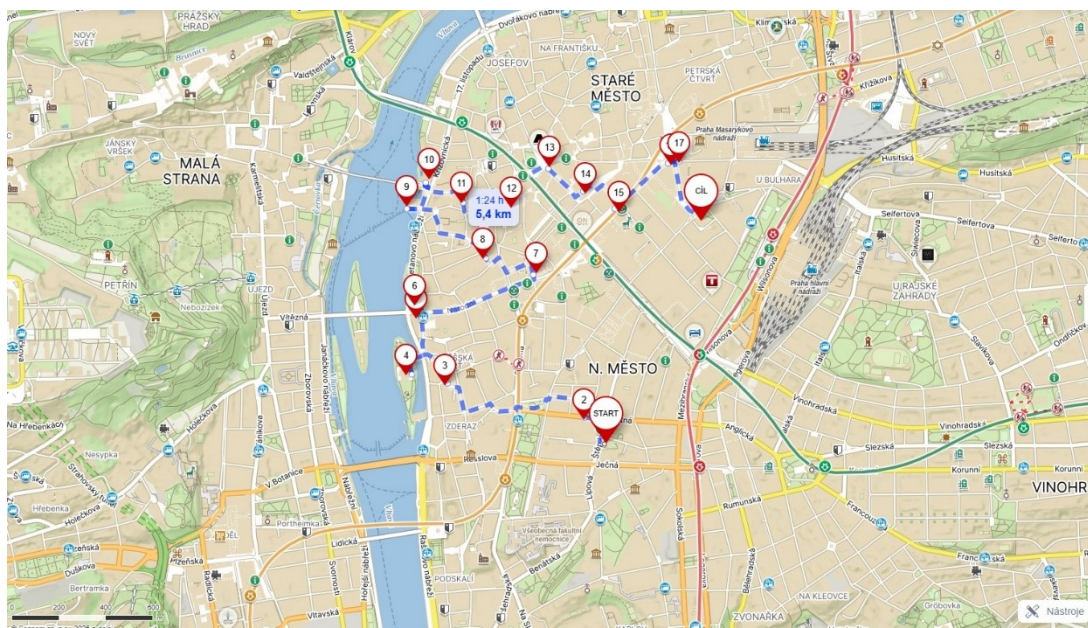
stránce se v pravém horním rohu nachází možnost přihlášení. V případě absence účtu je třeba se studenty provést registraci – například pouze za účelem tohoto projektu.

Pro vytvoření trasy je třeba přejít do sekce „Trasa“ skrz ikonu v pravém panelu. Do textových polí „Odkud“ a „Kam“ se zadávají výchozí a cílové body. V případě exkurzí žáci poprvé do pole „Odkud“ zadají počáteční bod trasy a adresu či souřadnice druhé zastávky trasy. Poté si mohou základ trasy uložit prostřednictvím tlačítka s hvězdičkou a dát trase nějaký název. Odteď mohou prostřednictvím tlačítka „+“ přidávat kamkoliv do trasy další body nebo již existující body přemísťovat a měnit jejich pořadí. Po každém kroku lze trasu uložit s tím, že trasa bude v sekci Moje mapy neomezeně přístupná pro další použití či úpravy.

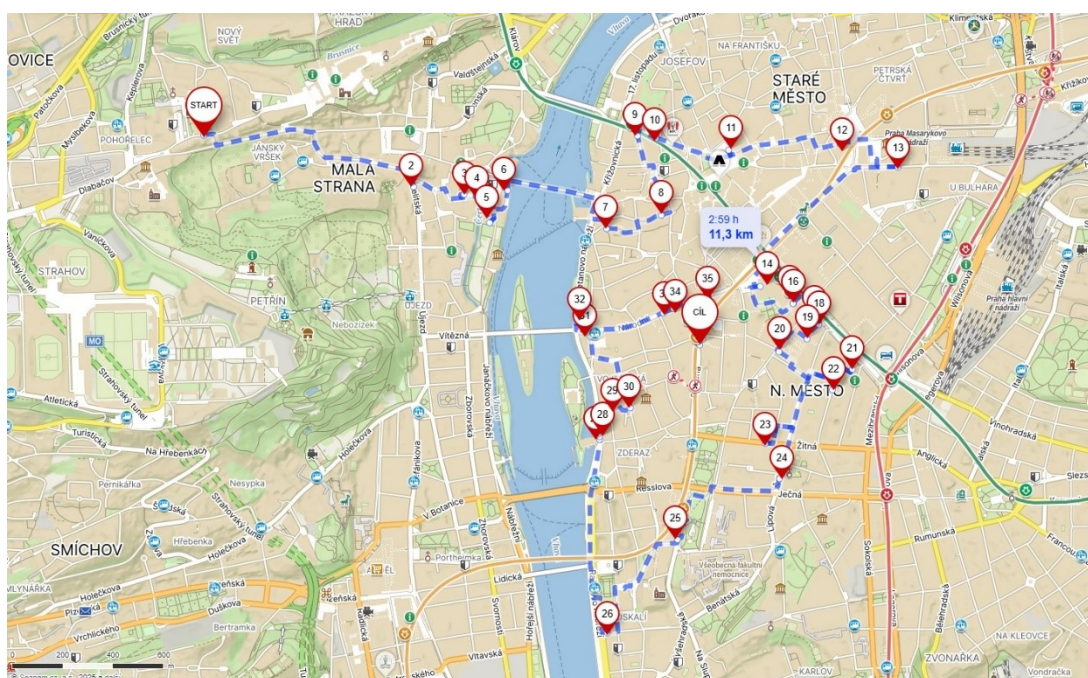
V mobilním zařízení je, po přihlášení k účtu na Seznam.cz, vytváření vlastní mapy podobné. Jako první je třeba vyhledat startovní bod trasy skrz vyhledávací pole v horní části obrazovky. Po vyhledání místa a zvolení možnosti „Trasa“ je třeba potáhnutím šipky nahoru trasu rozbalit a adekvátně upravit Start a Cíl. Poté je již možné postupně přidávat další zastávky, opět prostřednictvím tlačítka „+“. Trasu lze uložit pokaždé po přidání dalšího bodu. V moment, kdy se žáci v rámci exkurze nachází přímo v ulicích Prahy, mohou samozřejmě využít tlačítko „Navigovat“ pro lepší orientaci ve městě a navedení k další zastávce v exkurzi.

Obrázek 48: Výsledná mapa na téma „Klasicismus“

Obrázek 49: Výsledná mapa na téma „Romantismus“

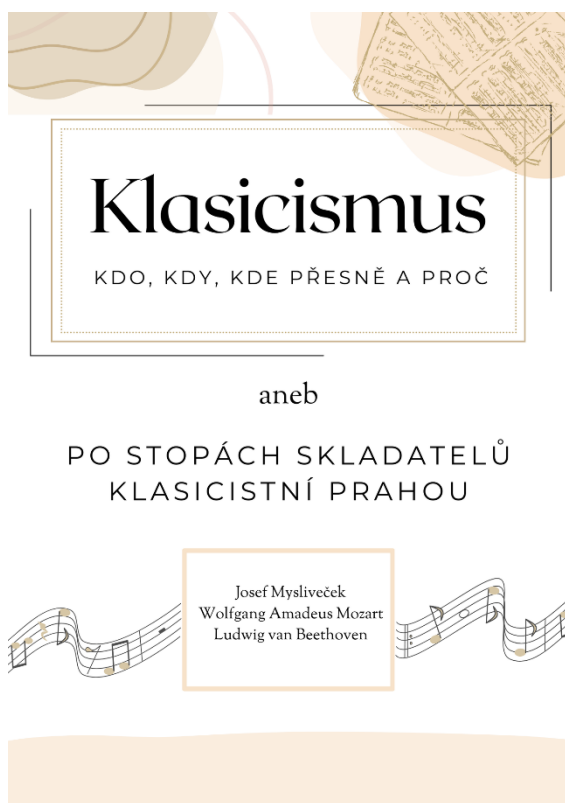

Obrázek 50: Výsledná mapa na téma „Od 20. století po současnost“

10 Ukázky brožur v českém a anglickém jazyce

Vzhledem k délce práce a velikosti souborů s brožurami následují na dalších stránkách pouze ukázky jednotlivých brožur. Celé brožury jsou přiloženy k práci jako samostatné přílohy ve formátu PDF. Všechny brožury byly vytvořeny autorkou této práce.

Ukázka brožury „Klasicismus“

PO STOPÁCH SKLADATELŮ - KLASICISMUS 2

START: BERTRAMKA

Podívejte se kolem sebe a zjistíte, co se ve vile nachází.
V jakém slohu je vila postavena?
K jakému skladateli se místo vztahuje a proč?

Společně pokračujeme dál, od první zastávky je to na vás!

- 1. ZASTÁVKA - THUNOVSKÝ PALÁC**
Na tomto místě W. A. Mozart několikrát navštívil hraběte Jana Josefa z Thun-Hohensteinu, jemuž palác patřil. Jaká instituce se zde nachází dnes?
- 2. ZASTÁVKA - 50.0886619N, 14.4021711E**
Dojděte na zadané souřadnice a najdete zvíře na domě. O jaké zvíře se jedná? Jak by se dům mohl jmenovat? Co se zde nachází dnes? Pamatujete si, či přátelé tu bydleli a jak se jmenovali?

1 PO STOPÁCH SKLADATELŮ - KLASICISMUS JMÉNO / TÝM :

INSTRUKCE

NÁSLEDUJTE ČÍSLA.
Aby vše v procházce vyšlo tak jak má, je třeba nepřeskakovat čísla, ale navštěvovat místa v uvedeném pořadí.

NEPOUŽÍVEJTE GOOGLE...
Pokud není opravdu nouze nejvyšší, zapojte znalosti, případně fantazii a odpovídejte na úkoly sami, za pomoci informací získaných v hodinách.

... ALE NECHTE SI PORADIT.
V nouzi kontaktujte své spolužáky, svého učitele, poptejte se kolemjdoucích a nebo použijte aplikace map.

MÍSTA SI ZAPISUJTE DO SVÉ MAPY.
S použitím platformy Mapy.cz si zapisujte jednotlivé zastávky do trasy a vytvořte si vlastní mapu.

ODPOVĚZTE / SPLŇTE A POKRAČUJTE
... a nikde se, z časových důvodů, zbytečně nezdržujte.

SKENUJTE QRKÓDY A POSLOUCHEJTE.

A HLAVNĚ SI VÝLET UŽIJTE.

3 PO STOPÁCH SKLADATELŮ - KLASICISMUS

- 3. ZASTÁVKA - 50.0879753N, 14.4032150E**
Nacházíte se u Kostela sv. Mikuláše, kde W.A. Mozart hrál. Konala se zde také mše na jeho počest poté, co zemřel. Jaké jsou části mše? Jak se nazývá typ skladby využívané pro smuteční účely? Nápověda: Právě Mozart takovou psal, ale před smrtí ji nezvládl dokončit.
- 4. ZASTÁVKA - 50.0868392N, 14.4058525E**
Před vámi se nachází Dům U Zlatého Jednorožce. Kromě Mozarta se zde ubytoval i další velice významný skladatel, jehož busta se nachází na domě. Najděte bustu a запиšte, o jakého skladatele se jedná a kdy se zde ubytoval.
- 5. ZASTÁVKA - SOVOVY MLÝNY**
Stojíte před rodným domem Josefa Myslivečka, jehož otec ho měl v té době pronajatý. Jakou profesi měl jeho otec? Co se zde nachází dnes?

Ukázka brožury „Classicism“

in other words

FOLLOWING THE FOOTSTEPS OF CLASSICAL COMPOSERS THROUGH PRAGUE

START: BERTRAMKA

Look around and find out what is in the villa now.
In what architectural style was the villa built?
Which composer is this place connected to and why?

We continue together - for now.
From the next stop, it is up to you!

1. STOP - THUN PALACE

In this palace, W. A. Mozart visited Count Jan Josef of Thun-Hohenstein, whom this palace belonged to. Which institution resides here today?

2. STOP - 50.0886619N, 14.4021711E

Go to the coordinates and find the animal on the house.
What kind of animal is it? What could be the name of the house?
What is located there today? Do you remember whose friends lived there and their names?

INSTRUCTIONS

FOLLOW THE NUMBERS.

To make sure everything on this walk works out as it should, you mustn't skip numbers. Visit the places in the order listed.

DO NOT USE GOOGLE...

Unless it's really an emergency, rely on your knowledge or imagination and answer the questions on your own, using what you learned in class.

... BUT DO ASK FOR HELP.

If needed, ask classmates, bystanders, contact your teacher, or use a map(app).

WRITE THE LOCATIONS DOWN INTO YOUR MAP.

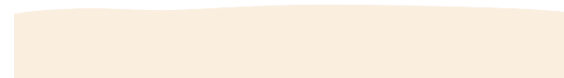
Use Mapy.cz to mark each stop and create your own route map.

ANSWER / COMPLETE THE TASK AND CONTINUE...

... and don't waste time if it is not necessary.

SCAN THE QR CODES AND LISTEN.

AND, MOST IMPORTANTLY, HAVE FUN!

3. STOP - 50.0879753N, 14.4032150E

You are at St. Nicholas Church, where W. A. Mozart performed. A mass was also held here in his honor after his death.

What are the parts of a mass?

What is the name of a musical piece used when mourning?

Hint: Mozart composed one, but didn't finish it before dying.

4. STOP - 50.0868392N, 14.4058525E

You're in front of the house At the Golden and White Unicorn.

Besides Mozart, another famous composer stayed here.

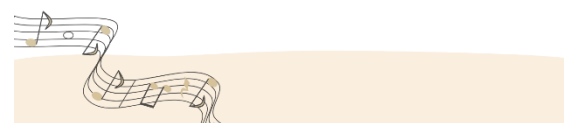
Find a bust and write down who the composer is and when he stayed here.

Continue through Maltese Square and the Nostic Garden to...

5. STOP - SOVOVY MLÝNY

You are standing in front of Josef Mysliveček's birthplace, which was rented by his father. What was his father's profession? What is located here today?

Ukázka brožury „Romantismus“

aneb PO STOPÁCH SKLADATELŮ ROMANTICKOU PRAHOU

START

1. ZASTÁVKA KOSTEL SV. ŠTĚPÁNA

Kostel, u kterého stojíte, v létě roku 1849 kvůli významné události navštívil Bedřich Smetana. Napište, jaký byl důvod návštěvy.

Společně pokračujeme dál, od další zastávky je to na vás!

2. ZASTÁVKA - 50.0772650N, 14.4235122E

V domě, před kterým stojíte, dlouho bydlel jeden z nejvýznamnějších českých skladatelů z období romantismu. Na jeho památku je na domě busta. O jakého skladatele se jednalo?

3. ZASTÁVKA - 50.0785978N, 14.4152228E

Nacházíte se před Kostelem sv. Vojtěcha. Vypátrejte pamětní desku a s její pomocí zapíšte, který hudebník zde byl varhaníkem a kdy zde působil.

INSTRUKCE

NÁSLEDUJTE ČÍSLA.

Aby vše v procházce vyšlo tak jak má, je třeba nepřeskakovat čísla, ale navštěvovat místa v uvedeném pořadí.

NEPOUŽÍVEJTE GOOGLE...

Pokud není opravdu nouze nejvyšší, zapojte znalosti, případně fantazii a odpovídejte na úkoly sami, za pomoci informací získaných v hodinách.

... ALE NECHTE SI PORADIT.

V nouzi kontaktujte své spolužáky, svého učitele, poptejte se kolemjduících a nebo použijte aplikace map.

MÍSTA SI ZAPISUJTE DO SVĚ MAPY.

S použitím platformy Mapy.cz si zapíšíte jednotlivé zastávky do trasy a vytvoříte si vlastní mapu.

ODPOVĚZTE / SPLŇTE A POKRAČUJTE

... a nikde se, z časových důvodů, zbytečně nezdržujte.

SKENUJTE QR KÓDY A POSLOUCHEJTE.

A HLAVNĚ SI VÝLET UŽIJTE.

4. ZASTÁVKA - SLOVANSKÝ OSTROV - ŽOFÍN

Palác Žofín byl dějištěm nespočtu koncertů mnoha skladatelů. Koncertoval zde Hector Berlioz, Franz Liszt, Richard Wagner, Camille Saint-Saëns, i Smetana s Dvořákem. Poprvé tu také jako celek zazněl známý Smetanův cyklus symfonických básní. Jak se dílo jmenuje? Vyjmenuj symfonické básně, které v cyklu jsou - ideálně ve správném pořadí.

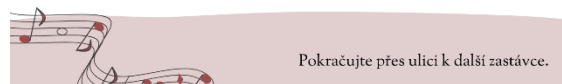
Slovanský ostrov nabízí výhled na další památku, která je zároveň další zastávkou exkurze. O jakou významnou stavbu se jedná?

5. ZASTÁVKA - 50.0811583N, 14.4134967E

Nacházíte se před Národním divadlem. Kdy zde byl položen základní kámen a jakou větu zde Bedřich Smetana pronesl? Jaká událost způsobila nutnost uzavření a znovuvybudování divadla?

Divadlo bylo svědkem premiér několika Smetanových oper - například Braniboři v Čechách, Prodaná nevěsta, Dvě vdovy a Libuše. Předehra ze které z nich se hrála při otevření divadla?

Pokračujte přes ulici k další zastávce.

Ukázka brožury „Romanticism

in other words

FOLLOWING THE FOOTSTEPS
OF COMPOSERS THROUGH
ROMANTIC PRAGUE

ROMANTICISM 2

START

1. STOP CHURCH OF ST. STEPHEN

The church in front of you was visited by Bedřich Smetana
in the summer of 1849 due to an important event.
Write what the reason for his visit might have been.

We continue together - for now.
From the next stop, it is up to you!

- 2. STOP - 50.0772650N, 14.4235122E**
You are in front of a house where one of the most significant
Czech composers of the Romantic era lived for a long time.
There is a bust on the house in his memory.
Who was this composer?

- 3. STOP - 50.0785978N, 14.4152228E**
You are standing next to the Church of St. Vojtěch (Adalbert).
Find the commemorative plaque and write down which musician was the
organist here and when he worked here.

1 ROMANTICISM

NAME/TEAM :

INSTRUCTIONS

FOLLOW THE NUMBERS.

To make sure everything on this walk works out as it
should, you mustn't skip numbers.
Visit the places in the order listed.

DO NOT USE GOOGLE...

Unless it's really an emergency, rely on your knowledge or imagination
and answer the questions on your own, using what you learned in class.

... BUT DO ASK FOR HELP

If needed, ask classmates, bystanders, contact your teacher, or
use a map(app).

WRITE THE LOCATIONS DOWN INTO YOUR MAP.

Use Mapy.cz to mark each stop and create your own route map.

ANSWER / COMPLETE THE TASK AND CONTINUE...

... and don't waste time if it is not necessary.

SCAN THE QR CODES AND LISTEN.

AND, MOST IMPORTANTLY, HAVE FUN!

3 ROMANTICISM

4. STOP - SLAVIC ISLAND - ŽOFÍN

The Žofín Palace was the venue for countless concerts by many composers.
Hector Berlioz, Franz Liszt, Richard Wagner, Camille Saint-Saëns, as well
as Smetana and Dvořák performed here. Here, for the first time, the entire
cycle of Smetana's symphonic poems was performed. What is the name of
this work? List the poems in the cycle – ideally in the correct order.

The Slavic Island offers a view of another monument that is also the next
stop on the excursion. Which important building is it?

5. STOP - 50.0811583N, 14.4134967E

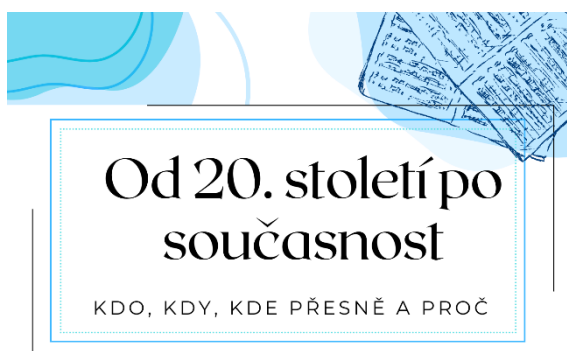
You are standing in front of the National Theatre. When was the
foundation stone laid here, and what famous quote did Bedřich Smetana
utter? What event caused the theatre to be closed and rebuilt?

The theatre hosted the premieres of several of Smetana's operas – for
example: The Brandenburgers in Bohemia, The Bartered Bride, The Two
Widows, and Libuše. Which overture was played at the theatre's opening?

Cross the street to the next stop.

Ukázka brožury „Od 20. století po současnost“

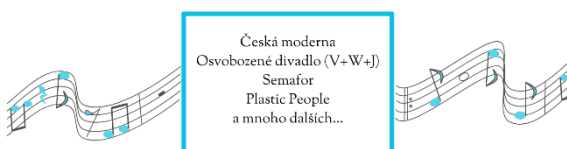

Od 20. století po současnost

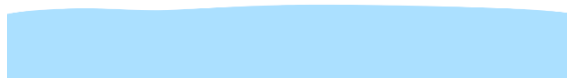
KDO, KDY, KDE PŘESNĚ A PROČ

aneb

PO STOPÁCH PRAHOU S
UMĚLCI 20. STOLETÍ

Česká moderna
Osvobozené divadlo (V+W+J)
Semafor
Plastic People
a mnoho dalších...

START:

1. ZASTÁVKA

ŠKOLA JAROSLAVA JEŽKA

Jakou zdravotní limitaci mají žáci, kteří jsou sem přijímáni?
Jak je tato limitace spojena právě s Jaroslavem Ježkem?

Společně pokračujeme dál, od další zastávky je to na vás!

2. ZASTÁVKA - OKRESNÍ SOUD PRAHA-ZÁPAD

Nacházíte se na místě, kde se v roce 1976 konal vykonstruovaný politický proces se členy kapely Plastic People. Událost, při které kapelu přišla podpořit veřejnost, která nakonec ani nebyla vpuštěna do sálu, byla jedním z podnětů ke vzniku velice důležitého dokumentu.

O jaký dokument se jedná?

INSTRUKCE

NÁSLEDUJTE ČÍSLA.

Aby vše v procházce vyšlo tak jak má, je třeba nepřeskakovat čísla, ale navštěvovat místa v uvedeném pořadí.

NEPOUŽÍVEJTE GOOGLE...

Pokud není opravdu nouze nejvyšší, zapojte znalosti, případně fantazii a odpovídejte na úkoly sami, za pomoci informací získaných v hodinách.

... ALE NECHTE SI PORADIT.

V nouzi kontaktujte své spolužáky, svého učitele, poptejte se kolemjdoucích a nebo použijte aplikace map.

MÍSTA SI ZAPISUJTE DO SVÉ MAPY.

S použitím platformy Mapy.cz si zapisujte jednotlivé zastávky do trasy a vytvořte si vlastní mapu.

ODPOVĚZTE / SPLŇTE A POKRAČUJTE

... a nikde se, z časových důvodů, zbytečně nezdržujte.

SKENUJTE QR KÓDY A POSLOUCHEJTE.

A HLAVNĚ SI VÝLET UŽIJTE.

3. ZASTÁVKA - PALÁC METTYCHŮ Z ČEČOVA

Stojíte na Velkopřevorském náměstí u Pláce Mettychů z Čečova, který představuje rodný dům jednoho významného skladatele generace České moderny. Pomocí pamětní desky zjistíte, o koho se jedná.

Rozhlédněte se po náměstí a najděte barevnou zeď zaplněnou nápisy. Jak se zeď jmenuje? Po jakém umělci je pojmenována? V jaké kapele působil?

4. ZASTÁVKA - 50.0853619N, 14.4080308E

Před vámi se nachází vila, ve které po svém návratu do Prahy po druhé světové válce bydlel významný český umělec. O koho se jedná? A jak se vila jmenuje? Napoví vám busta na domě.

Co se ve vile nachází a jakou roli hraje v kulturním životě Prahy dnes?

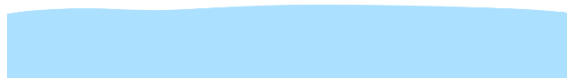
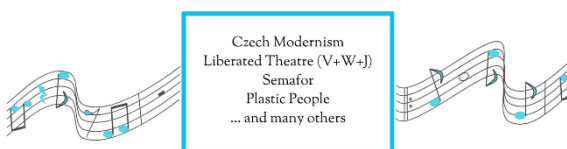

Ukázka brožury „From 20th century to the present“

in other words

FOLLOWING THE FOOTSTEPS OF 20TH CENTURY ARTISTS THROUGH PRAGUE

START:

1. STOP

JAROSLAV JEŽEK SCHOOL

What medical limitations do students admitted here have, and how are these limitations connected to Jaroslav Ježek himself?

We continue together - for now.
From the next stop, it is up to you!

2. STOP - DISTRICT COURT PRAGUE-WEST

You are at the site of the 1976 fabricated political trial against members of the band Plastic People. The event, during which the public gathered in support but was not allowed inside, helped spark the creation of a very important document. What document was it?

INSTRUCTIONS

FOLLOW THE NUMBERS.

To make sure everything on this walk works out as it should, you mustn't skip numbers. Visit the places in the order listed.

DO NOT USE GOOGLE...

Unless it's really an emergency, rely on your knowledge or imagination and answer the questions on your own, using what you learned in class.

... BUT DO ASK FOR HELP

if needed, ask classmates, bystanders, contact your teacher, or use a map (app).

WRITE THE LOCATIONS DOWN INTO YOUR MAP.

Use Mapy.cz to mark each stop and create your own route map.

ANSWER / COMPLETE THE TASK AND CONTINUE...

... and don't waste time if it is not necessary.

SCAN THE QR CODES AND LISTEN.

AND, MOST IMPORTANTLY, HAVE FUN!

3. STOP - METTYCH OF ČEČOV PALACE

You are at Velkopřevorské Square in front of the birthplace of an important composer of the Czech Modernist generation. Use the memorial plaque to find out who it is.

Look around the square and find the colorful wall covered in writings and paintings. What is it called? After which artist is it named? What band was he part of?

4. STOP - 50.0853619N, 14.4080308E

In front of you is a villa where a significant Czech artist lived after returning to Prague after World War II. Who was it? What is the name of the villa? The bust on the building will help.

What is located in the villa today? How does it contribute to Prague's culture today?

Závěr

Diplomová práce „Pražský hudební místopis ve výuce Hudební výchovy na 2. a 3. stupni“ se zaměřila na propojení výuky hudební výchovy s historickým a kulturním dědictvím hlavního města Prahy. Hlavním cílem práce bylo vytvořit prakticky využitelný vzdělávací projekt, jenž integruje prvky projektového vyučování a tematického vyučování, čímž nejen rozšiřuje hudební znalosti studentů, ale také jejich schopnost analytického myšlení, týmové spolupráce a propojení teoretických poznatků s reálným světem.

Informace v teoretické části práce ukázaly, že Praha hrála klíčovou roli v hudebních dějinách Evropy. Významní skladatelé jako Mozart, Beethoven, Smetana či Dvořák zde zanechali nesmazatelnou stopu, a právě jejich odkaz může být efektivně využit při výuce hudební výchovy. Praktická část práce nabídla detailní plán výuky zahrnující konkrétní exkurze a výukové bloky, které umožní studentům poznat hudební historii města nejdříve v oblasti teoretické a poté prostřednictvím vlastní zkušenosti.

Jsem si vědoma, že z hlediska množství informací, které by v práci mohly být obsaženy, by si každé ze tří témat zasloužilo více prostoru, či dokonce svou vlastní práci. Nicméně vzhledem k malému množství prací zabývajících se těmito či podobnými tématy jsem se rozhodla uchopit tuto práci spíše jako celek a přehled, který umožňuje prostor pro podrobnější rozepsání jednotlivých témat nebo pro jejich úpravu za účelem využití v konkrétních školách.

Realizace tohoto projektu v praxi může přinést několik výzev pro učitele, zejména v oblasti organizace a logistiky exkurzí. Domnívám se však, že pozitiva z hlediska motivace, přínosu pro studenty, a to nejen v rovině procesu učení, ale i ve sféře teamové spolupráce a vlastní aktivity studentů, převažují. Doufám, že navázání na tradici ve formě „školy hrou“ zvýší zájem studentů o hudební historii, ale také přispěje k rozvoji klíčových kompetencí definovaných v Rámcovém vzdělávacím programu. Věřím, že integrace pražského hudebního místopisu do hudební výuky představuje inovativní a přínosný přístup, který může obohatit výuku na základních i středních školách.

I když si přeji, aby má diplomová práce byla přínosná hlavně pro studenty a učitele, ráda bych zmínila, že psaní práce a vytváření materiálů velice obohatilo i mě samotnou. Práce mi

poskytla možnost utřídit si mé již existující znalosti a zprostředkovala mi další teoretický základ, který budu moci využít ve své budoucí pedagogické praxi. Od té doby, co jsem se v rámci psaní této práce ponořila do historie a příběhů pražských domů, vidím ulice hlavního města při procházení novými očima. Doufám, že podobný pocit a podobné hmatatelné zážitky budu moci předat i svým studentům a inspirovat je tím k dalšímu poznání.

Diplomová práce poskytuje prostor pro další rozpracování metodických materiálů a jejich adaptace na různé věkové skupiny studentů, stejně jako rozšíření výukového konceptu o moderní technologické prvky, například interaktivní mapy a multimediální obsah. Věřím, že se jedná o jednu z možných cest, jak lze dále posílit atraktivitu hudební výchovy a podpořit její efektivitu v kontextu současných vzdělávacích trendů.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. *Československý Beat Festival (1967)*. Online. Bigbit Internetová encyklopedie rocku.

Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/60leta/clanky/245-1-ceskoslovensky-beat-festival-1967/>. [cit. 2025-02-16].

ABC. Online. Městská divadla pražská.

Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/historie/abc/>. [cit. 2025-02-16].

Akord klub. Online. Sborník Historie československého bigbeatu. Dostupné z:

<https://historieceskoslovenskehobigbeatu.blogspot.com/2019/09/akord-klub.html>.

[cit. 2025-02-10].

Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989, 2001. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-710-6449-1.

Anticharta. Online. Ústav pro studium totalitních režimů. Dostupné z:

<https://www.ustrcr.cz/uvod/antologie-ideologickych-textu/anticharta/>. [cit. 2025-02-16].

BERKOVEC, Jiří a PETROVSKÝ, Vladimír, 1967. *Praha plná hudby: průvodce pražskými hudebními památkami a zajímavostmi a Praha – zdroj hudební inspirace*. Edice přátel hudby. Praha: Panton.

BĚLINA, Pavel a VALŠUBOVÁ, Alena, 1991. *Mozart a jeho Praha*. Slovo k historii. Praha: Melantrich.

Biografie. Online. Vladimír Mišík.

Dostupné z: <https://www.vladimirmisik.cz/biografie>. [cit. 2025-02-17].

BURGHAUSER, Jarmil, 1985. *Antonín Dvořák*. Praha: Horizont.

BURIAN, Karel Vladimír, 1970. *Carl Maria von Weber*. Praha: Supraphon. ISBN 02-107-70.

CMÍRAL, Adolf a PILKA, Jiří, 1974. *Základní pojmy hudební 4. část. Dějiny hudby. 9. vydání*. Praha: Supraphon. ISBN 02-001-74.

Černá revoluce: Praha 1988 - část 1. Online. Novinky o Depeche Mode. Dostupné z: <https://depeche.cz/web/novinky/cerna-revoluce-praha-1988-cast-1>. [cit. 2025-02-08].

ČERNÝ, Jaromír, 1989. *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby. 2., dopl. vyd.* Praha: Supraphon. ISBN 80-705-8163-8.

Čs. underground 80. let – přímá návaznost na hippies a tuzemské „plastikové“ společenství. Online. Bigbit Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/80-leta/clanky/228-cs-underground-80-let-prima-navaznost-na-hippies-a-tuzemske-plastikove-spolecenstvi/>.

[cit. 2025-01-30].

Databáze divadel. Online. Divadelní architektura v Evropě. Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=2385>. [cit. 2025-02-16].

Dějiny Česka, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_%C4%8Ceska#V_habsbursk%C3%A9m_%C5%99%C3%AD%C5%A1i. [cit. 2024-07-31].

Dějiny Prahy 1784-1900, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Prahy_1784%E2%80%931900. [cit. 2024-07-31].

DÖMISCHOVÁ, Ivona, 2011. *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2915-1.

Divadlo Rokoko. Online. Databáze divadelní architektury.

Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/internetove-muzeum/?theatreId=16>.

[cit. 2024-10-21].

HAVEL, Václav, 1990. Jak se rodila Charta 77. In: PŘEČAN, Vilém. *Charta 77: 1977 - 1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace*. Dokumenty. Bratislava: Archa, s. 17-23. ISBN 80-9000422-1-X.

HAVLÍK, Adam, 2012. *Západní hudba v Československu v období normalizace*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Dostupné také z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/45002/DPTX_2010_1_0_287268_0_87323.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Heiligenstadtská závěť, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Heiligenstadtsk%C3%A1_z%C3%A1v%C4%9B%C5%A5

[cit. 2024-07-16].

HEJLOVÁ, Kateřina, 2019. *Český hudební underground od 70. let po současnost s přihlédnutím k vývoji organizačních aspektů*. Online, diplomová práce, vedoucí Mgr. Jan Špaček. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/t2qcx/Diplomova_prace.pdf. [cit. 2025-01-31].

Historie školy - Škola Jaroslava Ježka. Online. Škola Jaroslava Ježka. Dostupné z: <https://www.skolajj.cz/o-skole/historie-skoly/>. [cit. 2024-10-29].

HLAVSA, Milan a PELC, Jan, 2001. *Bez ohňů je underground*. Vyd. 2., V nakl. Mat'a 1. Meziloky. Praha: Mat'a. ISBN 80-728-7020-3. Dostupné také z:

<http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:3c32f590-368e-11ea-b70e-005056827e51>.

HOLZKNECHT, Václav, 1977. *Antonín Dvořák*. Third edition. Prague: Orbis.

HOLZKNECHT, Václav, 1982. *Jaroslav Ježek*. Medailóny. Praha: Horizont.

HOLZKNECHT, Václav, 1984. *Bedřich Smetana*. Druhé vydání. Praha: Panton. ISBN 35-027-84.

HRABALIK, Petr. *Počátky čs. undergroundu*. Online. Bigbít Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/70leta/clanky/237-pocatky-cs-undergroundu/>. [cit. 2025-01-24].

JAREŠ, Stanislav, 1990. *Busty, pomníky a pamětní desky osobností hudební kultury v Praze*. Edice informací hudebního odboru Divadelního ústavu v Praze. Praha: Divadelní ústav. ISBN 80-700-8002-7.

Jazz Club Reduta - Historie. Online. Reduta Jazz Club. Dostupné z:

<https://www.redutajazzclub.cz/historie>. [cit. 2025-02-02].

Jiří Voskovec a Jan Werich. Online. Městská divadla pražská. Dostupné z:

<https://www.mestskadivadlaprazska.cz/historie/jiri-voskovec-a-jan-werich/>. [cit. 2025-02-02].

Jiří Šlitr. Online. Jiří Suchý. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/jiri-slitr/>. [cit. 2025-02-05].

Josef Bohuslav Foerster - Životopis. Online. Filmová databáze online FDb.cz. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/105983-josef-bohuslav-foerster.html>. [cit. 2024-12-01].

Josef Suk st. Online. Encyklopedie Prahy 2, kulturně historické dědictví. Dostupné z: <https://encyklopedie.praha2.cz/osobnost/598-josef-suk-st.> [cit. 2024-11-30].

Kabaret Lucerna. Online. Databáze divadelní architektury. Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/internetove-muzeum/?theatreId=2385>. [cit. 2024-10-16].

KAŠOVÁ, Jitka. Tematicky, nebo projektově. Online. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/17857/TEMATICKY-NEBO-PROJEKTOVE.html>. [cit. 2025-02-16].

Kniha o legendárním pražském klubu Olympik ukazuje, kde se zrodil český rock. Online. Lidovky.cz - zprávy, analýzy, rozhovory. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/kniha-o-legendarnim-prazskem-klubu-olympik-ukazuje-kde-se-zrodil-cesky-rock.A210528_112450_In_kultura_bez. [cit. 2025-02-02].

KOTEK, Josef, 1990. *O české populární hudbě a jejích posluchačích*. Praha: Panton. ISBN 80-7039-037-9.

KOTEK, Josef, 1998. *Dějiny české populární hudby a zpěvu: (1918-1968)*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0634-6.

KRACÍK, Pavel. *Rolling Stones v Praze*. Praha: Spektrum, 1991. ISBN 80-7107-014-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, 2006. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4142-4.

Kryl, Karel. Online. In: Český hudební slovník. Dostupné z:

https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=1861. [cit. 2025-01-22].

Magorův zápisník, 2020. Online. V MKP 1. vydání. Čeští básníci 20. století. Praha: Městská knihovna v Praze. ISBN 978-80-274-0447-6. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/51/32/80/magoruv_zapisnik.pdf. [cit. 2025-01-24].

Maják české státnosti. Online. Obecní dům. Dostupné z: <https://www.obecnidum.cz/cs/obecni-dum/o-obecnim-dome/majak-ceske-statnosti/>. [cit. 2025-02-17].

Marta Kubišová, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Marta_Kubi%C5%A1ov%C3%A1. [cit. 2025-02-17].

MARTINŮ, Charlotte, 2003. *Můj život s Bohuslavem Martinů*. Praha: Praha: Editio Bärenreiter. ISBN 80-86385-22-1.

Minulost Semaforu. Online. Divadlo Semafor. Dostupné z: <https://www.semafor.cz/minulost-semaforu>. [cit. 2025-02-05].

MUSIL, Jiří F., 2005. *Hudební Praha: průvodce po stopách skladatelů, instrumentalistů, pěvců, dirigentů a nástrojářů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-710-6699-0.

Muzeum Bedřicha Smetany. Online. Národní muzeum. Dostupné z: <https://www.nm.cz/ceske-muzeum-hudby/muzeum-bedricha-smetany#o-nas>. [cit. 2025-03-08].

Národní obrození, empirie, stará Praha v 19. století, městská doprava. Online. Stará Praha – historie Prahy. Dostupné z: <http://praha.avalon24.eu/3e.php>. [cit. 2024-07-31].

Nová vlna se starým obsahem. Online. Bigbít Internetová encyklopedie rocku. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/80-leta/clanky/188-nova-vlna-se-starym-obsahem>. [cit. 2025-01-30].

O divadle. Online. Divadlo Na zábradlí. Dostupné z: <https://www.nazabradli.cz/o-divadle/>. [cit. 2025-02-05].

PEČMAN, Rudolf, 1981. *Josef Mysliveček*. Hudební profily (Supraphon). Praha: Supraphon.

PILKA, Jiří, 1962. *Svět hudby*. 2. vydání. Praha: Státní hudební vydavatelství. ISBN 02-020-62.

PLEVKA, Bohumil, 1975. *Beethoven a Praha*. Praha: Supraphon.

Prague and Linkin Park. Online. LIVINGPRAGUE. Dostupné z: <https://livingprague.com/films-and-music-videos/prague-and-linkin-park/>. [cit. 2025-02-08].

Praha. Online. Antonín Dvořák.

Dostupné z: <https://www.antonin-dvorak.cz/zivot/mista/dvorak-a-praha/>. [cit. 2024-07-24].

PRAŽÁK, Přemysl, 1958. *Světoví mistři hudby v naší vlasti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Pražské jaro. Online. My jsme to nevzdali. Dostupné z:

<https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/prazske-jaro-a-okupace/prazske-jaro/>. [cit. 2025-02-10].

PREČAN, Vilém, 1990. *Charta 77: 1977 – 1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace*. Dokumenty. Bratislava: Archa. ISBN 80-9000422-1-X.

Před 25 lety zazpívala Marta Kubišová Modlitbu pro Martu. Stala se symbolem revoluce. Online. <https://radiozurnal.rozhlas.cz/>. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pred-25-lety-zazpivala-marta-kubisova-modlitbu-pro-martu-stala-se-symbolem-7197932>. [cit. 2025-02-17].

Reduta. Online. Český hudební slovník osob a institucí. Dostupné z: https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=8556. [cit. 2025-02-02].

Reduta Jazz Club, 2001-. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Reduta_Jazz_Club. [cit. 2025-02-02].

Rokoko. Online. Městská divadla pražská. Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/historie/rokoko/>. [cit. 2025-02-04].

Sametová revoluce – průběh demonstrace. Online. TOTALITA.CZ - Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu. Dostupné z: https://www.totalita.cz/1989/1989_1117_dem_03.php. [cit. 2025-02-17].

Sametová revoluce v Československu. Online. Paměť národa. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/sametova-revoluce-v-ceskoslovensku>. [cit. 2025-02-17].

SÉQUARDTOVÁ, Hana, 1988. Bedřich Smetana. Praha: Supraphon. ISBN 02-181-88. *Smetanova síň.* Online. Obecní dům. Dostupné z: <https://www.obecnidum.cz/cs/obecnidum/saly/smetanova-sin/>. [cit. 2025-02-17].

Sovovy mlýny. Online. Památkový katalog. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/sovovy-mlyny-15525621>. [cit. 2024-07-16].

Stará Praha – Klasicismus a Empír v 18. a 19. století, historie města. Online. Stará Praha - historie Prahy. Dostupné z: <http://praha.avalon24.eu/3d.php>. [cit. 2024-07-31].

SUCHÝ, Jiří, 1991. *Vzpomínání: Od Reduty k Semaforu.* Memoáry. Praha: Melantrich. ISBN 80-702-3084-3.

ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Prahou hudební: Tematické procházky.* Online. E-knihy jedou. ISBN 978-80-281-0267-8. [cit. 2024-03-24].

Toulky hudební Prahou, 1949. Praha: Orbis, n.p.

TOMKOVÁ, Anna; KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta, 2009. *Učíme v projektech.* Praha: Portál. ISBN 978-807-3675-271.

TOP 7 písní, které doprovázely sametovou revoluci: Zpívali je Marta Kubišová, Karel Kryl, Jaroslav Hutka a další. Online. IREPORT – music&style magazine. Dostupné z: <https://www.ireport.cz/clanky/style/top-7-pisni-ktere-doprovazely-sametoovou-revoluci-zpivali-je-marta-kubisova-karel-kryl-jaroslav-hutka-a-dalsi>. [cit. 2025-02-17].

Usedlost Bertramka. Online. Památkový katalog. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/usedlost-bertramka-14820991>. [cit. 2025-03-08].

VITULA, Jiří, 1976. *Zjevení génia: Ludwig van Beethoven.* Praha: Vyšehrad.

VOLEK, Tomislav, 1973. *Mozart a Praha.* Praha: Supraphon.

Vpád vojsk Varšavské smlouvy. Online. My jsme to nevzdali. Dostupné z: <https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/prazske-jaro-a-okupace/vpad-vojsk-varsavske-smlouvy/>. [cit. 2025-02-10].

Vycházky po Praze. Online. Vycházky po Praze. Dostupné z: <http://usedlosti.ctrnactka.net/pos60.htm>. [cit. 2025-02-05].

VYSLOUŽIL, Jiří, 1995. *Hudební slovník pro každého, 1. Věcná část*. Vizovice: Lípa. ISBN 80-901-1990-5.

WENIG, Jan, 1974. *Prahou za hudbou: toulky, zastavení, zamyšlení*. 2. vyd. Pragensia (Orbis). Praha: Orbis.

WENIG, Jan, 1980. *Byli v Praze*. 3. vyd. Praha: Supraphon.

Werichova vila nikdy nepatřila slavnému umělci. Bydlel v ní i Voskovec. Online. Rádio vašeho kraje - Český rozhlas. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/werichova-vila-nikdy-nepatrila-slavnemu-umelci-bydlel-v-ni-i-voskovec-7410499>. [cit. 2025-02-02].

Život a dílo. Online. Ústav pro propagaci díla a odkazu Vítězslava Nováka. Dostupné z: <https://www.vitezslavnovak.cz/zivot-a-dilo/d-1015>. [cit. 2025-03-09].

Život v datech. Online. Bohuslav Martinů. Dostupné z: <https://www.martinu.cz/cz/martinu/zivot-v-datech/>. [cit. 2025-03-09].

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Při tvorbě práce nebyly použity nástroje umělé inteligence.

Seznam příloh

- Příloha 1 – Brožura „Klasicismus“
- Příloha 2 – Brožura „Classicism“
- Příloha 3 – Brožura „Romantismus“
- Příloha 4 – Brožura „Romanticism“
- Příloha 5 – Brožura „Od 20. století po současnost“
- Příloha 6 – Brožura „From the 20th century to the present“
- Příloha 7 – Medailonky skladatelů – téma „Romantismus“
- Příloha 8 – Informační listy k přípravné hodině tématu „Od 20. století po současnost“

Seznam obrázků

Všechny ilustrativní fotografie v popisech exkurzí byly pořízeny autorkou této práce.

Pro vytvoření výsledných map byl využit server Mapy.cz.

Obrázek 1: Thunovský palác na Malé straně	84
Obrázek 2: Fragnerova lékárna U Černého orla na Malostranském náměstí	84
Obrázek 3: Podobizna orla nad vstupem do domu	84
Obrázek 4: Malostranský chrám sv. Mikuláše	85
Obrázek 5: Dům U Zlatého a bílého jednorožce v ulici Lázeňská	85
Obrázek 6: Pamětní deska připomínající návštěvu L. van Beethovena	85
Obrázek 7: Sovovy mlýny na ostrově Kampa	86
Obrázek 8: Pohled na Sovovy mlýny a Karlův most v pozadí	86
Obrázek 9: Budova dnešního Muzea Bedřicha Smetany na místě Staroměstských mlýnů	88
Obrázek 10: Pamětní deska na budově připomínající Josefa Myslivečka	88
Obrázek 11: Palác Pachtů z Rájova na Smetanově nábřeží	88
Obrázek 12: Palác Pachtů z Rájova – pohled do dvora	88
Obrázek 13: Budova Konviktu	89
Obrázek 14: Dům U Tří zlatých lvů na Uhelném trhu	89
Obrázek 15: Dům U Košíku v ulici Melantrichova	89
Obrázek 16: Busta Josefa Myslivečka připomínající jeho život zde	89

Obrázek 17: Stavovské divadlo na Ovocném trhu	91
Obrázek 18: Pamětní deska na budově, věnována W. A. Mozartovi	91
Obrázek 19: Budova České národní banky	91
Obrázek 20: Dům U Zlatého Anděla v Celetné ulici	91
Obrázek 21: Kostel sv. Štěpána	100
Obrázek 22: Místo bydliště Antonína Dvořáka v Žitné ulici	100
Obrázek 23: Palác Žofín – pohled z nábřeží	100
Obrázek 24: Palác Žofín – pohled ze Slovanského ostrova	100
Obrázek 25: Národní divadlo – pohled ze Slovanského ostrova	101
Obrázek 26: Palác Lažanských	101
Obrázek 27: Palác Platýz	101
Obrázek 28: Socha Bedřicha Smetany před Muzeem Bedřicha Smetany	101
Obrázek 29: Čejkovský palác v ulici Liliová	103
Obrázek 30: Vratislavský dům v ulici Jilská	103
Obrázek 31: Dům U Zlatého Jednorozce na Staroměstském náměstí	103
Obrázek 32: Detail pamětní desky na domě	103
Obrázek 33: Pohled na nápis „Patriae et Musis” na průčelí Stavovského divadla	105
Obrázek 34: Kostel svatého Jindřicha a svaté Kunhuty	105
Obrázek 35: Werichova Vila	115
Obrázek 36: Busta Jana Wericha na zdi domu	115
Obrázek 37: Obecní dům	115
Obrázek 38: Hotel Adria na Václavském náměstí	118
Obrázek 39: Palác U Stýblů	118
Obrázek 40: Nápis Semafor na budově Paláce U Stýblů	119
Obrázek 41: Budova nakladatelství Melantrich (vpravo) a Palác Rokoko (vlevo)	119
Obrázek 42: Palác Lucerna	119
Obrázek 43: Divadlo ABC – podobizny Voskovce a Wericha	119
Obrázek 44: Palác Fénix na Václavském náměstí	120
Obrázek 45: Budova Činoherního klubu v ulici Ve Smečkách	120
Obrázek 46: Kostel sv. Vojtěcha	120
Obrázek 47: Kavárna Slavia	120

Obrázek 48: Výsledná mapa na téma „Klasicismus”	128
Obrázek 49: Výsledná mapa na téma „Romantismus”	129
Obrázek 50: Výsledná mapa na téma „Od 20. století po současnost”	129